

قوناغی دووهم

تیسیر الرحمن

له زانستی جوان خویندنهوهی

قورئان

منتدی إقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

نووسین و ئاماده کردنی : توفیق صدیق حمد

پیداچوونهوهی: بهشی (پرۆگرام و پیگهیانندن) - دهزگای نوری حیكمه

پۆدابه‌زاندنی چۆره‌ها کتیب: سه‌ردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پدای دانیلۆد کتایه‌ای مَحْتَلَف مه‌راجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

تیسیر الرحمن

له زانستی جوان خویندنه وهی قورئان

ناسنامه‌ی کتیب

ناوی کتیب: (تیسیر الرحمن) له‌زانستی جوان خویندنه‌وه‌ی قورئان

نووسین و ئاماده‌کردنی: توفیق صدیق حمد

دیزاین: زانا احمد کریم

تایپ: هیمن برهان

ژماره‌ی لاپه‌ره: (۱۷۴) لاپه‌ره

تیراژ: (۱۵,۰۰۰) دانه

له‌بلاوکراوه‌کانی (ده‌زگای نوری حیکمه بۆ په‌روه‌رده‌و رو‌شن‌بیری) - ژماره (۵۲)

چاپی یه‌که‌م / ۱۴۴۰ هـ.جری - ۲۰۱۸ میلادی

له‌به‌رپۆمه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیب‌خانه گشتیه‌کان

ژماره سپاردنی (۶۷۵) ی سالی (۲۰۱۴) ی پیدراوه

تیسیر الرحمن

له زانستی جوان خویندنه وهی قورئان

نووسین و ناماده کردنی

توفیق صدیق حمد

مۆله تپیدراو له قیرائه تی (السبعة)

له ریگهی (الشاطیة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَرَقِلِ الْقُرْءَانِ تَرْتِيلاً﴾

المزمل: ٤

پیشہ کی

(د. عبدالله حداد)

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خاتم الأنبياء والمرسلين وعلى آله وصحبه أجمعين

قورئانی مہزن کہ فہرموودہی (رب العالمین) ہو تیایدا فہرمانی کردہ بہچوئیہتی خویندہوہی وکو لہئایہتی ژمارہ (۴)ی سورفتی (الزمل) دا دہفہرموی: ﴿وَرَبِّ الْقُرْآنِ تَرْتِيلاً﴾ واتہ: (قورئان بخویندہوہ لہسہرخوؤ پیتمکان و بزوینہکان بہدیاریخہ).

ئیہ لہ (دمزگای نوری حیکمہ بو پەرومردو رؤشنبیری) لہدوای ئەوہی بہفہرزی پەرومردگاری جیہانیان ژماریہکی بہرچاو لہگەنجان و نەوجەوان و مندان لہمہردوو رمگەر روویان تیکردین بہمہبہستی فیربوونی خویندہوہی راست و دروستی قورئانی مہزن و لہبەرکردنی، بہپوویستمان زانی مہنہجیکی تایبەت بەدمزگامان ہبئی سہبارت بہئەحکامەکانی تەجوید تاوہکو لہنوسینگہی سہرمکی و گشت لقەکانی دمزگا پییہوہ پابەندبین، بو ئەو مہبہستەش داوامان لہبرای خوئەوویستمان (م. توفیق) کرد کہچەندلین سالہ خەریکی ئەم زانستہ پیروژیہو مؤلەتپیلراوہ لہ (القراءة السبعة) بہو کارە ہەلبستیت، ئەویش خوا پاداشتی خیری بداتەوہ وەلامی داواکە یئیہی دایەوہو ہەلسا بہنوسینی ئەم پەرتوکە بەزمانی شیرینی کوردی کہ لہچەندلین سہرچاوہی باومرپییکراوی ئەم زانستہ کووی کردوئەوہ، دواتر داوامان لہمہرسي ماموستای شارمزا لہزانستەکانی تەجویدو قیرائات کرد بہرپزان (م. دلیر گەرمیانی و م. د. دیاری و م. حەمەزە) پیداجوونہوہ بہو کتیبە بکەن و لہرووی زانستیہوہ و ہەئیسەنگین، ئەوانیش خوا پاداشتیان بداتەوہ وەلامیان داینہوہو بہووردی پیداجونہوہیان بو کردو تیبینیہکانیان بو ناردین.

دواتر لەدەزگا لیژنەیهك راسپێردرا بەئەندامێتی بەرپێز (م. توفیق) بۆ پێداچوونەوهی
 كۆتایی بەكتیبهكه به‌لەبەرچاوگرتنی تیبینییه‌كانی هەرسێ مامۆستای بەرپێز.

بۆیه دواجار ئێمه بریارمان دا وەكو مەنەه‌جی دەزگا لەرووی زانستی تەجۆبەوه‌ی کاری
 پێبکری، وە ئامۆژگاری هەموو فی‌رخوازیکی زانستی تەجۆبە بەزمانی شیرینی کوردی
 دمه‌کین کەسوودمەندبێت لەو بەره‌مه‌ ناوازیه‌ی کەبێگومان کتیب‌خانه‌ی کوردی پێ
 رازاوتەوه.

لەگۆتاییدا دەستخۆشی لەبرای بەرپێزمان (م. توفیق) دمه‌کین و لەخوای مۆتەعال داواکارین
 به‌و بەره‌مه‌ تەرازی چاکه‌کانی لەقیامەتدا قورس بکات و بەره‌مەت بخاته‌ کارو
 کردومەکانی.

هەروەها دەستخۆشی لەهەرسێ مامۆستای بەرپێز (م. دلێر گەرمیانی و م. د. دیاری و
 م. حەمزە) دمه‌کین کەپێداچوونەوه‌ی ووردیان بۆ کتیب‌ه‌که‌ کردو بەسەرئێخ و تیبینییه‌کانیان
 دموڵەمەن‌لیان کرد خوا پاداشتیان بداتەوه.

وصلات (اللّٰه وسلم) علاج نبينا محمد و علاج آل و صلح اجمعين

د. عبدالله حداد

سەرۆکی (دەزگای نوری حیکمە)

جوارشەممە ٣ ذی القعدة ١٤٣٨ کۆچی

بەرامبەر ٣٦ تەموز ٢٠١٧ میلادی

سوپاس و پېژانين

بهناوى خۆم و بهناوى (دمزگای نورى حيكمه بۆ پەروردهو رۆشنبیری)
ئەوپەرى سوپاس و پېژانینی خۆمان ئاراستەى ئەم بهرپېژانەى خوارەو
دمکەين:

مامۆستای خۆشەويست (دلیر أحمد محمد)، کەوا ماندوبوو لەنوسینی
پێشەکییەکەى و پێداچوونەوێو رەخنە بەنرخەکانى کەبوونە ھۆکار بۆ
زیاتر دەولەمەندترکردنى بابەتەکانى ناو ئەم پەرتووگە.

ھەرودھا سوپاسى بۆ پايانمان بۆ مامۆستای لەدەلا شیرين (د. دیارى أحمد
قصاب) ھەيە، کەوا ماندوبوو لەپێداچوونەوێو رەخنە بەنرخەکانى کەبوونە
ھۆکاریک بۆ زیاتر دەولەمەندترکردنى بابەتەکانى ناو ئەم پەرتووگە.

ھەرودھا سوپاسى مامۆستای زۆر بەرپېژمان (حمزة عبدالرحمن صۆفى)
دەکەين، کەوا ماندوبوو لە پێداچوونەوێو نوسینی پێشەکی بۆ ئەم
پەرتووگە.

ھەرودھا سوپاسى ھەموو ئەو برا بەرپېژانە دەکەين کەھاوکارمان بوون
بەھەر شێوەیەك بەتایبەتى ئەوانەى لەکاتى نوسیندا یارمەتیاى داين، داوا
لەخوداى بەخشنەو میھرەبان دەکەين کەوا پاداشتى چاکەيان بداتەو
لەرۆژى کەھیچ شتێ بەھانای بەندەو نایەت تەنھا کردەوێوکانى نەبێت.

اللهم امين

پیشہ کی

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ، نَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا، وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذْكُرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا﴾

والصلاة والسلام على سيد الخلق وحبيب الحق سيدنا محمد المنزل عليه القرآن، وعلى آله وأصحابه المتبئين الى بارئهم تبئلا، والذين اتخذوا القرآن منہجاً وسیلاً، فصَدَقُوا ما عاهدوا الله عليه وما بدلوا تبديلاً، ومن سارَ على نهجهم فكان أشدَّ التزاماً وأقومَ قیلاً.

أما بعدُ:

سوپاس و ستایش بُو خَوی پەروردگار که قورئانی مه زنی بُو سهر به ندهی خوی محمد (ﷺ) ناردووه ته خواره وه کردوویه تی بهرووناکی و شیفای دلّه کان، سلاو له سهر پیغمبر (ﷺ) و یاوه ران و بنه مالّه و شوینکه وتوانی، نه وانه ی به راستی پهیره و یان لی کردوه و لی ده که ن تاروژی دواپی، پاشان هه موو سوپاس و ستایشیک بُو خَوی پەروردگار ...

وا جاریکی تریش خَوی گه وره یارمه تی داین بُو ته واکردنی قوناغی دووهم که له چوار بهش پیکهاتووه، ههر به شه و چند ته وهریک له خو دهریت، که هه ولمان داوه به شیوهیه کی ئاسان باسی لیوه بکهین.

له ریگای دروستکردنی خشته و رهنگکردنی بابه ته کان له گه ل چه ند تیبینی و روونکردنه ویه که په پیویسته فیرخواز وریا بیت لیان که به شیوازیکی ئاسان باسمان کردوون، بُو نه وهی فیرخواز زیاتر گرنگی نه و زانسته ی بُو ناشکراپی که ده یخوینیت.

په ټوكه دا كه به ناوې (تيسر الرحمن له زانستې جوان خویندنه وهی قورئان) به به هیوای سوودگه یانندن به فیږخوazan و هه لگرانی قورئان بو ئه وهی زیاتر شاره زای جوان خویندنه وهی قورئان بن و بین به هاوولی قورئان هه روه کو پیغه مبه ر (ﷺ) ده فهرموئ: (يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ: اقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتَلَ كَمَا كُنْتَ تَرَتِلُ فِي الدُّنْيَا، فَإِنَّ مَازِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرُؤُهَا) أخرجه أبو داود في كتاب: الصلاة، باب: استحباب الترتيل في القراءة (الحديث: ١٤٦٤)، وأخرجه الترمذي.

(واته: ده گوتريت به هاوړپي قورئان (له کاتي چوونه به هه شتدا) قورئان بخویننه و به رزبه وه هک چوون له دونیادا ده تخویند به پراستی جیگه ی تو له به هه شتدا له گه ل کو تایی ئه و ئایه تانه یه که ئه یخوینی)، ئه مه ش به پراستی سه ربه رزی و شانازییه بو قورئان خوین که باشتړین پله به ده ست ده هیئی له به هه شت.

ئه گهر سه یری فه رموده شیرینه کانی پیغه مبه ر (ﷺ) بکه ین ئامار هه دکات به (أهل) ی قورئان له لای خوای په روه ردگار که له دونیادا به که سه نړیک و تایبه ته کانی خو یان داده نیئ له نیو خه لکدا، بو یه ئیمه ش ئومید ده که ین دؤستی قورئان بین و له که سه نړیک و تایبه ته کانی خوای به خشنده و میهره بان بین، بو یه ده لیین (أهل) ی قورئان به سی هه نگاو خو یان ده گه یه نن به و پله و پایه به رزه، که ئه مانه ن:

- ۱- خویندنه وهی قورئان به ئاماده بونی دل و هه سترکدن به گه وره یی (الله).
- ۲- پاک کردن وهی دهر وون به تیږامان و وورد بوونه وه له نایه ته کانی قورئان.
- ۳- کار کردن به نایه ته کانی قورئان به هاوشیوهی خوږه وشتی پیغه مبه ر (ﷺ).

داواکارین له خوای پەرورددگار ئه و دوو قوناغه ی نووسیومانه لیمان قهبول بکات و سوودبگه یه نیت به کتیبخانه ی کوردی و موسلمانان به گشتی، داواکارین ماموستایان و فیرخوازانش نزی به خیرمان بو بکه ن و له تیبینیه به سووده کاریان بیبه شمان نه که ن.

له کوتاییدا داواکارین له خوای پەرورددگار گوپی تهنگ و تاریکمان بو پوناک بکاته وه له گه ل پیغه مبه ران و راستگویمان و پیاوچاکان و شهیدان کومان بکاته وه له به هه شتی خوی.

اللهم آمین

﴿ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَلَدَيَّ ﴾

وَلَمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

وَلَا تُزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَبَارًا ﴿﴾

توفیق صدیق حمد

(۱۴۳۶/۰۲/۰۳) ک

(۲۰۱۵/۱۱/۱۵) م

هه ولیر

کورتیه ک دهرباره ی ژبانی ئیمامی (عاصم)

ئیمامی (عاصم) یه کیکه لهحهوت (٧) قاریئه کان له قیرائه تی (السبع)، ناوی (ئه بوبه کری ئه سه دی کوفیه)، ناوی باوکی (به ده ده له) یه (بَهْدَلَة)^(١)، ناسراوه به (ئه بوبه کر) له سه رده می (موعاویه ی کوپی ئه بی سوفیان) خوا لئی رازی بیّت له دایک بووه و به چه ند هاوه لئیک پیغه مبه ری خوا (ﷺ) گه یشتوو.

أ- شیوه ی خویندنه وه کانی قورئانی مه زنی به سه نه دیکی بهرز وهرگرتوو له مانه ی خواره وه؛

- أبو عبد الرحمن السّلمی.

- زَر بن حبیش بن حباشة الاسدي.

- أبي عمرو سعد بن الیاس الشیبانی.

یه کیک له ریگا کانی (سند) گه یشتنی به پیغه مبه ری خوا (ﷺ)؛

ئیمامی (عاصم) له لای (أبو عبد الرحمن السلمي) خویندوو یه تی ئه ویش له لای (أبي بن کعب) و (زید بن ثابت) و (عثمان بن عفان) و (علي بن أبي طالب) و (عبدالله بن مسعود) خویندوو یه تی ره زاو ره حمه تی خویان لی بیّت، ئه وانیش لای پیغه مبه ر (ﷺ) خویندوو یانه.

(١) هه ندیک ده لئین؛ ناوی باوکی (أبي النّجود عبدالله) بووه.

ب- تابيعی بووه و فهرموودهی له مانه گيړاوه ته وه: (أبي رمثة رفاعة التميمي، والحارث بن حسان البكري)، هه لگري قورئان و سوننه ت بووه، سه ره لوتكه ی خویندنه وهی قورئان بووه له (كوفه)، سه ره مشقی قورئان خویننه كان بووه، خویننه ریکی به تواناو لیزان و دهنگخوش بووه له خویندنه وهی قورئانی مه زن.

ئهو كه سانه ی لای ئهو قورئانیان وهرگرتوووه خویندوووه: (أبو بكر شعبة بن عياش، حفص بن سليمان^(١)، وأبان بن ثعلبة، حماد بن سلمة، سليمان بن مهران الاعمش، ابو المنذر سلام بن سليمان، سهل بن شعيب، شيبان بن معاوية،).

ج- سه ره مشقی قاریئه كانی وهرگرتوووه له (كوفه)، پاش (أبو عبد الرحمن السلمي) (أبو بكر بن العياش) **(ره حمه تی خویان لی بیئت)** ده فهرموویت: کاتیك مامۆستاکه ی (أبو عبد الرحمن السلمي) کوچی دوا یی کرد (عاصم) ناوبانگی ده رکردو دانیششت بو قیرائه کردنی قورئان بو خه لک، خه لکی له وولاتان ده هاتنه لای بو فیربوونی خویندنه وهی قورئانی مه زن.

(أبو إسحاق) ده فهرموویت: كه سم نه بیینیوه وهك (عاصم) قورئان بخوینیته وه، چونكه زانایه به سوننه ت و زمانه وان ی و هتد.

(١) ئهم دووانه ناودارترین راویه كانی (إمام عاصم) ن: به تابیه تی (حفص بن سليمان) كه له زۆریه ی وولاتان به ریوایه تی (حفص) ده خوینریت.

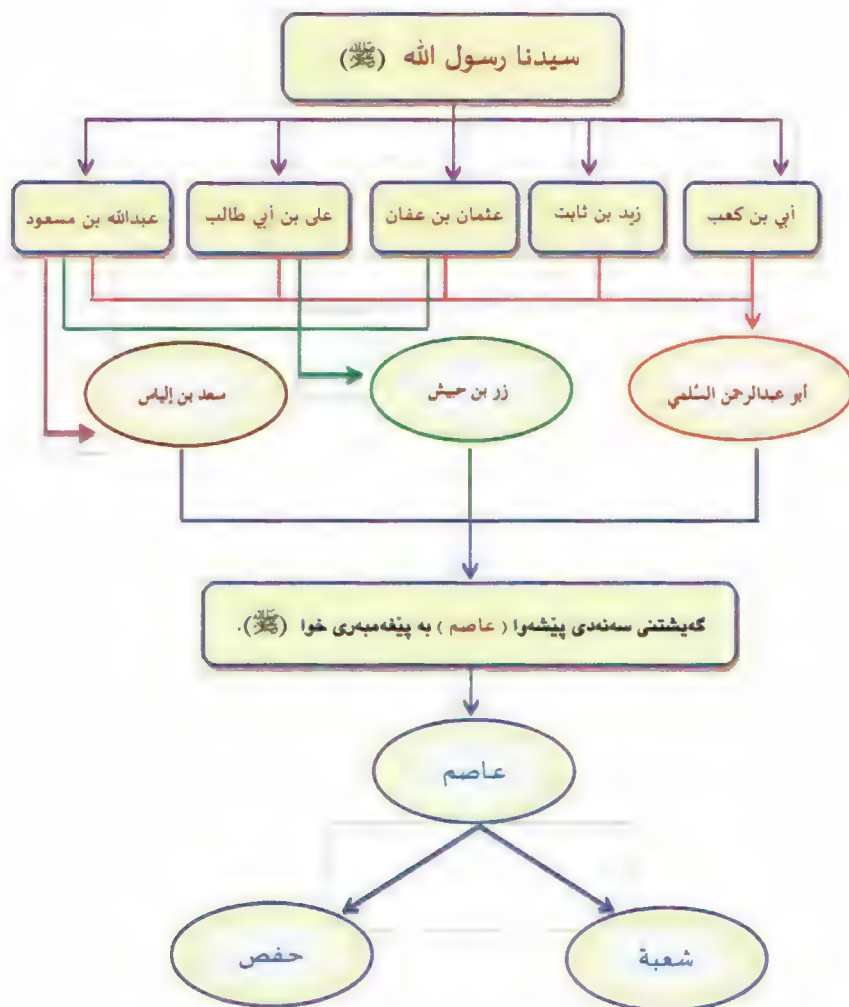
عبداللہی کوپی ئەحمەدی کوپی حەنبەل (رەحمەتی خۆی لی بیّت)
 دەفەرمویت: پرسیری (عاصم) م لەباوكم کرد فەرمووی: پیاویکی
 چاکەو جیگای خێرو متمانەیه، دوایی لیّم پرسى: کام لەقیرائات
 لاخۆشه؟ فەرمووی: هی خەلکی مەدینە، ئەگەر نەبوو خویندەوہی
 (عاصم) م لاخۆشه.

ئەبوبەکری کوپی عیاش (شعبە) (رەحمەتی خۆی لی بیّت) دەگیڕیتەوہ
 کە (عاصم) پیی فەرمووە: دوو سال نەخۆش کەوتم پاش ئەوہی چاک
 بوومەوہ دەستم بەقورئان خویندن کرد لەیەک پیتیش هەلەم تیا دا
 نەکرد.

لەکوئای سالی (۱۲۷) ی کوچی ئیمامی (عاصم) کوچی دوایی کرد،
 لەنزیك شاری (سەماوہ) نیژراوہ.

زنجیری سندی پیشہوا (عاصم) بہ ہمدردو ریوایتہ کدی

كورتەيەك لەژيانى پېشەوا (الشاطبي)

پېشەوا شاطبى ناوى (قاسم بن فيرة) يە، لەسالى (۵۳۸) كۆچى لەدايك بوو لەشارۆچكەى (شاطبي)، كە ناوى شارىكە لەرۆژەلەلاتى (ئەندەلوس)، چەند پەرتوكىكى نوسىيوو لەوانە: (جرز الأمانى ووجه التهانى) كەپىكها توو لە (۱۱۷۳) دىرە ھۆنراو، كە باسى زانستى (القراءات السبع)^(۱) دەكات بەشىوازى ھۆنراو و ناسراو بە (الشاطبية) لەنىو زانايان، چەند نازناوئىكى تىرىشى ھەبوو ەك (أبو القاسم) زۆرتىرىش بەم ناو ناويان ھىناو، (أبو محمد القاسم) لەسەر راپەر (مذهبى) (إمام مالك) بوو، بەلام كە كۆچى كرد بۆ وولاتى (مصر) لەسەر راپەر (مذهبى) (إمام شافعى) جىگىر بوو.

زانايان دەربارەى (شاطبي) دەفەرموون كەسىكى دلسۆزو چاك و راستگۆو زاناو وردىين و زىرەك بوو، كەسىك بوو كەشارەزايىيەكى چاكى ھەبوو لە: (التفسير، الحديث، الفقه، ھتد) بەتايىبەتى لەزانستى (قراءات) واتە چۆنىيەتى خويىندنەوھى قورئانى مەزن بەھەموو رىوايەتەكان، ھەروھەشارەزايىيەكى چاكى لەزمانى عەرەبى و ھۆنراو (شعر) ھەبوو، بەھىزى ھۆنراوكانىشى بەلگەن لەسەر ئەم راستىيە.

(۱) القراء السبع بریتین لە: (نافع) ئىمامى خەلکى (المدينة)، (ابن کثیر) ئىمامى خەلکى (مكة)، (ابى عمرو بن العلاء) ئىمامى خەلکى (البصرة)، (عاصم و حمزة و الکسانی) ئىمامەکانى خەلکى (الكوفة) بوون، و (ابن عامر) ئىمامى خەلکى (الشام) بوو.

پیشہ‌وا (شاطبي) زانایہ کی دنیا نہ ویست بوو، بہ شہو شہونویژو
بہرؤژیش بہرؤژوو بوو.

پیشہ‌وا (شاطبي) نیشتہ‌جی و لاتی (مصر) بوو لہ قاہیرہ ی پایتہ‌خت و
بہرہ‌وام وانہ ی گوتوتہ‌وہ لہ قوتابخانہ ی (فاضلیہ) و سودیکی زوری
بہ خہ‌لک گہیانہ‌وہ لہم قوتابخانہ ی، لہ بارہ ی ہؤنراوہ کانیشی
دہربارہ ی زانستی (القراءات) دہیفہرموو؛ ہر کسک ہؤنراوہ کانہ من
بخوینیتہ‌وہ بہ دلنیاہ‌وہ خوی گہورہ سوودی پیدہ‌گہیہ‌نیت. ہؤکاری
ئہم سوود بہ خشینہ‌ش بؤ ئہ‌وہ دہگہریتہ‌وہ کاتیک ہؤنراوہ کانہ
دادہرشت مہبہستی تہنہا خوی گہورہ بوو، کسک بوو زور کہم
دہدوا، قسہ ی نہدہ کرد تاوہ کو پرسیاریان لی نہ کردبایہ.

کاتیک دانیشتبہا بہ جوانی و بہملکہچی دادہنیششت و ریک و پیک بوو
لہ دانیشتنہ‌کہ ی، لہدوای نویژی بہیانیان خہ‌لکان بہ گہرم و گوپی
دہچوونہ لای بؤ خویندنہ قورئانی مہزن.

ہہرکاتیک نہخوش بووایہ شہکوی بؤ لای ہیچ کس نہدہبردو
پرسیاری لی بکرایہ دہربارہ ی نہخوشییہ‌کہ ی دہیفہرموو؛ (العافیہ)
زیاتری نہدہگوت.

پیشہ‌وا (شاطبي) تہمہنی پیروزی (۵۲) سال بوو کہوہفاتی کرد،
لہرؤژی یہک شہممہ لہدوای نویژی عہسر لہبہرواری (۵۹۰ھ - ۱۱۹۴م)
و لہرؤژی دووشہممہ لہگوپرستانہ (القاضي الفاضل عبدالرحيم
البيساني) لہوولاتی (مصر) ناشتیان و گورہکہ ی ناسراوہ لہنیو خہ‌لک.

پایه‌گانی راست و دروست خویندنه‌وهی

قورئانی مه‌زن له‌لایه‌ن زانایان

له‌سه‌ر خوینه‌ری قورئان پیویسته شاره‌زاییت له‌پایه‌گانی خویندنه‌وهی دروست که‌ئه‌مانه‌ن؛

١- خویندنه‌وهی قورئان ریک بیّت له‌گه‌ل روویک له‌رووه‌گانی زمانی عه‌ره‌بی.

٢- ریک بیّت له‌گه‌ل شیوهی نووسینی قورئانی (المصحف العثماني) ئه‌گه‌ر چی به‌گرمانه‌ش بیّت.

(المصحف العثماني)؛ بریتیه له‌و (مصحف)‌ه‌ی که له‌زه‌مانی (عثمان بن عفان) نووسراوه (العثماني) خستنه‌پال ئیمامی عوسمانه (ره‌زای خوای لی بیّت)، چونکه شیوهی له‌به‌رگرتنه‌وهی ئه‌و پیی هه‌لساوه، وه هه‌لسا به‌ره‌وانه‌کردنی (مصحف) بو وولاته ئیسلامیه‌کان له‌گه‌ل هه‌ر (مصحف)‌یکی تایبه‌ت که‌سیکی لی‌زان و شاره‌زای بو فی‌رکردنی خه‌لک ره‌وانه‌کرد؛

- (زید بن ثابت) خوینه‌ری (مصحف)‌ی مه‌دینه بوو.
- (عبدالله بن السائب) ره‌وانه‌کرا له‌گه‌ل (مصحف)‌ی مه‌که‌ه.
- (المغيرة بن شهاب) ره‌وانه‌کرا له‌گه‌ل (مصحف)‌ی شام.
- (أبو عبد الرحمن السلمي) ره‌وانه‌کرا له‌گه‌ل (مصحف)‌ی کوفه.
- (عامر بن عبد القيس) ره‌وانه‌کرا له‌گه‌ل (مصحف)‌ی به‌سره.

- مه به ست لهو قسه يه مان (نه گهر به گريمانه ش بيټ) نه وه يه :
 خويندنه وه ريک بيټ له گهل نه وه ي رهنوسي قورئاني به خو ي
 هه لده گري، وه کو خويندنه وه ي ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ به (الف) له گهل
 نه وه ي له هه موو ده سنووسه کاني (العثماني) به بيټ (الف) نو سراو ته وه ،
 ته نيا نه وه يه به ده ربريني (الف) رهنوسي قورئان قه بولي ده کات .

۳- راستي ئيسناد (صحة سندها بتواتر عن النبي ﷺ)، له گهل ناسراوي
 و به ربلاوي؛ نه ويش نه وه يه کو مه ليک نه وه خويندنه وه يه له کو مه ليک
 بگيرنه وه مه ترسي نه بيټ له سر کو بوونه وه يان له سر درو هه ر
 له سه ره تاي سه نه ده که وه هه تا کو تاييه که ي، نه وه ش به وه ده بيټ
 قورئان خوينه که خويندنه وه که ي له که سيکي زي ره ک و زمان راست
 وه رگرتبي، سه نه ده که به بيټ پچران به پيغه مبه ري خوا (ﷺ) بگاته وه .

پيشه وا (ابن الجزري) (ره حمه تي خواي ليبيټ) ده فهرموويټ :

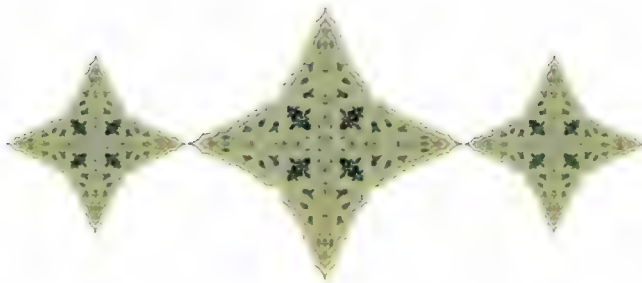
فَكُلُّ مَا وُافَقَ وَجْهَ نَحْوِ	وَكَانَ لِلرَّسْمِ احْتِمَالًا يَحْوِي
وَصَحَّ إِسْنَادًا هُوَ الْقُرْآنُ	فَهَذِهِ الثَّلَاثَةُ الْأَرْكَانُ
وَحَيْثُمَا يَخْتَلُّ رُكْنٌ أَثْبَتَ	شُدُوذُهُ لَوْ أَنَّهُ فِي السَّبْعَةِ

چۆنیه تی وەرگرتنی خویندنه وهی قورئان :

۱- قوتابی گوئی بگری بۆ خویندنه وهی شیخ.

۲- قوتابی له بهر دهستی شیخ بخوینیته وه.

به گویرهی ئه وه قورئان خوین بۆی ناگونجی حوكمه كانی (ته جويد)
فیربیت به خویندنه وهی له کتیبه كان، به لكو پیویستی به وهیه
بگه ریته وه لای ئه و زمان پاراوانه ی خویندنه وه یان له هاوشیوه كانی
خویان وەرگرتووه، له وانه وه وهری بگری و له ده می ئه وانه وه
بییستی، چونكه له خویندنه وه دا چهند شتیك هیه ههستی پی ناکری
مه گه ر به بیستن و ده ما وده م نه بییت.

خشته ی روونکردنه‌وهی بابه‌ته سه‌ره‌کیه‌کانی زانستی (التجويد) (۱)

(۱) رہنگہ سوورہکانی ناو خشتہ لہ‌قۇناغی یەکەم باسکراوہ.

خشته‌ی ناوی (۱۰) قاریئه‌کان و راویه‌کانیان^(۱)

شار	قاریئه‌کان	سائی کۆچی دواایی	راویه‌کان	سائی کۆچی دواایی
مه‌دینه	۱- نافع	۱۶۹ هـ	۱- قالون ۲- ورش	۲۲۰ هـ ۱۹۷ هـ
مه‌که‌که	۲- ابن کثیر	۱۲۰ هـ	۱- البری ۲- قنبل	۲۰۵ هـ ۱۹۱ هـ
به‌سره	۳- ابو عمرو	۱۵۴ هـ	۱- الدوری ۲- السوسی	۲۴۶ هـ ۲۶۱ هـ
دیمه‌شق	۴- ابن عامر	۱۱۸ هـ	۱- هشام ۲- ابن ذکوان	۲۴۵ هـ ۲۴۲ هـ
کوفه	۵- عاصم	۱۲۷ هـ	۱- شعبه ۲- حفص	۱۹۳ هـ ۱۸۰ هـ
کوفه	۶- حمزه	۱۵۶ هـ	۱- خلف ۲- خلاد	۲۲۹ هـ ۲۲۰ هـ
کوفه	۷- الکسائی	۱۸۹ هـ	۱- ابوالحارث ۲- الدوری	۲۴۰ هـ ۲۴۶ هـ
مه‌دینه	۸- ابو جعفر	۱۲۰ هـ	۱- ابن وردان ۲- ابن جماز	۱۶۰ هـ ۱۷۰ هـ
به‌سره	۹- یعقوب	۲۰۵ هـ	۱- رویس ۲- روح	۲۳۸ هـ ۲۳۴ هـ
کوفه	۱۰- خلف	۲۲۹ هـ	۱- إسحاق ۲- إدريس	۲۸۶ هـ ۲۹۲ هـ

^(۱) بۆ زیاتر ناسینی (۱۰) قاریئه‌کان و راویه‌کانیان بپوانه: (المنیر فی أحكام التجوید)

لاپه‌ره: (۲۴۷ - ۲۵۱)، چاپی (۱۸).

بهشی یه کهم

نهم بابەتانه له فۆده گریت:

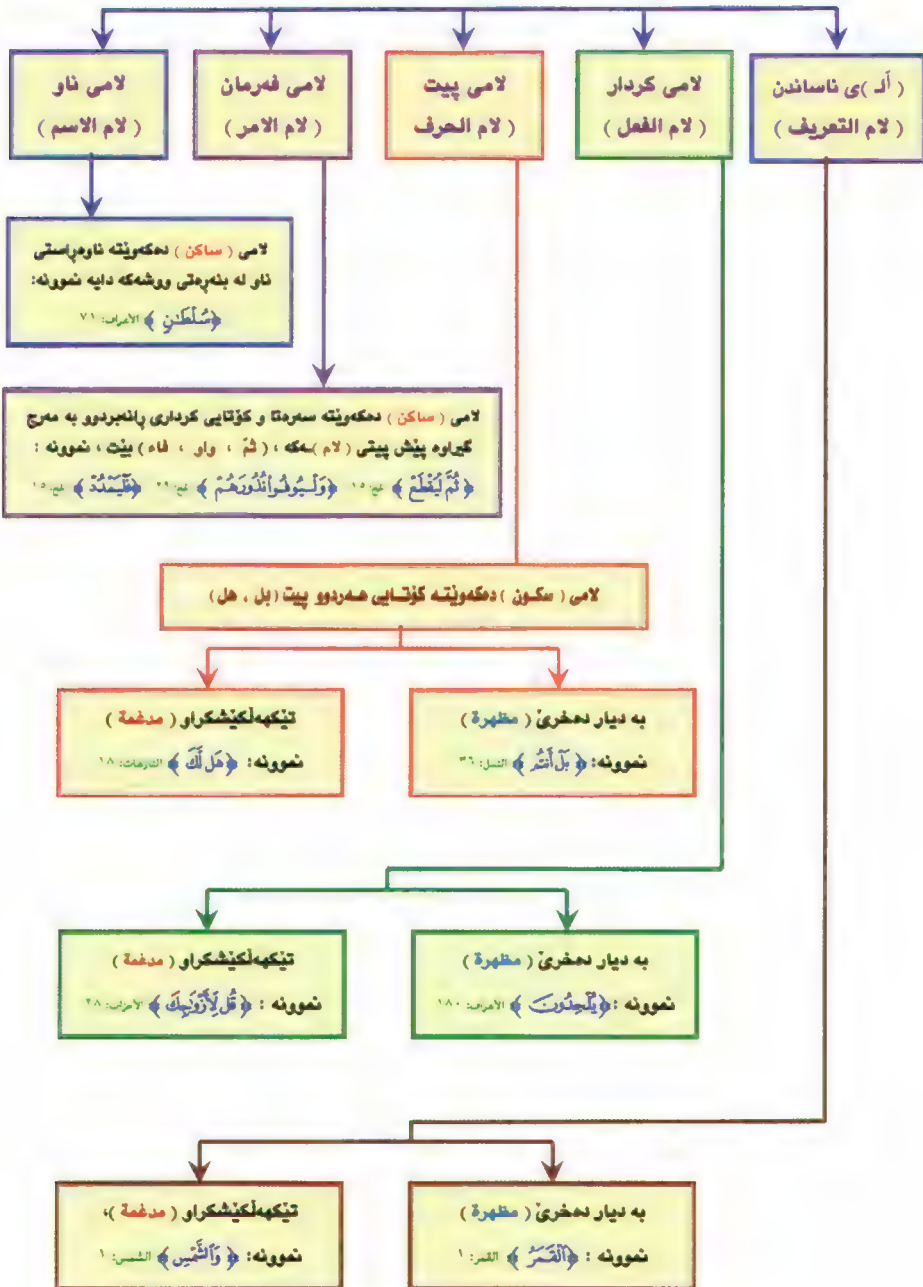
ته وهره یه کهم / حوکه مه کانی لامي (ساکن).

ته وهره یه دووهم / حوکه ی به یه ککه یشتنی دوو پیت له زمانی عهره بی.

ته وهره یه سییه م / حوکه ی جهوت نه لیفه کان له قورنانه دا.

ته ودهری یه کهم:

حوکه کانی لای (ساکن)

یه که م / لامی ناساندن (لام التعریف):

بریتیه له (ال) که ده چیته سهر ناوی ناساندن و عهره ب له پیش ناوه وه دایده نین، ئەم (لام) ه زیاده یه که له بنه رته و شه که دا نیه، ته نها ده چیته سهر ناوی نه ناسراو له نویسینداو هه مزه ی گه یانندن له پیش (لام) ه که دیت و له ده ستی کدا به (فتحة) ده خویندریته وه.

حوکمی ئەم جوړه (لام) ه به دوو شیوه یه:

۱- الإظهار.

۲- الإدغام.

۱- الإظهار: به دیارخستنی (لام) ی ناساندن.

(لام) ی ناساندن ئاشکراده کریت ئەگه ر هات و له پیش ئەم چوارده (۱۴) پیته هات: (الهمزة، باء، غین، حاء، جیم، کاف، واو، خاء، فاء، عین، قاف، یاء، میم و هاء).

ئیمامی (جه مزوری) (رهحه تهی خوای لیبت) پیته کانی کو کردۆته وه له م رسته هونراوه یه:

إِبْعَ حَجَّكَ وَخَفْ عَقِيمَهُ

نمونه‌ی به‌دیار خستنی (لام) سی (القمری):

پیت	نمونه‌کان
الهمزة	﴿الْأَرْضُ﴾ الزلزلة: ۱ ﴿الْأَنْبِيَاءُ﴾ النساء: ۱۵۵
الباء	﴿الْبَطَلُ﴾ الأنفال: ۸ ﴿الْبَرَقُ﴾ البقرة: ۲۰
الغین	﴿الْغَفُورُ﴾ سبأ: ۲ ﴿الْغِيُ﴾ الممتحنة: ۶
الحاء	﴿الْحَيُّ﴾ آل عمران: ۲ ﴿الْحَكِيمُ﴾ إبراهيم: ۴
الجیم	﴿الْجَبَّارُ﴾ الحشر: ۲۳ ﴿وَالْجَارِ﴾ النساء: ۳۶
الكاف	﴿الْكَبِيرُ﴾ الرعد: ۹ ﴿الْكَرِيمُ﴾ الانفطار: ۶
الواو	﴿الْوَدُودُ﴾ البروج: ۱۴ ﴿الْوَعِيدُ﴾ ق: ۲۰
الخاء	﴿الْخَيْرُ﴾ سبأ: ۱ ﴿الْخَلِيقُ﴾ الحشر: ۲۴
الفاء	﴿الْفَائِزُونَ﴾ التوبة: ۲۰ ﴿الْفَوْزُ﴾ التوبة: ۷۳
العين	﴿الْعَلِيمُ﴾ الأنبياء: ۴ ﴿الْعَلِيُّ﴾ الشورى: ۴
القاف	﴿الْقَمَرُ﴾ نوح: ۱۶ ﴿الْقِيَوْمُ﴾ آل عمران: ۲
الياء	﴿الْيَاقُوتُ﴾ الرحمن: ۵۸ ﴿الْيَمِينُ﴾ ق: ۱۷
المیم	﴿الْمَوْلَى﴾ الحج: ۱۳ ﴿الْمُلْكِ﴾ الفرقان: ۲
المهاء	﴿الْمُهَيَّيْ﴾ النجم: ۳ ﴿الْمُهْدَى﴾ الجن: ۱۳

۲- الإدغام: تیکه‌لکیش کردنی (لام) ی ناساندن.

(لام) ی ناساندن تیکه‌لکیش ده‌کریّت و ناخویندریّت‌وه ئه‌گهر ئهم پیتانه‌ی به‌دوادا هات: (طاء، ثاء، راء، تاء، صاد، ذال، نون، دال، سین، ظاء، ضاد، زاي، شین و لام) به‌تیکه‌لکیشانیکی ته‌واو به‌بی مینگه (غنة)، جگه له‌پیتی (نون) نه‌بیّت مینگه‌ی له‌گه‌له.

ئیمامی (جه‌مزوری) (رحمه‌تی خوی لی بیّت) پیته‌کانی کو‌کردوو ته‌وه له‌سه‌ره‌تای وشه‌کانی ئهم دیره هونراوه:

طِبُّنَّمْ صَلِّ رَحْمًا تَفُزْ ضِفْ دَانِعَمْ

دَعِ سَوْءَ ظَنِّ زُرْ شَرِيفًا لِلْكَرَمِ

نمونه‌ی تیکه‌کشی‌شانی (لام سی) (الشمسی):

پیته‌کان	نمونه‌کان
الطاء	﴿الطَّالِبُ﴾ الحج: ۷۳ ﴿الطَّائِمَةُ﴾ النازعات: ۳۴
الثاء	﴿الثرى﴾ طه: ۶ ﴿الثَّوَابُ﴾ الكهف: ۳۱
الصاد	﴿الصَّادِقِينَ﴾ الأعراف: ۷۰ ﴿وَالصَّادِقِينَ﴾ محمد: ۳۱
الراء	﴿الرَّحْمَنِ﴾ مريم: ۷۸ ﴿الرَّحِيمُ﴾ الحجر: ۴۹
التاء	﴿الثَّوَابُ﴾ البقرة: ۵۴ ﴿التَّائِبُونَ﴾ التوبة: ۱۱۲
الضاد	﴿الضَّالِّينَ﴾ الفاتحة: ۷ ﴿الضَّلَالُ﴾ الحج: ۱۲
الذال	﴿الذِّكْرِ﴾ الأنبياء: ۷ ﴿وَالذَّاكِرِينَ﴾ الأحزاب: ۳۵
النون	﴿النَّعِيمِ﴾ يونس: ۹ ﴿النَّاصِحِينَ﴾ الأعراف: ۳۱
الدال	﴿الدِّينُ﴾ الزمر: ۳ ﴿الدَّوَابِّ﴾ الأنفال: ۵۵
السين	﴿السَّمَاءِ﴾ السجدة: ۵ ﴿السَّمِيعُ﴾ الدخان: ۶
الظاء	﴿الظَّالِمِينَ﴾ غافر: ۵۲ ﴿الظَّالِمِينَ﴾ الفتح: ۶
الزای	﴿الزُّبُورِ﴾ الأنبياء: ۱۰۵ ﴿الزَّانِيَةُ﴾ النور: ۲
الشین	﴿السَّمْسِ﴾ الزمر: ۵ ﴿السَّمَاءِ﴾ ق: ۱۷
اللام	﴿الْأَيْلِ﴾ الأنعام: ۱۳ ﴿اللَّتِ﴾ النجم: ۱۹

چەند تېيىنى يەك لە سەر(ال)ى ناساندن (لام التعريف):

۱- (ال)ى ناساندن تەنھا دەچىتە سەر ناو (اسم)، ناچىتە سەر كارو پىت (فعل و حرف).

۲- (ال)ى ناساندن بەھەندىك وشەوھ پەيوەستە نابىت لىي جىابكرىتەوھ، چونكە واتاي وشەكە دەگۆرىت.
نمونه:

﴿الَّذِي﴾ البقرة: ۲۲، ﴿الَّتِي﴾ النساء: ۵، ﴿وَالَّذَانِ﴾ النساء: ۱۶،

﴿وَالْيَسَعَ﴾ الأنعام: ۸۶، ﴿ءَالَيْنِ﴾ يونس: ۹۱، ﴿الَّتِي﴾ الأحزاب: ۴.

بۆ نمونه: تەنھا (ذي) يان (زان) يان (تي) يان (ءان) هيچ واتايەك نابەخشى، ئەم جوړه ووشانە دەبن بەدوو جوړ ئاشكراو تىكەه لىكش:

نمونهى ئاشكرا: ﴿ءَالَيْنِ﴾ يونس: ۹۱،

نمونهى تىكەه لىكش: ﴿الَّتِي﴾^(۱) الأحزاب: ۴.

(ال)ى ناساندن ئەگەر لەوشەكە جىابكەينەوھ واتاكە ناگۆرى:

نمونه: ﴿الْغَفُورُ﴾ يوسف: ۹۸، بەبى (ال) ﴿غَفُورٌ﴾ التوبة: ۵.

(۱) بېروانە (جداول أحكام التلاوة والتجويد) لاپەرە: ۴۶، (بغية المريد من أحكام التجويد) لاپەرە: ۱۶۸، و (الدقائق المحكمات في المغارخ والصفات) لاپەرە: ۲۰۶، و (المختصر الوافي من هداية القارئ إلى تجويد كلام الباري) لاپەرە: ۶۹ - ۷۰.

۳- بۆیە ناویان ناوہ بہ (الشمسی^(۱))، چونکہ وشہی (الشمس) (ال-ی ناساندنی تیداہو ناخویندریتہوہ، واتہ: ہەر کاتی (رؤژ) بہ دیارکہوت ئەوا ئەستیرەش دیارنامینی، کہ واتہ ہەر کاتی پیتی شەمسى ہات (ال-ی ناساندن ناخویندریتہوہ.

۴- بۆیە ناویان ناوہ بہ (القمری^(۲))، چونکہ وشہی (القمر) (ال-ی ناساندنی تیداہو دہخویندریتہوہ، واتہ: ہەر کاتی (مانگ) بہ دیارکہوت ئەوا ئەستیرەش دەر دہکەویت، وەك ئەوہی ئەگەر پیتی قەمەری ہات (ال-ی ناساندن دەر دہکەویت و دہخویندریتہوہ، بہ پیچەوانہی (ال-ی (الشمسی).

۵- بہ دوو ہیما لەقورئانی مەزن (ال-ی ناساندن بہ دیار دہکەویت و دہناسریتہوہ:

- لامی شەمسى هیچ ہیماہەکی لەسەرنیہو لەگەڵ پیتەکەى دواى خۆى تیکەلکیش کراوہ بہووى نزیکى شوینی دەرچوونی لەگەڵ پیتەکەى دواى خۆى، بۆیە پیتەکەى دواى لام شەدەدار دەبیّت.

نموونه: ﴿الشَّمْسُ﴾ الزمر: ۵.

(۱) بروانه (بغية المريد من أحكام التجويد) لاپەرە: ۱۶۸ - ۱۷۰.

(۲) ھەمان سەرچاوەى پێشوو.

- لامی قه‌مه‌ری هی‌مای (سکون) ی له‌سه‌ره که له‌شی‌وه‌ی پیتی
 (حاء) یکی بچووکه، نیشانه‌ی ناشکراکردنی لامی قه‌مه‌ریه‌و له‌گه‌ل
 پیته‌که‌ی دوا‌ی خو‌ی به‌ه‌وی دووری شوینی ده‌رچوونی پیته‌که‌ی دوا‌ی
 خو‌ی. نمونه: ﴿الْقَمَر﴾ نوح: ۱۶.

دوووم / لامی کار (لام الفعل):

بریتیه له لامی (ساکن) که ده که ویته ناوه پراست و کو تایى وشه، حوکمی
ئهم جوړه (لام) به دوو شیوازه:

أ- الإظهار.

ب- الإدغام.

أ- الإظهار:

پیویسته لامی کار (لام الفعل) ئاشکرا بکړیت ئه گهر له پیش هه رپیتیک
له پیته کانی زمانى عه ره بى هات، جگه له پیتی (لام - راء)، جیاوازی
نییه (لام) ی (ساکن) له هه رباریک بیت رابردوو بى یان داهاتوو یان
کارى داخوازی بى.

خشته‌ی نمونه‌ی لامی کار (لام الفعل):

کاری رابردوو (الفعل الماضي)		کاری داهاتوو (الفعل المضارع)		کاری داخوازی (الفعل الامر)	
له‌ناوهراستی وشه	له‌کو‌تایی	له‌ناوهراستی وشه	له‌کو‌تایی	له‌ناوهراستی وشه	له‌کو‌تایی
فَالْتَقَى	فَضَلْنَا	وَلَا يَلْنَفِتْ	أَلَمْ أَقُلْ	وَأَلِّقْ مَا فِي	قُلْ نَعَمْ
القمر:	البقرة:	هود:	البقرة:	طه:	الصافات:
۱۲	۲۵۳	۸۱	۳۳	۶۹	۱۸
فَالْنَمَهُ	وَأَرْسَلْنَا	يَلْقِطُهُ	وَمَنْ يَقُلْ	وَالْعَنَهُم	فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
الصافات:	المائدة:	يوسف:	الأنبياء:	الأحزاب:	آل عمران:
۱۴۲	۷۰	۱۰	۲۹	۶۸	۱۵۹
وَزُلْزِلُوا	أَنْزَلْنَاهُ	وَيَلْبِسُونَ	فَمَنْ يَعْمَلْ	أَلْهَكُمُ	فَقُلْ سَلَامٌ
البقرة:	الإسراء:	الكهف:	الأنبياء:	التكاثر:	الأنعام:
۲۱۴	۱۰۵	۳۱	۹۴	۱	۵۴

ب- الإدغام:

(لام الفعل) ی سکوندار تیّکھه لکیش دھکریّت ئەگەر پیتھکانی (لام) و (راء) ی بەدواداھات.

پیت	نموونه ی تیّکھه لکیش کردنی پیتی (لام)
ل + ل ﴿قُلْ لَّكُمْ﴾ سبأ: ۳۰، ﴿قُلْ لَوْ كَانَتْ﴾ الإسراء: ۹۵.	
ل + ر ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ طه: ۱۱۴، ﴿وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ﴾ المؤمنون: ۹۷.	

سییەم / لامی پیت (لام الحرف):

بریتیە لە لامی (ساکن) کەدەکەویّتە کوّتایی هەردوو پیتی ﴿هَلْ - بَلْ﴾،
حوکمی ئەم جوړە (لام) ە دەبیّت بەدوو بەش:

أ- الاظهار. ب- الادغام.

أ- الإظهار: پێویستە لامی (ساکن) ئاشکرا بکریّت ئەگەر لەپیش
پیتھکانی زمانی عەرەبی هات جگە لەپیتی (لام) و (راء).

نموونه: ﴿هَلْ تَعْلَمُ﴾ مريم: ۶۵، ﴿بَلْ ضَلُّوا﴾ الأحقاف: ۲۸.

پیت	نموونه ی ئاشکراکردنی پیتی (لام)
هَلْ ﴿هَلْ تَحْنُ﴾ الشعراء: ۲۰۳، ﴿فَهَلْ تَرَى﴾ الحاقة: ۸.	
بَلْ ﴿بَلْ زَعَمْتَ﴾ الكهف: ۴۸، ﴿بَلْ زُيِّنَ﴾ الرعد: ۳۳.	

ب۔ الإدغام:

پیویسته تیکهه لکیش بکریّت لامی (ساکن) نه گهر هاتوو پیتی (لام) و
(راء) سی به دوا داهات.

نمونه کان		
لامی پیت	نه گهلّ (لام)	نه گهلّ (راء)
هَلّ	﴿هَلْ لَكُمْ﴾ الروم: ۲۸	نمونه نیه له قورئان ﴿هَلْ﴾ پیتی (راء) به دوا ی داهات بیّت
بَلّ	﴿بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ﴾ النساء: ۱۵۸	﴿بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابٍ﴾ ص: ۸

چوارهم / لامی ناو (لام الإسم):

بریتیه له لامی (ساکن) که ده که ویته ناوهراستی ناو که له بنه رده تی
و شه که دایه وهک خوئی به ناشکرا (الإظهار) ده خویندریته وه.
نمونه:

﴿سُلْطَنَا﴾ آل عمران: ۱۵۱ ﴿أَلَسِنِمْ﴾ الروم: ۲۲
﴿وَأَلَوْنَكُمْ﴾ الروم: ۲۲ ﴿زِلْزَالَا﴾ الأحزاب: ۱۱
﴿أَلَوَج﴾ القمر: ۱۳ ﴿سَلْسِيلَا﴾ الإنسان: ۱۸

پینجهم / لامی فەرمان (لام الأمر):

بریتیه لهو لامه‌ی که له‌بنه‌ره‌تی وشه‌که‌دا نیه به‌لکو زیاده، ده‌چیته
سه‌ر (الفعل المضارع) و سه‌ره‌تاو کۆتایی کرداری رانه‌بردوو تا بیکات
به کرداری فەرمان.

نمونه:

﴿وَلْيَعْفُوا﴾ النور: ۲۲،

﴿وَلْيَكْتُبْ﴾ البقرة: ۲۸۲،

﴿ثُمَّ لَيَقَطَّعْ﴾ الحج: ۱۵،

﴿فَلْيَمْدَدْ﴾ الحج: ۱۵،

خشته‌ی لامی فەرمان (لام الأمر):

به‌مه‌رج دانراوه له‌پیش ئهم (لام) به‌ده‌بیته

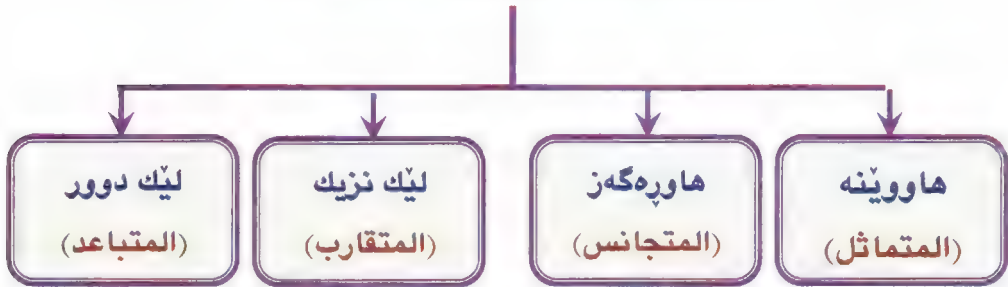
(ثم) یان (واو) یان (فاء) هاتیبته^(۱)

﴿ثُمَّ لَيَقَطَّعْ﴾ الحج: ۱۵	ثم + ل
﴿وَلْيَعْفُوا﴾ النور: ۲۲	واو + ل
﴿فَلْيَمْدَدْ﴾ الحج: ۱۵	فاء + ل

(۱) نه‌گهر ههر يه‌ك لهم سئ وشه‌یه به‌یئ (ثم، و، ف) خویندراوه، نه‌وا پیتی یه‌که‌میان واته (لام) ده‌که به
(کسرة) ده‌خویندریتته‌وه.

حوکمی بے‌یہ‌ک‌گه‌یشتنی دوو بیت له‌زمانی عه‌ره‌بی (الحرمان المتقیان)

مەبەستىمان لەبەيەك گەشتىنى دوو پىت: كە يەكەمىيان (ساكن) بىت و دووهمىيان جولاًو بىت،
لەزمانى عەرەبىدا چوار جور حوكمىيان ھەيە :

یہ کہہ م :-

تیکه لکیشانی پیتە هاوینەکان (الادغام المتماثلین): بریتیه
له بهیه گگە یشتنی دوو پیتی هاوینە له ده رچه (مخرج) و سیفه تدا،
پیتی یه کهم (ساکن) بیّت و پیتی دووهم بزواو (متحرک) بیّت،
به شیوه یه که وهک پیتی تووندی شه دده داری لی دیت له جووری
پیتی دووهم که پیتەکان بریتین له: (تاء، باء، ذال، دال، کاف، لام،
فاء، واو، میم، هاء، نون، راء و عین)، ئەم جووره تیکه لکیشانه
له یه که وشه و له نیوان دوو وشه شدا رووده دات.

خشته‌ی تیکه‌لکیشانی هاووینه‌ی بچووک

پیتیه هاووینه‌کان له‌ده‌رچه‌و سیفه‌تدا	نمونه‌ی تیکه‌لکیشانی بچووک	چونیه‌تی ده‌برین	جوړی تیکه‌لکیشانی
ب + ب = ب	﴿أَضْرِبْ بِعَصَاكَ﴾ البقرة: ۶۰	اضْرِبْ بِعَصَاكَ	تیکه‌لکیشانی ته‌واو
ت + ت = ت	﴿رِيحَتْ بِحَرَّتُهُمْ﴾ البقرة: ۱۶	رِيحَتْ بِحَرَّتُهُمْ	تیکه‌لکیشانی ته‌واو
ذ + ذ = ذ	﴿إِذْ ذَهَبَ﴾ الأنبياء: ۸۷	إِذْ ذَهَبَ	تیکه‌لکیشانی ته‌واو
ذ + ذ = ذ	﴿وَقَدْ دَخَلُوا﴾ المائدة: ۶۱	وَقَدْ دَخَلُوا	تیکه‌لکیشانی ته‌واو
ک + ک = ک	﴿يُذَرِّكُمْ﴾ النساء: ۷۸	يُذَرِّكُمْ	تیکه‌لکیشانی ته‌واو
ل + ل = ل	﴿بَلْ لَا يَخَافُونَ﴾ المدثر: ۵۳	بَلْ لَا يَخَافُونَ	تیکه‌لکیشانی ته‌واو
ف + ف = ف	﴿فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ﴾ الإسراء: ۳۳	فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ	تیکه‌لکیشانی ته‌واو

تیکه لکیشانی ته واو	عَفَوَا قَالُوا	﴿عَفَوَا وَقَالُوا﴾ الأعراف: ۹۵	و + و و =
تیکه لکیشانی له وپه ری ته واوی دایه له مینگه	أَمَّنْ أَسَسَ	﴿أَمَّ مَنْ أَسَسَ﴾ التوبة: ۱۰۹	م + م م =
تیکه لکیشانی ته واو	يُوجِّهُ لَا يَأْتِ	﴿يُوجِّهُهُ لَا يَأْتِ﴾ النحل: ۷۶	ه + ه ه =
تیکه لکیشانی له وپه ری ته واوی دایه له مینگه	وَلَنُشْرِكَ بِرَبِّنَا	﴿وَلَنَ شُرِكَ رَبِّنَا﴾ الجن: ۲	ن + ن ن =
تیکه لکیشانی ته واو	وَاذْكُرْ رَبَّكَ	﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ﴾ الكهف: ۲۴	ز + ز ز =
تیکه لکیشانی ته واو	تَسْتَطِيعُ عَلَيْهِ	﴿مَا لَمْ تَسْتَطِيعْ عَلَيْهِ﴾ الكهف: ۷۸	ع + ع ع =

چەند تېبىيىيەك لەسەر تىكەھە لىكېشانى ھاووينە :

۱- لە ئايەتى : ﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَّةٌ ۖ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ﴾ الحاقە: ۲۸-۲۹.

لە کاتى گەياندى ﴿ مَالِيَّةٌ ﴾ ← هَلَكَ ﴿ بەدوو جوړ دەخویندريتهوه :
(السکت، الادغام).

• السکت: واتە بە ئاشکراکردنى پیتی (هـاء) لە کاتى گەياندى وشەى

﴿ مَالِيَّةٌ ﴾ بە هَلَكَ ﴿ بەم جوړە دەخویندريتهوه :

﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَّةٌ ﴾ وستان بەبى ھەناسە هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ﴿

خوینەر بى دەنگ دەبیئت لەسەر پیتی (هـاء)ى ﴿ مَالِيَّةٌ ﴾، چونکە ھىماى
(س) سەکتەى بۆ دانراوە بەشیوھىەك دەنگ دەپچرى بەبى ھەناسە.

• الإدغام: تىكەھە لىكېش کردنىان لە کاتى گەياندن ﴿ مَالِيَّةٌ هَلَكَ ﴾

بەم جوړە دەخویندريتهوه : ﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَّةٌ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ﴾، بەلام
خویندنهوھى بەشیوھى (السکت) لەپېشتەرە لەجیبەجی کردن.

۲- ئەوھى کەجیادەکریتەوھ لەتیکەھە لىكېشان کردنى پیتی (واو ، یاء)ى
ھاووينە کە لەپینچ سیفەت وەك یەکن بەلام جیاوازن لەشوینى
دەرچوونیان، کەپیتی یەكەمیان (واو) یان (یاء)ى درێژکردنەوھ بیئت،
وھ پیتی دووھم (واو) یان (یاء)ى لین بیئت، کەپیویستە ھەردوو پیت
ئاشکرا بکریت.

نمونه:

﴿ قَالُوا وَاقْبَلُوا ﴾ یوسف: ۷۱، ﴿ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ﴾ یس: ۲۶.

خشته يهك بۆ ليك جيا كردنه وهى ههردوو پیتی (واو ، یاو)
له شوینی دهه چوون و سیفه ته کانیان :

جیا کردنه وهیان به شوینی دهه چونیان	سیفه تی پیته کان						نازناوی پیت	نموونه له پیتی (واو، یاء)
	٦	٥	٤	٣	٢	١		
بۆشایی		الإصمات	الإنفتاح	الاستفال	الرخاوة	الجههر	(واو) المدّ	﴿أَصِيرُوا﴾
دوو لیوه کان	اللين	الإصمات	الإنفتاح	الاستفال	الرخاوة	الجههر	(واو) اللين	﴿وَصَارُوا﴾
بۆشایی		الإصمات	الإنفتاح	الاستفال	الرخاوة	الجههر	(یاء) المدّ	
ناوه راستی زمان	اللين	الإصمات	الإنفتاح	الاستفال	الرخاوة	الجههر	(یاء) اللين	﴿فِي يُوسُفَ﴾

۳- ئەم جوړه تېکه لکېشانه پي دوتريت (تېکه لکېشانی بچوک)، چونکه له نيوان پيتيکي (ساکن) و جولاوه، به لام نه گهر له نيوان دووپيتي جولاو روويدا ئهوا پي دوتريت (تېکه لکېشانی گه وره). به چاکم زانی ئه و شوینانه ی که تېکه لکېشانی گه وره له ریوایه تی (حفص) باس کراوه له نیو پهرتو وکه کانی (تجوید) به کورتی ئامازهی پی بکه م لهم خشته ی خواره وه^(۱)؛

خشته ی تېکه لکېشانی هاویننه ی گه وره

نمونه	له بنه رتدا بهم شیوه یه بووه	جوړی تېکه لکېشانه گه وره یه
﴿فَنِعْمًا هِیَ﴾ البقرة: ۲۷۱	﴿فَنِعْمَ مَا﴾	تېکه لکېشانی گه وره
﴿نِعْمًا یَعْظُمُ بِهِ﴾ النساء: ۵۸	﴿نِعْمَ مَا﴾	تېکه لکېشانی گه وره
﴿قَالَ أَتَحْجُونَنِي﴾ الأنعام: ۸۰	﴿قَالَ أَتَحْجُونَنِي﴾	تېکه لکېشانی گه وره
﴿قَالَ مَا مَكْنِي﴾ الکهف: ۹۵	﴿قَالَ مَا مَكْنِي﴾	تېکه لکېشانی گه وره
﴿تَأْمُرُونَنِي﴾ الزمر: ۶۴	﴿تَأْمُرُونَنِي﴾	تېکه لکېشانی گه وره

(۱) پروانه ئەم سهرچاوانه بو زیاتر زانیاری له سهر ئەم خشته یه: (أحكام قراءة القرآن) لایره / ۱۲۷، و (المذكرة في التجويد) لایره / ۶۲، و (الواضح في أحكام التجويد) لایره / ۵۹، و (التبيين في الأحكام تلاوة الكتاب المبين) لایره / ۲۵۶، و (المختصر الوافي من هداية القاري الى التجويد كلام الباري) لایره / ۱۹۲، و (دليل الترتيل) لایره / ۱۶۳، و (الدقائق المحكمات في المخارج والصفات) لایره / ۱۹۶، و (تيسير علم التجويد) لایره / ۶۸، و (المنير في أحكام التجويد) لایره / ۱۶۲، و (تيسير الرحمن في تجويد القرآن) لایره / ۱۵۸، و (جداول احكام التلاوة والتجويد) لایره / ۵۱.

چەند روونکردنە وەيەك لەسەر تێكەه لێكێشانی گەوره (الإدغام الكبير):

۱- بۆیە ناودەبردنی بە (الإدغام الكبير)، لەبەر زۆر روودان و دووبارە بوونەوهی لەقورئانی مەزن (لكثرة وقوعه)، بەپێچەوانەی تێكەه لێكێشانی بچووك.

۲- تێكەه لێكێشانی گەوره (الإدغام الكبير) بەو تێكەه لێكێشانه دەوتریت كە لەنیوان دوو پیت روودەدات، بەلام بەدوو مەرج:

- هەردوو پیت بزواو (متحرك) بن^(۱).

- بەمەرجێك لەنوسیندا هیچ پیتێك لێکیان جیا ناکاتەوه.

نمونه: ﴿أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ الملك: ۲۶.

۳- لەو شوێنانەی قورئانی مەزن كەدوو پیتی هاوێنەی بزواو (متحرك) بەیەك دەگەن لەریوایهتی (حفص) پێویستە (واجبه) هەردوو پیت ئاشكرا بكریت.

نمونه: ﴿أَوْجَاءَ أَحَدٌ﴾ النساء: ۴۳، ﴿إِنَّهُ هُوَ﴾ الشعراء: ۲۲۰،

﴿النِّكَاحِ حَتَّى﴾ البقرة: ۲۳۵، ﴿أَبْرَحَ حَتَّى﴾ الكهف: ۶۰.

تەنها لەم دوو شوێنە پیتی (حاء) بەیەك دەگەن لەقورئانی مەزن.

(۱) هەروەها لەریوایهتی تریش (إدغام الكبير) هەیه وەكو ریوایهتی (السوسي)،

بۆ نمونه: ﴿إِنَّهُ هُوَ﴾ الشعراء: ۲۲.

۴- قورئان خویننه کان (قاریئه کان) هه موویان هاو دهنگن له سه ره ئه وهی که پیویسته (واجبه) دوو پیتی هاویننه یه کهم (ساکن) بیّت دووهم بزواو (متحرک) بیّت، تا کو تیکهه لکیش بکریّت.

۵- المتماثلان المطلق: بریتیه له بهیه که گه یشتنی دوو پیتی هاویننه که یه کهم پیت بزواو (متحرک) بیّت و دووهم پیت (ساکن) بیّت به پیچه وانهی تیکهه لکیشانی بچووک.

نمونه: ﴿مَا نَنْسَخْ﴾ البقرة: ۱۰۶، ﴿حَاجَّجُمْ﴾ آل عمران: ۶۶،

﴿تَرَّا﴾ المؤمنون: ۴۴، ﴿وَحَفَقْنَاهَا﴾ الكهف: ۳۲.

تیبینی /

۱- بویه پیی دهوتریّت ته واو - ره ها - (المطلق)، چونکه دهرده چیّت له پابه ندبوون به تیکهه لکیشانی گه وره و بچووک.

۲- حوکمی خویندنه وهی: پیویسته (واجبه) پیته کان ئاشکرا (الإظهار) بکریّت، له لای گشت (قاریئه کان).

دووه:-

تيكهه لكيشاني هاوره گهز (الإدغام المتجانسين):

بريتيه له به يه كگه يشتني دوو پيتي هاوره گهز (كه ده رچه يان يه كهو سيفه تيان جيايه)، پيتي يه كه م (ساكن) بيّت و پيتي دووه م بزواو (متحرك) بيّت، به شيويه كه وهك يهك پيتي توندو شه دده داري ليديت له جوړي پيتي دووه م، نه مهش له سي شويني ده رچووني پيته كان (مخرج) روو ده دات كه بريتين له (ههشت) پيت كه نه مانه ن: (طاء، دال، تاء، ظاء، ذال، ثاء، ميم و باء).

۱- له شويني ده رچووني پيته كاني مه لا شووي سه روو (الحروف النطعية)

- تيكهه لكيشاني پيتي (تاء) له (دال) ته نها له دوو شويني قورئاني مه زن روو ده دات.

نمونه: ﴿أَثَقَلَتْ دَعَاؤَ اللَّهِ﴾ الأعراف: ١٨٩،

﴿أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا﴾ يونس: ٨٩.

- تيكهه لكيشاني پيتي (دال) له (تاء) نه م جوړه يان زور دوو باره ده بيتوه له قورئاني مه زن.

نمونه: ﴿قَدْ تَبَيَّنَ﴾ البقرة: ٢٥٦، ﴿عَقَدْتُمُ﴾ المائدة: ٨٩،

﴿عَاهَدْتُمْ﴾ التوبة: ٧، ﴿إِنْ كِدْتَ﴾ الصافات: ٥٦،

﴿وَمَهَّدْتُ﴾ المدثر: ١٤.

- تیکه لکیشانی پیتی (تاء) له (طاء) ئەم جوړه یان زور دوو باره ده بیته وه له قورئانی مه زن.

نمونه: ﴿وَدَّتْ طَّائِفَةٌ﴾ آل عمران: ۶۹، ﴿إِذْ هَمَّتْ طَّائِفَتَانِ﴾ آل عمران: ۱۲۲،
 ﴿هَمَّتْ طَّائِفَةٌ﴾ النساء: ۱۱۳، ﴿فَأَمَّتْ طَّائِفَةٌ﴾ الصف: ۱۴،
 ﴿وَكَفَرَتْ طَّائِفَةٌ﴾ الصف: ۱۴.

- تیکه لکیشانی پیتی (طاء) له (تاء) ئەم جوړه یان ته نها له (چوار) شوینی قورئانی مه زن هاتوه.

نمونه: ﴿لَيْنُ بَسَطَ﴾ المائدة: ۲۸، ﴿فَرَطُتْ﴾ يوسف: ۸۰،
 ﴿أَحَطْتُ﴾ النمل: ۲۲، ﴿فَرَطْتُ﴾ الزمر: ۵۶.

تیبینی:

ئەم جوړه تیکه لکیشانه به (الإدغام الناقص) ناو د بدرییت، چونکه پیتی (طاء) له روانگه ی سیفه ته کان هه موو سیفه ته کان ی به هیزن ته نها سیفه تی هه ژان (القلقلة) نامینییت، به لام سیفه تی (الإستعلاء، الإطباق) ی ده مینییت، بویه پیتی (طاء) جیگه ی نابیته وه له نیو پیتی (تاء).

۲- له شویڼی دهرچوونی پیتهکانی نزیك پووك (الحروف اللثوية)

- تیکهه لکیشانی پیتی (ذال) له (ظاء) تهنه له (دو) شویڼی قورئانی مه زن رووده دات.

نمونه: ﴿إِذْ ظَلَمُوا﴾ النساء: ۶۴،

﴿إِذْ ظَلَمْتُمْ﴾ الزخرف: ۳۹.

- تیکهه لکیشانی پیتی (ثاء) له (ذال) تهنه له (یهك) شویڼی قورئانی مه زن هاتووه.

نمونه: ﴿يَلْهَثَ ذَٰلِكَ﴾ الأعراف: ۱۷۶.

۳- له شویڼی دهرچوونی پیتهکانی دوو لیوهکان (الحروف الشفوية)

- تیکهه لکیشانی پیتی (باء) له (میم) تهنه له (یهك) شویڼی قورئانی مه زن هاتووه.

نمونه: ﴿يَجِيئَ أَرْكَبٌ مِّنَّا﴾ هود: ۴۲.

تیبینی /

گشت قاریئه کان هاودهنگن له سهر ئه وهی که پیویسته دوو پیتی هاوړه گهز تیکهه لکیش بکرین، به مهرجی یه کهم (ساکن) بیت و دووهم بزواو (متحرک) بیت.

خشته‌ی تیکه‌لکیشانی پیته هاورده‌گه‌زده‌کان

جوری تیکه‌لکیشانی	نمونه	پیتی هاورده‌گه‌ز (ده‌رچونیان له‌یه‌ک شوین جیاواز له‌سیفه‌ت)
تیکه‌لکیشانی ته‌واو	﴿أَنْقَلَتَ دَعَا اللَّهَ﴾	ت + د = دَ
تیکه‌لکیشانی ته‌واو	﴿وَدَبَّيْنِ﴾	د + ت = تَ
تیکه‌لکیشانی ته‌واو	﴿وَدَّتْ طَائِفَةٌ﴾	ت + ط = طَ
تیکه‌لکیشانی ناته‌واو	﴿لَيْنَ بَسَطَتْ﴾	ط + ت = تَ
تیکه‌لکیشانی ته‌واو	﴿إِذْ ظَلَمُوا﴾	ذ + ظ = ظَ
تیکه‌لکیشانی ته‌واو	﴿يَلْهَثُ ذَلِكَ﴾	ث + ذ = ذَ
تیکه‌لکیشانی به (مین‌گه) له‌وپه‌ری ته‌واوی دایه	﴿يَبْنِي أَرْكَبَ مَعَنَا﴾	ب + م = مَ

سییه‌م :-

تیکه‌لکیشانی لیک نزیك (الإدغام المتقربین) :

بریتیه له‌به‌یه‌گه‌یشتنی دوو پیت له‌یه‌ک نزیك (له‌ده‌رچه‌و سیفه‌تدا)
پیتی یه‌که‌م (ساکن) بیّت و پیتی دووهم بزواو (متحرک) بیّت،
به‌شیویه‌یه‌ک وه‌ک یه‌ک پیتی توندو شه‌ده‌داری لی دیت له‌جوری پیتی
دووهم، ئەمه‌ش له‌چه‌ند شوینی له‌یه‌ک نزیك له‌ده‌رچه‌و رووده‌دات.

تیکه‌لکیشانی پیتی (قاف) له (کاف).

نمونه: ﴿تَخْلُقُكُمْ﴾ المرسلات: ۲۰.

تیبینی له سه ر تیکهه لکیشانی پیتی (قاف) و (کاف):

- سه بارهت به وشه ی ﴿خَلَقَ﴾ ^(۱) المرسلات: ۲۰.

ده توانین له ریوایه تی (حه فص) به دوو شیواز بیخوینییه وه:

• تیکهه لکیشانی ناته واو (ادغام ناقص):

بریتیه له تیکهه لکیشانی پیتی (قاف) له (کاف) له گه ل مانه وه ی سیفه تی به رزی (الاستعلاء) له پیتی (قاف) دا، له م حاله ته دا خوینه ر ده بی پیتی (قاف) به (سکون) و به به رزی (الاستعلاء) بخوینیته وه و هه ژانی (القلقلة) له گه ل دا نه بی، وه هه روها پیتی (کاف) به سووکی ده خوینیته وه.

• تیکهه لکیشانی ته واو (ادغام محض):

بریتیه له وه ی که زمان له پاش ووتنی پیتی (لام) راسته وخو بروات بو ده برپینی پیتی (کاف) به بی نه وه ی هیچ شوینه واریکی قه له وکردنی پیتی (قاف) به ده رکه وئ، هه روه ک چو ن (کاف) یکی شه دده دار بخوینییه وه وه نه م شیوازه یان به هیژتره (زانستیره) ^(۲) و ده بی ت خوینه ر ره چاوی شیوه ی لیوه کانی بکات له کاتی ده برپینی پیتی (لام) و (کاف) له بهر بوونی (ضمة) له هه ردوو پیت بو نه وه ی سیفه تی نزمی (الاستفال) له پیتی (کاف) و (لام) به زرنه بی ت و وه ک خو ی ده رکه وئ له کاتی خویندنه وه، نه مه ش به ده ست نایه ت ته نها به وه نه بی که ده بی ت گوئیست و سهیری ماموستای به تواناو باش بکهیت ^(۳).

(۱) بپروانه: (التسهيل لقراءات التذيل)/ محمد فهد خاروف، لاپه ره: (۵۸۱).

(۲) بپروانه: علم التجويد أحكام نظرية (المستوى الثاني)/ لاپه ره: (۱۲۷).

(۳) بپروانه: علم التجويد أحكام نظرية (المستوى الثاني)/ لاپه ره: (۱۲۷).

(زانایان یهك دهنگن) له سه‌ر مانه‌وه‌ی سیفه‌تی (الاطباق) له‌پیتی (طاء)، به‌لام یهك دهنگ نین له‌سه‌ر مانه‌وه‌ی سیفه‌تی (الإستعلاء) له‌پیتی (قاف)، له‌به‌رئه‌وه‌ی سیفه‌تی (الإطباق) به‌هیزتره له (الإستعلاء)، بویه پیویسته پاریزگاری له‌به‌هیزترین سیفه‌ت بکه‌ین^(۱).

- تیکه‌ه‌ل‌کیشانی پیتی (لام) له (راء)، نمونه:

﴿بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ﴾ النساء: ۱۵۸،

﴿وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنزَلًا مُبَارَكًا﴾ المؤمنون: ۲۹.

- (ال) ی پیناساندن له‌گه‌ل **سیزده** پیت تیکه‌ه‌ل‌کیشانی لیک نزیکه جگه له‌پیتی (لام) که‌هاووینه‌یه.

نمونه‌ی لیک نزیك: ﴿الشَّمْسُ﴾ التکویر: ۱.

- تیکه‌ه‌ل‌کیشانی نونی (ساکن) و ته‌نوین له‌گه‌ل **پینج** پیت‌ه‌کان که‌ئه‌مانه‌ن: (یاء، راء، میم، لام، واو).

نمونه: ﴿مِنْ رَبِّهِمْ﴾ البقرة: ۵، ﴿مِنْ وَلِيِّ وَلَا نَصِيرٍ﴾ البقرة: ۱۲۰،

﴿مَنْ لَدُنْهُ﴾ الكهف: ۲، ﴿مِنْ مَّالٍ﴾ النور: ۲۳،

﴿مَنْ يَقُولُ﴾ العنکبوت: ۱۰.

(۱) پروانه: أحكام قراءة القرآن الكريم للحصري/ لایره: ۱۳۳.

روونکردنه وه/ قاريئه كان رايان جياوازه له سهر تيککه لکيشکردنی دوو

پيتی ليک نزيک.

خشتهی نمونهی پيته ليک نزيکه کان (له دهرچه و سيفه تدا)

پيته ليک نزيکه کان (له دهرچه و سيفه تدا)	نمونه	جوړی تيککه لکيشان
ق + ک = کُ	﴿ تَخْلُقُ ﴾	تيککه لکيشانی ناته واو له گه ل مانه وهی سيفه تی (الاستعلاء) + تيککه لکيشانی ته واو به نه مانی پیت و سيفه ت
ل + ر = رَ	﴿ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ ﴾	تيککه لکيشانی ته واو
ال + ۱۳ بيت	﴿ الشَّمْسُ ﴾	تيککه لکيشانی ته واو
ن + ر = رُ	﴿ مِنْ رَيْبِهِمْ ﴾	تيککه لکيشانی ته واو
ن + و = وُ	﴿ مِنْ وَلِيِّ وَلَا نَصِيرٍ ﴾	تيککه لکيشانی ناته واو (چونکه سيفه تی نون دهمینی)
ن + ل = لُ	﴿ مِنْ لَدُنْهُ ﴾	تيککه لکيشانی ته واو
ن + م = مٌ	﴿ مِنْ مَّالٍ ﴾	تيککه لکيشانی ته واو
ن + ي = يَ	﴿ مَنْ يَقُولُ ﴾	تيککه لکيشانی ناته واو (چونکه سيفه تی نون دهمینی)

چوارهم :-

بهیه کځه یشتنی دوو پیټی له یهك دور (الحرفان المتباعدان):

بریتیه له بهیه کځه یشتنی دوو پیټی له یهك دور له شوینی دهرچوونیان و جیا له هه نډیک سیفه تدا.

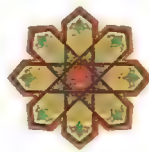
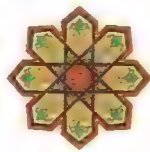
- پیټی (نون) له گهال پیټی (عین) شوینی دهرچوونیان زور له یهك دور، پیټی (نون) شوینی دهرچوونی پيشه وهی زمانه، به لام پیټی (عین) شوینی دهرچوونی ناوه راستی (قورگ) ه.

نمونه: ﴿أَنمَّتْ﴾ الفاتحة: ٧، ﴿مَنْ عَمِلَ﴾ الأنعام: ٥٤.

- پیټی (میم) له گهال پیټی (غین) شوینی دهرچوونیان زور لیک دور، پیټی (میم) شوینی دهرچوونی دوو لیوه کانه، به لام پیټی (غین) شوینی دهرچوونی ناوه راستی (قورگ) ه.

نمونه: ﴿فَإِنَّكُمْ غَلْبُونَ﴾ المائدة: ٢٣.

ئهم جوړه حوکه مه که ی بریتیه له ناشکرا کردنی (الإظهار) پیته کانی له یهك دور له هه موو خویندنه وه کاندا.

چه ند روونکردنه وده كه

یه كه م/

له ریوایه تی (حفص) پی تی (تاء التانیث) ناشکراده کریت له کاتی گه یشتنی بهم شهش پیتانه: (سین، ثاء، صاد، زای، ظاء و جیم) که ئیمامی (الشاطبی) له سه ره تای وشه کانی ئهم دیـره هوـنراوه یه هیـناو یه تیـه وه:

(وَأَبَدَتْ سَنًا تَغْرِ صَفَتْ زُرْقُ ظَلَمِهِ جَمِعْنَ ..)

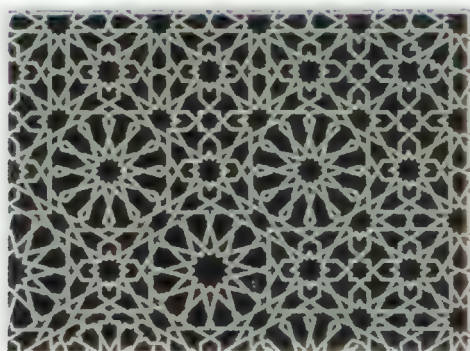
پیت	نموونه	جوړی خویندنه وه
ت + س	﴿أُنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ﴾ البقرة: ۲۶۱	له ریوایه تی (حفص) پی تی (تاء) ناشکراده کریت له کاتی گه یشتنی به پی تی (سین)
ت + ث	﴿كَذَبَتْ ثَمُودُ﴾ الشمس: ۱۱	له ریوایه تی (حفص) پی تی (تاء) ناشکراده کریت له کاتی گه یشتنی به پی تی (ثاء)
ت + ص	﴿هَلِدِمَتْ صَوْمِعُ﴾ الحج: ۴۰	له ریوایه تی (حفص) پی تی (تاء) ناشکراده کریت له کاتی گه یشتنی به پی تی (صاد)
ت + ز	﴿خَبَتْ زِدْنَهُمْ﴾ الإسراء: ۹۷	له ریوایه تی (حفص) پی تی (تاء) ناشکراده کریت له کاتی گه یشتنی به پی تی (زای)
ت + ظ	﴿كَانَتْ ظَالِمَةً﴾ الأنبياء: ۱۱	له ریوایه تی (حفص) پی تی (تاء) ناشکراده کریت له کاتی گه یشتنی به پی تی (ظاء)
ت + ج	﴿نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ﴾ النساء: ۵۶	له ریوایه تی (حفص) پی تی (تاء) ناشکراده کریت له کاتی گه یشتنی به پی تی (جیم)

له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (دال) له ﴿قَدْ طه: ۸۰﴾، ناشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌م هه‌شت پیتانه: (سین، ذال، ضاد، ظاء، زاء، جیم، صاد و شین) که‌ئیمامی (شاطبی) له‌سه‌ره‌تای وشه‌کانی ئەم دیره هونراویه هیناویه‌تی:

(وَقَدْ سَحَبَتْ ذِيلاً ضُفًا ظَلَّ رَزَبٌ جَلَتْهُ صَبَاهُ شَائِقًا وَمُعَلَّلًا)

پیت	نموونه	جوړی خویندنه‌وه
قَدْ + سَ	﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ﴾ المجادلة: ۱	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (دال) ناشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (سین)
قَدْ + ذَ	﴿وَلَقَدْ ذَرَأْنَا﴾ الأعراف: ۱۷۹	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (دال) ناشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (ذال)
قَدْ + ضَ	﴿قَدْ ضَلَلْتُ﴾ الأنعام: ۵۶	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (دال) ناشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (ضاد)
قَدْ + ظَ	﴿لَقَدْ ظَلَمَكَ﴾ ص: ۲۴	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (دال) ناشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (ظاء)

<p>له ریوایه تی (حفص) پیتی (دال)</p> <p>ناشکراده کریټ له کاتی</p> <p>گه یشتنی به پیتی (زای)</p>	<p>﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا﴾</p> <p>الملك: ۵</p>	<p>قَدْ + زَ</p>
<p>له ریوایه تی (حفص) پیتی (دال)</p> <p>ناشکراده کریټ له کاتی</p> <p>گه یشتنی به پیتی (جیم)</p>	<p>﴿قَدْ جَعَلْ﴾</p> <p>الطلاق: ۳</p>	<p>قَدْ + جَ</p>
<p>له ریوایه تی (حفص) پیتی (دال)</p> <p>ناشکراده کریټ له کاتی</p> <p>گه یشتنی به پیتی (صاد)</p>	<p>﴿لَقَدْ صَدَقَ﴾</p> <p>الفتح: ۲۷</p>	<p>قَدْ + صَ</p>
<p>له ریوایه تی (حفص) پیتی (دال)</p> <p>ناشکراده کریټ له کاتی</p> <p>گه یشتنی به پیتی (شین)</p>	<p>﴿قَدْ شَغَفَهَا﴾</p> <p>یوسف: ۳۰</p>	<p>قَدْ + شَ</p>

له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ذال) له ﴿إِذْ﴾ ئاشکرا (الإظهار) ده‌کریت، له‌کاتی گه‌یشتنی به‌م شه‌ش پیتانه: (تاء، زای، صاد، دال، سین و جیم)، که‌ئیمامی (شاطبی) له‌سه‌ره‌تایی وشه‌کانی ئەم دیره‌ هو‌نراوه‌یه هیناویه‌تی:

(نَعَمْ إِذْ تَمَثَّ زَيْنَبٌ صَالٌ دُلَّهَا)
(سَمِيَّ جَمَالٍ وَاَصْلًا مِنْ تَوْصَلًا)

پیت	نمونه	جو‌ری خو‌یندنه‌وه
إِذْ + ت	﴿وَإِذْ خَلَقَ﴾ المائدة: ۱۱۰	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ذال) ئاشکرا ده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (تاء)
إِذْ + ز	﴿وَإِذْ زَيْنَ﴾ الأنفال: ۴۸	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ذال) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (زای)
إِذْ + ص	﴿وَإِذْ صَرَفْنَا﴾ الأحقاف: ۲۹	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ذال) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (صاد)
إِذْ + د	﴿وَإِذْ دَخَلُوا﴾ الذاریات: ۲۵	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ذال) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (دال)
إِذْ + س	﴿وَإِذْ سَمِعْتُمُوهُ﴾ النور: ۱۲	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ذال) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (سین)
إِذْ + ج	﴿وَإِذْ جَعَلْنَا﴾ البقرة: ۱۲۵	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ذال) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (جیم)

له‌ریوایه‌تی (حفص) چه‌ند پیتیکی له‌یه‌ك نزیك له‌شوینی دهرچوونیان
 ئاشکرا ده‌کریت، پیویسته فی‌رخوان زۆر ووریا بی‌ت تی‌که‌ه‌ل‌کی‌شیان
 نه‌کات له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی قورئانی مه‌زن به‌هوی له‌یه‌ك نزیکیانه‌وه‌:

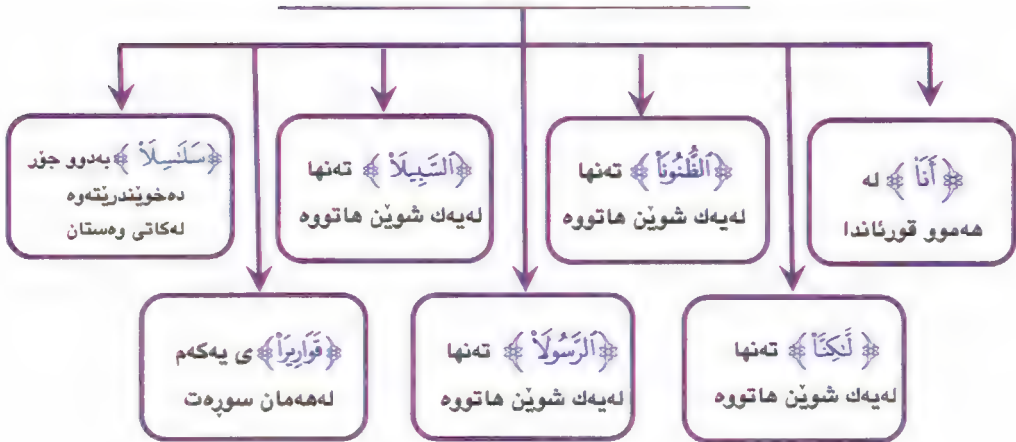
پیت	نموونه	جوړی خویندنه‌وه
ب + ف	﴿وَمَنْ لَّمْ يَنْبَأْ فَأُولَٰئِكَ﴾ الحجرات: ۱۱	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (باء) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (فاء)
ث + ت	﴿لَبِثَ﴾ البقرة: ۲۵۹	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (تاء) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (تاء)
ض + ط	﴿أَضْطَرُّهُ﴾ البقرة: ۱۲۶	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ضاد) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (طاء)
ف + ب	﴿نَخِيفَ بِهِمْ﴾ سبا: ۹	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (فاء) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (باء)
ز + ل	﴿وَأَصْرَ لِحُكْمٍ﴾ الطور: ۴۸	له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (راء) ئاشکراده‌کریت له‌کاتی گه‌یشتنی به‌پیتی (لام)

<p>له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ظاء)</p> <p>ناشکراده‌کریّت له‌کاتی</p> <p>گه‌یشتنی به‌پیتی (تاء)</p>	<p>﴿أَوْعَظْتَ﴾</p> <p>الشعراء: ۱۳۶</p>	ظ + ت
<p>له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (دال)</p> <p>ناشکراده‌کریّت له‌کاتی</p> <p>گه‌یشتنی به‌پیتی (ثاء)</p>	<p>﴿يُرِدُّ ثَوَابَ﴾</p> <p>آل عمران: ۱۴۵</p>	ذ + ث
<p>له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ضاد)</p> <p>ناشکراده‌کریّت له‌کاتی</p> <p>گه‌یشتنی به‌پیتی (تاء)</p>	<p>﴿أَفْضَلُكُمْ﴾</p> <p>البقرة: ۱۹۸</p>	ض + ت
<p>له‌ریوایه‌تی (حفص) پیتی (ذال)</p> <p>ناشکراده‌کریّت له‌کاتی</p> <p>گه‌یشتنی به‌پیتی (تاء)</p>	<p>﴿أَتَّخِذْتُمْ﴾</p> <p>البقرة: ۸۰</p>	ذ + ت

حوکمی جهوت نه لیفه کان له قورئاندا

(الأنفات السبع في القرآن)

جهوت نه لیفه کان له قورئاندا :

بریتییه له جهوت (ألف) له قورئاندا، له ریوایه تی (حفص) له قیرائه تی ئیمام (عاصم) له کاتی وهستان پی تی (ألف) جیگیر ده بیّت و ده خویندریته وه، به لام له کاتی گه یانندن (وصل) و رویشتن پی تی (ألف) نا خویندریته وه که نه مانه ن :

۱- ئه لیفی وشه ی ﴿أَنَا﴾^(۱) لهه موو قورئاندا: بۆ راناوی قسه کهر به کار ده یئریت (ضمیر المتکلم).

نمونه: ﴿إِنْ أَنْبِئُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ الأحقاف: ۹.

(۱) هه ندیک لهه شوینانه ی که له قورئانی مه زن هاتووه :

(البقرة / ۲۵۸، الانعام / ۱۶۳، الاعراف / ۱۴۳-۱۸۸، يوسف / ۶۹-۴۵، الكهف / ۳۹-۳۴، الشعراء / ۱۱۵،

النمل / ۴۰-۳۹، غافر / ۴۲ و الزخرف / ۸۱).

خشته‌ی خویندنه‌وی وشه‌ی (أَنَا) له‌کاتی وه‌ستان و گه‌یاندنن

نمونه	پیتی (ألف) له‌کاتی وه‌ستان ده‌خویندریته‌وه	پیتی (ألف) له‌کاتی گه‌یاندن ناخویندریته‌وه
أَنَا	وَمَا أَنَا	وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

۲- ئه‌لیفی وشه‌ی ﴿لَنَكُنَّا﴾ ته‌ن‌ها له (یه‌ك) شوین هاتوو له‌قورئان.

﴿لَنَكُنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا﴾ الكهف: ۳۸.

له‌کاتی گه‌یاندن ناخویندریته‌وه

لَنَكُنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي

له‌کاتی وه‌ستان ده‌خویندریته‌وه

لَنَكُنَّا

۳- ئه‌لیفی وشه‌ی ﴿الْظُّنُونَا﴾ ته‌ن‌ها له (یه‌ك) شوین هاتوو له‌قورئان.

﴿وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا﴾

الأحزاب: ۱۰ - ۱۱.

له‌کاتی گه‌یاندن ناخویندریته‌وه

الْظُّنُونَا ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ

وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا

له‌کاتی وه‌ستان ده‌خویندریته‌وه

الْظُّنُونَا

۴- ئەلیفی وشەى ﴿الرَّسُولَ﴾ تەنھا لە (یەك) شوین ھاتووہ لەقورئان.

﴿أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ﴾ ٦٦ ﴿وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّنَا السَّبِيلَ﴾

الأحزاب: ٦٦ - ٦٧.

لەکاتی گەیاندن ناخویندریتهوه

لەکاتی وەستان دەخویندریتهوه

وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ ٦٦ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا

الرَّسُولَ

أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّنَا السَّبِيلَ

۵- ئەلیفی وشەى ﴿السَّبِيلَ﴾ تەنھا لە (یەك) شوین ھاتووہ لەقورئان.

﴿وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّنَا السَّبِيلَ﴾ ٦٧ ﴿رَبَّنَا إِنَّهُمْ ضَعِيفٌ

مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَتُمْ لَعْنًا كَبِيرًا﴾ الأحزاب: ٦٧ - ٦٨.

لەکاتی گەیاندن ناخویندریتهوه

لەکاتی وەستان دەخویندریتهوه

فَأَضَلُّنَا السَّبِيلَ ٦٧ رَبَّنَا إِنَّهُمْ

السَّبِيلَ

ضَعِيفٌ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَتُمْ لَعْنًا كَبِيرًا

٦- ئه‌لیفی وشه‌ی ﴿قَوَّارِبْرًا﴾ سی یه‌که‌م له‌سورپه‌تی (الإنسان)، به‌لام له ﴿قَوَّارِبْرًا﴾ سی دووهم له‌ئایه‌تی (١٦) سی هه‌مان سورپه‌ت له‌سه‌ری بوه‌ستی یان بگه‌یه‌نی (ألف) ه‌که‌ ناخویندریته‌وه، واته له‌وه‌ستان و گه‌یاندن ته‌نها به (راء) ده‌خویندریته‌وه.

روون کردنه‌وه/

نمونه	پیتی (ألف) له‌کاتی وه‌ستان ده‌خویندریته‌وه	پیتی (ألف) له‌کاتی گه‌یاندن ناخویندریته‌وه
﴿قَوَّارِبْرًا﴾ سی یه‌که‌م	﴿كَانَتْ قَوَّارِبْرًا﴾	﴿كَانَتْ قَوَّارِبْرًا﴾ ﴿قَوَّارِبْرًا مِنْ فَضَّةٍ قَدَرُوهَا نَقْدِيرًا﴾
﴿قَوَّارِبْرًا﴾ سی دووهم	له‌کاتی وه‌ستان ناخویندریته‌وه	له‌کاتی گه‌یاندن ناخویندریته‌وه (ألف)
	(ألف) سی ﴿قَوَّارِبْرًا﴾	﴿قَوَّارِبْرًا مِنْ فَضَّةٍ قَدَرُوهَا نَقْدِيرًا﴾

٧- ئه‌لیفی وشه‌ی ﴿سَلَسِلًا﴾ الإنسان: ٤، ته‌نها له (یه‌ک) شوینی قورئان هاتوو، به‌دوو جوړ ده‌خویندریته‌وه له‌کاتی وه‌ستان، به‌لام جگه له‌م شوینه ئه‌گه‌ر سه‌یری هه‌ر پیتی‌ک بکه‌ین له‌قورئانی مه‌زن ئه‌م جوړه هیمایه‌ی له‌سه‌ر بی‌ت (ه) ئه‌و پیته ناخویندریته‌وه.

نمونه: ﴿أُولَئِكَ﴾ البقرة: ٥، ﴿وَمَلَأْنَاهُمْ﴾ یونس: ٨٣،

﴿وَتَمُودًا﴾ النجم: ٥١، ﴿قَوَّارِبْرًا﴾ الإنسان: ١٦.

تییینی له سه رهوت نه لیفه کان له قورئاندا:

١/ هیماى (سکون) ى له سه ره (ألف) له کان له شیوه ى (زیرۆ 0) ى ئینگلیزیه ته نها له وشه ى ﴿سَلَسِلَا﴾ نه بیّت له شیوه ى ژماره پینج (5) ى کوردیه که تاکه شوینه له کاتى وهستان قورئان خوین بو ى ههیه به دوو جوړ بیخوینیه وه:

• به بی (ألف) وشه ى ﴿سَلَسِلَا﴾ بخویندریت که ئەم جوړه له پیشتره له جیبه جیکردندا له کاتى وهستان: (سَلَسِلْ).

• به (ألف) وشه ى ﴿سَلَسِلَا﴾ بخویندریت له کاتى وهستان.

٢/ ئەلیفی ﴿وَمُودَا﴾ له سوڤه ته کانى:

• (هود: ٦٨، الفرقان: ٢٨، العنكبوت: ٢٨ و النجم: ٥١)، له کاتى وهستان و رویشتن له سه ره ى ناخویندریت وه، که ئاماژه مان به جوړى هیماکه کرد له خالى یه که م.

بهشی دووهم

نهم بابەتانه لهفۆدهگریت:

- پیناسه و جوړه‌کانی دريژکردنه‌وه.

ته‌وه‌ره‌ی یه‌که‌م / دريژکردنه‌وه‌ی ناسایی.

ته‌وه‌ره‌ی دووهم / جوړه‌کانی دريژکردنه‌وه‌ی نا‌ناسایی.

ته‌وه‌ره‌ی سێیه‌م / ریزبه‌ندی به‌هێزترینی دوو جوړه‌کانی دريژکردنه‌وه.

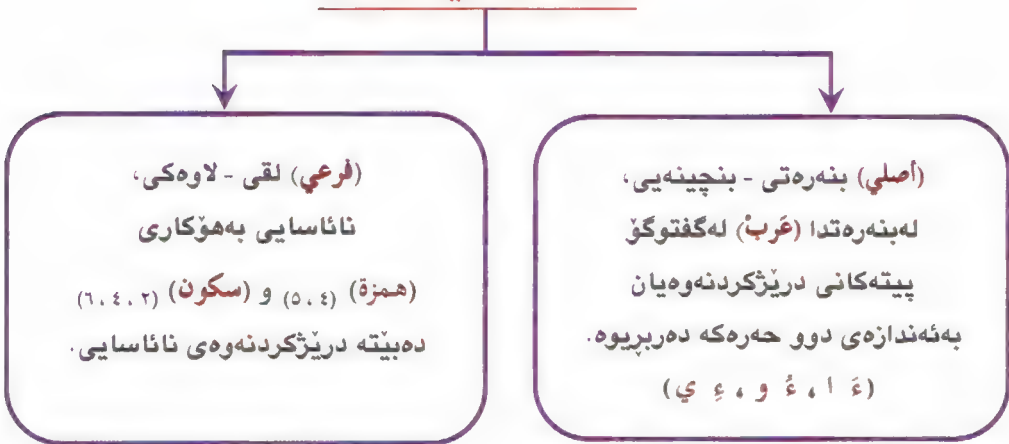
پیناسہی در یژکردنہوہ

پیناسهی (مَدّ) دریژکردنه وه:

له زمانه وانیدا: زیاد کردن، در یژ کردنه وه، (الرّیّادَة)^(۱)، خوی گه وه
دهفه رموی: ﴿وَيُمَدِّدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ﴾ نوح: ۱۲، واته: پهروه دگار مال و
سامان و مندالتان بؤ زیاد دهکات.

لهزاراوهدا: بریتیه لهدریژکردنهوهی دهنگ بهپیتیک لهپیتهکانی (المَد)
یان (الین) (٢).

جۆره‌كانى دريژكردنه‌وه

(١) السَّمْدُ في اللغة: الزيادة، واضطلاحاً: إطالة الصوت بحرف المدّ اللين.

٢) پیتھکانی (مَدَّ) نەگەر ھۆکاری درێژکردنەوی ھەبوو. واتە: ھەمزە یان (سکون) ی لەدوا ھاتبوو ئەو دەبیته ھۆی درێژکردنەوی دەنگ، بەلام لەپیتھکانی (اللين) تەنھا وەستان بە (سکون) لەکۆتایی وشە دەبیته ھۆی درێژکردنەوی دەنگ، نمونە: (قَرَم، خَوْف، قُرَيْش و الْبَيْت).

ته وهره یه که م / دریژکردنه وهی ئاسایی

۱- دریژکردنه وهی ئاسایی (مَدُّ الطَّبِيعِي):

بریتیه له دریژکردنه وهی پیتهکانی (مَدَّ): به مهرجیک پیتهکان خویان (ساکن) بن وه جو له ی پیشیان له ره گهزی خویان بیّت، وهك: ﴿نُوحِيَّآ﴾ هود: ٤٩، که هه رسیّ جو ری تی دایه له دریژکردنه وهی ئاسایی، جا روودانه کهش له سهه هیهچ هوکاریک نه وه ستاوه.

ئه مهش له کاتی گه یاندن و وهستان هه به ئه ندازه ی دوو (حَرَكَه) جو له دریژده کریته وه، نمونه: ﴿قَالَ يَمُوسَى﴾ الأعراف: ١٤٤.

پیوهری ماوهی دریژکردنه وهی ئاسایی (المَدُّ الطَّبِيعِي):

به ئه ندازه ی دوو جو له (حَرَكَه) دریژده کریته وه، جا ئه ندازه ی جو له به قهه گرتنی په نجهیه یا خود به قهه کردنه وهی په نجهیه، ئینجا به پیی ئه وه ماوه ی دوو جو له به قهه گرتنی په نجهو کردنه وهیه تی.

هه ندی له زانایانیش ماوه ی دوو جو له یان به قهه چرکه یه ک دیاری کردوه، هه روه کو هه ندیکیشیان ئه ندازه ی دوو جو له یان به قهه دهر برینی وشه ی (بَب) یان (تَت) داناوه، ئه مهش به گویره ی خیرایی یان له سهه خویی خوینه ر ده گوپی، هه رچی هه بی بابه ته که به پیی بیستن و چیژی خویندنه وه کانه، دیاری کردن و سنوردارکردنی به پیی زور بیستن و جوان وه رگرتنه وه.

تیبینی / له سه ر دریزگردنه وهی ئاسایی (مَدُّ الطَّبِيعِي) :

- دروست نیه (المَدَّ الطَّبِيعِي) لهئه ندازهی دوو (حَرَکَة) که متریان زیاتر بیّت، زۆربهی خه لک به ته واوی مافی (المَدَّ الطَّبِيعِي) نادات به تایبه تی له ده رپرینی (ما النافیة) و (واو الجماعة).

نمونه: ﴿قَالُوا وَقَبِلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ﴾ یوسف: ۷۱.

- هه ندیک له خه لک به یه ک ئاست (المَدَّ الطَّبِيعِي) ناخوینی به تایبه تی له سوهره تی (الفاتحة).

وه کو: ﴿الْمَلِیْئِیْنَ﴾ الفاتحة: ۲، که (ألف) سی (عا) زیاتر له دوو (حَرَکَة) دریزده کاته وه به هو ی زیاده بایه خدان به ده نگ و ئاوازی،

وه وشه ی ﴿الْمِصْرَطَ﴾ الفاتحة: ۶، که (ألف) سی (را) به هه مان شیوه زیاتر له دوو (حَرَکَة) دریزده کاته وه، بویه پیویسته ووریا بین و به یه ک ئاست بیخوینین که دوو (حَرَکَة) یه.

۲- دريژکردنه وهی گۆراو (مَدُّ الْبَدَل) ^(۱):

بریتیه له دريژکردنه وهی (ا، و، ی) له جیاتى (همزة)، واته: ئهم وشانه ی که له بنچینه دا له دوو (همزة) پیکهاتوو (همزة) ی یه کهم (حَرَکَة) جووله داره، وه (همزة) ی دووهم (ساکن) له له بنچینه دا.

بهه شیویه: (أَ دَم) له ده ربړین ده بیته ﴿ءَادَمُ﴾ البقرة: ۳۱.

نموونه: (أُ تَوَا) له ده ربړین ده بیته ﴿أُتُوا﴾ آل عمران: ۲۳.

نموونه: (إِ يَمَان) له ده ربړین ده بیته ﴿إِيْمَانًا﴾ التوبة: ۱۲۴.

واته: هه مزه ی دووهم گۆرانکاری به سه ردی جووله وه گه زی پیش خو ی وهرده گریت له کاتی وهستان و رویشتن به ئه ندازه ی دوو جووله دريژده کریته وه.

تیبینی / چه ند وشه یه که هاتوو له قورئانی مه زن که به (مَدُّ الْبَدَل) ده چن به (شبيه بالبدل) ناسراون که پیتته دريژکردنه وه کان له بنه ره تدا (همزة) ی (ساکن) نه بووه.

نموونه: ﴿قُرْآنَ﴾ الإسراء: ۷۸، ﴿مَسْئُولًا﴾ الإسراء: ۳۴،

﴿إِسْرَءِيلَ﴾ الصّٰف: ۶.

(۱) هه ندیک له زانایان (مَدُّ الْبَدَل) به جوړی (لرعي) لاوه کی داده نی. چونکه له پیش پیتته کانی (مَدُّ) هه مزه هاتوو له به ربوونی هه ندیک له قارینه کان (القراء) وه: (وَرُش) که (مَدُّ الْبَدَل) دريژده کاته وه به ئه ندازه ی (۲، ۴، ۶) جووله، به لام هیناومانه له گه ل مه ددی ناسایی بو ئه وه یه تا فیروخواز به ئاسانی بزانیت دوو جووله دريژده کریته وه له ریوایه تی (حفص).

۳- دريژکردنه‌وی له‌بری، قه‌ره‌بوو (مَدَّ الْعَوْضَ):

بریتیه له‌دريژکردنه‌وی (الِف) له‌کاتی وه‌ستان له‌سه‌ر کوټایی وشه به‌مه‌رجيک پیتی کوټایی وشه‌که ته‌نوينی (فَتْحَة) هه‌بیټ (مَنْصُوب) بیټ، واته: له‌بری ته‌نوينی (فَتْحَة) به‌ئه‌لیفیک ده‌خویندريټه‌وه له‌کاتی وه‌ستان، به‌لام له‌کاتی رویشتن له‌سه‌ر ته‌نوينه‌که ئه‌وه (مَدَّ الْعَوْضَ) دروست نابيټ، بویه ناوده‌بريټ به (عَوْضَ)، چونکه له‌بری ته‌نوين (الِف) داده‌نريټ و ده‌خویندريټه‌وه.

ماوه‌ی دريژکردنه‌وی (مَدَّ الْعَوْضَ) به‌ئه‌ندازه‌ی دوو جووله دريژده‌کريټه‌وه، دروست نابيټ ته‌نها له‌کاتی وه‌ستان نه‌بیټ، وه‌ك ئه‌م خشته‌یه‌ی خواره‌وه زیاتر روون کراوه‌ته‌وه:

نمونه	له‌کاتی وه‌ستان ده‌بیټ به‌(عَوْضَ)	له‌کاتی رویشتن ده‌بیټ به‌تيكه‌ه‌لکيشان
﴿هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ﴾ البقرة: ۲	﴿هُدًى﴾	﴿هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ﴾
﴿وَفَسَاءٌ وَأَنفَقُوا اللَّهَ﴾ النساء: ۱	﴿وَفَسَاءٌ﴾	﴿وَفَسَاءٌ وَتَقُوا اللَّهَ﴾
﴿مُسَمًّى يُدِيرُ الْأَمْرَ﴾ الرعد: ۲	﴿مُسَمًّى﴾	﴿مُسَمًّى يُدِيرُ الْأَمْرَ﴾
﴿وَرَدًا ۝ ۸۶ لَا يَمْلِكُونَ﴾ مریم: ۸۶ - ۸۷	﴿وَرَدًا﴾	﴿وَرَدًا لَا يَمْلِكُونَ﴾

تییینی له سه‌ر درێژکردنه‌وه‌ی له‌بری (مَدَّ عَوْضَ) :

- زۆریك له‌خه‌لك (مَدَّ العَوْضَ) زیاتر له‌دوو جووله‌ درێژده‌كه‌نه‌وه به‌تایبه‌تی له‌كاتی ته‌واوبوونی خویندنی قورئان له‌ناو نوێژدا، بۆ نمونه‌ کاتی له‌سه‌ر ووتهی خوای گه‌وره ﴿إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾، ﴿وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدٌ﴾ ده‌هه‌ستن.

- کاتیك (ه‌اء) ی میینه (تأنیث) ته‌نوینی (فتحة) ی له‌سه‌ر بیئت و له‌سه‌ری بوه‌ستی ئه‌وا (الف) شوینی ناگریته‌وه به‌لكو به‌پیتی (ه‌اء) ی (ساكن) ده‌خویندریته‌وه.

بۆ نمونه‌:

﴿وَشَجَرَةً﴾	له‌ کاتی وه‌ستان له‌سه‌ری	﴿وَشَجَرَةً﴾ المؤمنون: ۲۰
﴿جَنَّةٍ﴾	له‌ کاتی وه‌ستان له‌سه‌ری	﴿جَنَّةٍ﴾ الإنسان: ۱۲
﴿رَحْمَةً﴾	له‌ کاتی وه‌ستان له‌سه‌ری	﴿رَحْمَةً﴾ الكهف: ۶۵
﴿نِعْمَةً﴾	له‌ کاتی وه‌ستان له‌سه‌ری	﴿نِعْمَةً﴾ القمر: ۳۵

- هه‌ندیك له‌فیڕخوازان له‌كاتی ده‌ورکردنه‌وه‌ی قورئانی مه‌زن په‌له‌ده‌كه‌ن له‌ده‌ربرین له‌كاتی وه‌ستان له‌سه‌ر (المَدَّ العَوْضَ).

بۆ نمونه‌:

﴿رَضِيَاءَ﴾	خویندنه‌وه‌ی مه‌له	﴿رَضِيَاءَ﴾ مريم: ۶
﴿وَعَشِيَاءَ﴾	خویندنه‌وه‌ی مه‌له	﴿وَعَشِيَاءَ﴾ مريم: ۱۱

٤- دريژکردنه وهی گهيانندن (مدُ الصلة):

ئهم جوړه (دريژکردنه وه) دهبيټ به دوو بهش:

گهيانندن بچووک:

بريتيه له هاتنی (هاء)ی راناو (ضمير) که بو ټاکي نيړی ناديار به کارديټ، جا له رووی پيوهر (قياس)ه وه مهرجه ئهم (هاء)ه (ضمة) يان (کسرة) بيټ، وه بکه ويټه نيوان دوو پيتي جوولآو، واته: پيتي پيش و دواي خوئی (سکون) نه بن و (همزة)ی (قطع)ی به دوا دانه هاتيټ، به لام نه گهر (همزة القطع)ی به دوا داهاتيټ ئه و کات دهبيټه گهيانندن گهوره (صلة کبری).

نمونه هی گهيانندن بچووک:

نمونه: ﴿كُنْهُ، وَرَاءَ ظَهْرِهِ﴾ الإنشاق: ١٠، له کاتي گهيانندن دهبيټ به (مدّ) به لام له کاتي وهستان له سهر (هاء) به (سکون) دهخويندريټه وه، وهك ﴿إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾ فاطر: ٣١، ئهم جوړه دريژکردنه وه له ريزی دريژکردنه وهی ناسايی (المدّ الطبيعي) داده نريټ، به لام گهيانندن گهوره (مدّ الصلة الكبرى) ئهم جوړه دريژده کهنه وه له ريزی دريژکردنه وهی ناسايی (المدّ الفرعي) داده نريټ به هوئی هه مزه وه گهيانندن گهوره (مدّ الصلة الكبرى) دريژده کريټه وه که له شويټی خویدا باسی دهکين به پشتيواني خوا.

نَاگاداری:

ئەم نمونانەى خوارەو لەگەڵ ھاوینەکانیان نابن بە (مَدُّ صِلَة) لەبەرئەبوونی مەرج بۆ درێژکردنەوێ گەیاندى بچووک (الصَّلَة الصَّغْرَى).

نمونه‌كان:

﴿يَعْلَمُهُ اللَّهُ﴾ آل عمران: ۲۹، ﴿مِنْهُ أَسْمُهُ﴾ آل عمران: ۴۵.

لەبەر ئەوێ پیتی (هـ) پێش و پاشی (ساكن) هـ

لەبەر ئەوێ پیتی (هـ) پێش و پاشی (ساكن) هـ

﴿فِيهِ تَخْلِفُونَ﴾ آل عمران: ۵۵.

لەبەر ئەوێ پیتی پێش (هـ)، (ساكن) هـ

﴿أَرْجِهْ وَأَخَاهُ﴾ الأعراف: ۱۱۱، الشعراء: ۳۶، ﴿فَالْقِهْ إِلَيْهِمْ﴾ النمل: ۲۸.

چونکە لە بنەرەتدا (هـ) ی پێش و پاشی (ساكن) هـ

تییینی / ئەمانەى خوارەوە لەرێسای درێژکردنەوێ گەیاندى بچوک
جیادەکریتەوێ واتە (شاذن).

نمونهى يه كه م / ﴿وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا﴾ الفرقان: ٦٩.

هەرچه‌نده مه‌رجه‌كانى درێژکردنەوێ گەیاندى بچوک (الصلة
الصغرى) ی له‌سه‌ر جیبه‌جی ناییت، چونکه پیتی پێش (ه‌اء) ساکنه،
به‌لام ه‌ه‌ر دوو جوولە (حركة) درێژده‌کریته‌وێ چونکه به‌م شیوه‌یه
وه‌رگیراوه له‌پێغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ)، له‌م جوړه باب‌ه‌تانه‌ش رىوايه‌ت و
بیستن وه‌رده‌گیریت نه‌ک یاسا گشتییه‌کان، له‌ریوايه‌تى (حفص) ته‌نها
له‌م شوینه‌دا واده‌خویندریتەوێ.

نمونهى دووهم / ﴿يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ الزمر: ٧.

هەرچه‌نده له‌م شوینه پیتی (ه‌اء) پێش و دواى خۆى جوولە‌داره
به‌گوێه‌ى یاساکه بێت ده‌بێ درێژبکریته‌وێ، به‌لام به‌بیستن و رىوايه‌ت
وه‌رده‌گیریت و درێژناکریته‌وێ، له‌وینە (رسم) ی قورئانى مه‌زن ئەم
جوړه تیبینییه ئاشکرایه له‌نوسین نه‌نوسراوه به‌ (واو) ی بچوک،
چونکه له‌ بنچینه‌دا ئەم وشه‌یه: ﴿يَرْضَاهُ﴾ بووه، له‌پێش (جزم) له‌وه^(١)
هاتوه.

- پێویسته له‌سه‌ر قورئانخوین پیتی (ه‌اء) له‌خواره‌وێ (قورگ)
ده‌ربه‌یئیت به‌ته‌واوى (صافی) دوور له‌تیکه‌ڵکردن به‌مینگه
(غنة) به‌چاکى دوو لیوه‌کان بو‌ پێشه‌وه بێئیت له‌ (ه‌اء) ی
(مضموم) بو‌ ئەوێ درێژکردنەوێکه دروست بێت.

(١) بروانه: دليل الترتیل، لاپه‌ره: ١٨٤،

له‌گه‌ڵ: علم التجويد (الغوثانى) / المستوى الثانى، لاپه‌ره: ٥٠ - ٥١.

۵- دریژکردنه وهی جیگیر (مَدُّ التَّمْكِينِ) ^(۱) :

بریتیه له به یه کگه یشتنی دوو پیتی (یاء) یه که میان شه دده دار بیّت و دوو میان (ساکن) بیّت.

وهك: ﴿حَيْثُمْ﴾ النساء: ۸۶، ﴿النَّبِئْنَ﴾ مريم: ۵۸، ﴿الْحَوَارِیْنَ﴾ المائدة: ۱۱۱، ﴿عَلِیْنَ﴾ المطففين: ۱۸، بویه ناوده بریّت به دریژکردنه وهی جیگیر (مَدُّ التَّمْكِينِ)، چونکه به شیوه یه ک پیتی (یاء) دهرده چیّت که جیگه ی خوی ده کاته وه له شوینی دهرچوونی به هوئی شه دده که یه وه.

۶- دریژکردنه وهی ناسایی له پیته پچراوه کان (مَدُّ الطَّبِیْعِي فِي الْحُرُوفِ الْمُقْطَعَةِ) :

بریتیه له دریژکردنه وهی پیته کانی (طَّبِیْعِي) که له سه ره تای (۱۹) سوڤهت له قورنانی مه زندا هاتوو و پیته کان بریتین له پینج پیت که له م وشه یه دا کوکراونه ته وه (حَيَّ طَهْرُ) هه ریه ک له و پیتانه ی به دوو پیت ده خویندریته وه، پیتی دوو میان (ألف) هه که پیتی دریژکردنه وه یه (مَدَّ)، وه به نه ندازه ی دوو جووله دریژده کریته وه وهك (المَدَّ الطَّبِیْعِي). به م شیوه یه دهرده بریّت: (حَا، یَا، طَا، هَا، رَا)، واتا (ألف) هه که له وهستان و گه یاندن جیگیره و به (دوو جووله) ده خویندریته وه.

^(۱) له چه ند سه رچاوه یه ک (مَدَّ التَّمْكِينِ) به شیوازیکی تریش نا ماره یان پیکردوو: که پیتی یه که میان (واو) یان (یاء) ی دریژکردنه وه بیّت، وه پیتی دوو م (واو) یان (یاء) ی لین بیّت، که پیویسته هه ردوو پیت ئاشکرا (الظهار) بکریّت و به نه ندازه ی (دوو جووله) دریژبکریته وه.

نمونه: ﴿قَالُوا وَاقْبَلُوا﴾ يوسف: ۷۱، ﴿قَوَّيْ يَعْلَمُونَ﴾ يس: ۲۶.

- پیتی (را) له سه ره تاي شهش (۶) سوږهت هاتوو كه نه مانه ن:

﴿الر﴾ يونس: ۱، ﴿الر﴾ هود: ۱، ﴿الر﴾ يوسف: ۱،

﴿الر﴾ الرعد: ۱، ﴿الر﴾ ابراهيم: ۱، ﴿الر﴾ الحجر: ۱.

- پیتی (ها) له سه ره تاي دوو (۲) سوږهت هاتوو كه نه مانه ن:

﴿كهيعص﴾ مريم: ۱، ﴿طه﴾ طه: ۱.

- پیتی (طا) له سه ره تاي چوار (۴) سوږهت هاتوو كه نه مانه ن:

﴿طه﴾ طه: ۱، ﴿طسم﴾ الشعراء: ۱،

﴿طس﴾ النمل: ۱، ﴿طسم﴾ القصص: ۱.

- پیتی (يا) له سه ره تاي دوو (۲) سوږهت هاتوو كه نه مانه ن:

﴿كهيعص﴾ مريم: ۱، ﴿يس﴾ يس: ۱.

- پیتی (حا) له سه ره تاي جهوت (۷) سوږهت هاتوو كه نه مانه ن:

﴿حم﴾ غافر: ۱، ﴿حم﴾ فصلت: ۱، ﴿حم﴾ الشورى: ۱،

﴿حم﴾ الزخرف: ۱، ﴿حم﴾ الدخان: ۱، ﴿حم﴾ الجاثية: ۱،

﴿حم﴾ الأحقاف: ۱.

خوای گه وره له سه ره تاي **بيست و نو** (۲۹) سوږه ت له قورئاني مه زن به پيتي چپراو ده ستي پيكر دوه، كه **چوارده** (۱۴) ^(۱) پيتي زما ني عه رهي له خوډه گري ت، وه له كو ي **بيست و نو** (۲۹) سوږه ته كه ش دا **نوزده** (۱۹) يان به پيته كاني (طبيعي) ده ست پي كراون.

تبييني/

به يه كگه يش تني دوو پيتي (ساكن) له نيوان دوو وشه (التقاء الحرفين الساكنين):

له م بابه ته مه به ستمان ته نها پيتي دريژ كړنه وه يه كه ده گات به پيتي كي (ساكن) كه بري تيه له نه خو يندنه وه ي پيتي (مد) له كاتي گه يان دني به وشه ي دواي خو ي به مه رجيك پيتي يه كه مي وشه ي دوو هم (ساكن) بيت.

نمونه: ﴿وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ النمل: ۱۵،

﴿فِي الْكَلْبَةِ﴾ النساء: ۱۷۶،

﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ الزمر: ۷۴.

(۱) به **چوارده** شيوه ها تو وه له قورئاني مه زن كه بري تين له:

﴿الْبَقَرَةِ﴾ ۱، ﴿الْمَائَةِ﴾ ۱، ﴿الْأَعْرَافِ﴾ ۱، ﴿الرَّيِّ﴾ ۱، ﴿يُونُسَ﴾ ۱، ﴿الرَّحْمَنِ﴾ ۱، ﴿الرَّعْدِ﴾ ۱، ﴿طه﴾ ۱، ﴿طه﴾ ۱، ﴿كَهَيْعَصَ﴾ ۱، ﴿مَرْيَمَ﴾ ۱، ﴿طه﴾ ۱، ﴿الشُّعْرَاءِ﴾ ۱، ﴿طس﴾ ۱، ﴿النَّمْلِ﴾ ۱، ﴿يس﴾ ۱، ﴿ص﴾ ۱، ﴿ص﴾ ۱، ﴿حَمْرَ﴾ ۱، ﴿فصلت﴾ ۱، ﴿عَسَى﴾ ۲، ﴿الشُّورَى﴾ ۲، ﴿ق﴾ ۱، ﴿ق﴾ ۱، ﴿القلم﴾ ۱.

روونکردنه وه:

پیتی دریژکردنه وه	نموونه	له کاتی وه ستان ده خویندریته وه	له کاتی گه یانندن ناخویندریته وه
اَ	﴿وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾	﴿وَقَالَا﴾	﴿وَقَالَ الْحَمْدُ﴾
وُ	﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾	﴿وَقَالُوا﴾	﴿وَقَالَ الْحَمْدُ﴾
ی	﴿فِي الْكَلَّةِ﴾	﴿فِي﴾	﴿فَلِكَلَالَةٍ﴾

پوخته و کورته‌ی به‌شەکانی درێژکردنه‌وه‌ی ئاسایی:

درێژکردنه‌وه‌ی بنه‌ره‌تی به‌ئەندازە‌ی دووجووڵە درێژ دەکرێته‌وه:

درێژکردنه‌وه‌ی پیتی پچروای ئاسایی
(المَدُّ الطَّبِيعِي فِي الْحُرُوفِ الْمُقَطَّعة)، وهك:
(حي طهر) **طه**، **كه**، **عص**، **الر**

درێژکردنه‌وه‌ی ئاسایی
(المَدُّ الطَّبِيعِي)، وهك:
قَالَ، قِيلَ، يَقُولُ

درێژکردنه‌وه‌ی جیگیر (مَدُّ التَّمَكِين)،
وهك: (حَيِّتُمْ)، (النَّبِيعِن)

درێژکردنه‌وه‌ی گۆڤاو
(مَدُّ الْبَدَل)، وهك:
ءَادَمَ، أُوتُوا، إِيْلَاف

درێژکردنه‌وه‌ی گه‌یاندنی بچووک
(مَدُّ الصَّلَةِ الصَّغْرَى)، وهك:
(مَلَكُوتُ بَيْدِهِ)، (نَوْمٌ وَلَا سِنَّةٌ تَأْخُذُهُ لَا)

درێژکردنه‌وه‌ی له‌ بێری
(مَدُّ الْعُوضِ)، وهك:
(ماءٌ، ماءٌ)،
(غفوراً، غفوراً)

تهوهدهی دووهم/

جۆرهکانی دريژکردنهوهی ناسايی (مدّ الفرعي)؛

دريژکردنهوهی بههوی (سکون)هوه	دريژکردنهوه بههوی (همزة)وه
۴- دريژکردنهوهی پيويست بهههموو جۆرهکانییهوه (المدّ اللازم بأنواعه)	۱- دريژکردنهوهی بهیهکگهيشتوو (المدّ الواجب المتصل)
۵- دريژکردنهوهی تووشهاتوو به (سکون) (المدّ العارض للسكون)	۲- دريژکردنهوهی گونجاوی جودا (المدّ الجائز المنفصل)
۶- دريژکردنهوهی ناسک، ناسان، نهرم (مدّ اللين)	۳- دريژکردنهوهی گهيانندی گهوره (مدّ الصلّة الكبرى)

۱- دريژکردنهوهی بهیهک گهيشتوو (المدّ الواجب المتصل)؛

بريتيه له دريژکردنهوهی پيتهکانی (المدّ) بهمهرجيک له دوايهوه پيتي (همزة) هاتييت و له ناو يهک وشه دا بهیهکبگهن، له م کاته دا پيويسته (واجبة) دهنگ دريژيکريتهوه بهئهن دازهی (۴ يان ۵) جووله (حركة) له کاتي رويشتن بهسه ر وشه که، بهلام (۴) جووله له پيشتره له جيبه جيکردن، ههروه کو شيخ (السمنودي) رحمه تي خواي ليبييت دهفه رموي؛ (... خَمْسًا وَأَرْبَعًا وَهَذَا أَعْدِلُ)، بهلام ئه گهر فيرخواز وهستا له کو تايي وشه که ئه وکات دهبييت به (عارض للسكون) دروسته فيرخواز ئه وکات بهئهن دازهی (۴، ۵ يان ۶) جووله دهنگ دريژيکاتهوه.

نمونه: ﴿يَشَاءُ﴾ القصص: ۸۲، ﴿سُوءُ﴾ محمد: ۱۴، ﴿الْمُسِيءُ﴾ غافر: ۵۸.

تیبینی له سەر درێژکردنه وهی به یهك گه یشتوو (المَدَّ الواجبُ المتصل) :

- بۆیه ناو نراوه (واجب) پیویست، چونکه گشت قاریئه کان هاوده ننگن له سەر درێژکردنه وهی له دوو جووله (حركة) زیاتر.

- هۆی ناو نانی به یهك گیششتوو (المتصل)، ئه وهیه که پیتی درێژکردنه وه (المَدَّ) له گه (همزة) دا له ناو یهك وشه بهیه کده گهن و کۆده بنه وه.

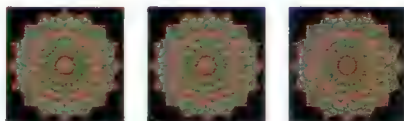
- پیویسته له سەر قورئانخوین و وریا بیّت له ده برپینی (همزة) له کاتی وهستان له کو تایي وشه به بی تووند کردن و هه ژان (قلقلة) و ئاسان (تسهيل) کردن.

- ئه گهر هاتوو چه ند (مَدَّ) یك له (متصل و منفصل) کۆبوونه وه له کاتی خویندنه وهی قورئانی مه زن، ئه وا پیویسته له سەر قورئانخوین یه کسانى بکات له ئه ندازه ی (مَدَّ) ه کان یان (٤ - ٤) یان (٥ - ٥)، نابیّت هه ندیک شوین به (٣) بیّت یان به (٤) یان به (٥) بیّت.

نمونه: ﴿مُذَبِّدَيْنَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ﴾ النساء: ١٤٣،

﴿وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْأَنْبِيَاءِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ

هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ المائدة: ٤٧.

۲- دريژکردنه وهی جودا (المَدَّ الْجَائِزِ) يان (المَدَّ الْمُفَصَّلِ):

بريتيه له وهی كه پیتی دريژکردنه وه (المَدَّ) له كوټايی وشه ی یه كه م بیټ و پیتی (همزة) له سه ره تاي وشه ی دوو هم بیټ، به مه رجیك به یه كبگه ن ئینجا ده بیټه دريژکردنه وهی دهنگ به ئەندازه ی (٤ یان ٥) جووله (حركة)، به لام (٤) جووله له پیشتره له جیبه جیكردن، ههروه كو شیخ (السمنودي) رحمه تي خواي لیبیټ دهفه رموی: (... خَمْسًا وَأَرْبَعًا وَهَذَا أَعْدِلُ).

نموونه: ﴿يَمَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ﴾ يوسف: ٣،

﴿وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ﴾ النور: ٣١،

﴿فِي أَنْفُسِكُمْ﴾ الحديد: ٢٢.

روونکردنه وه:

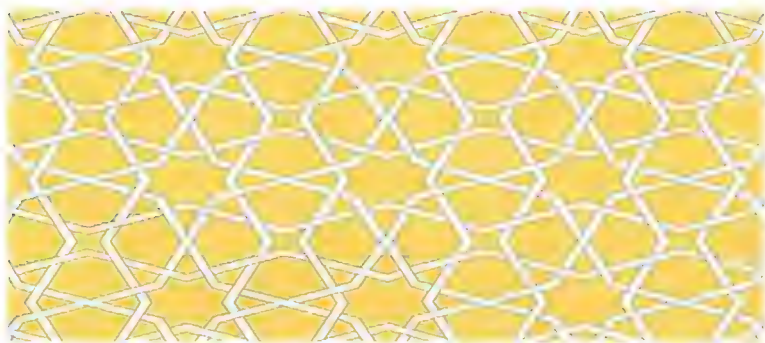
جوله	به يهك گه يشتنی ههردوو وشه كه	جوله	لهكاتی وهستان له سه ره پیتی (مَدَّ)	نموونه
(٤ - ٥)	﴿يَمَّا — أَوْحَيْنَا﴾	(٢)	﴿يَمَّا﴾	﴿يَمَّا أَوْحَيْنَا﴾
(٤ - ٥)	﴿وَتَوْبُوا — إِلَى اللَّهِ﴾	(٢)	﴿وَتَوْبُوا﴾	﴿وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ﴾
(٤ - ٥)	﴿فِي — أَنْفُسِكُمْ﴾	(٢)	﴿فِي﴾	﴿فِي أَنْفُسِكُمْ﴾

تیبینی له سه‌ر درێژکردنه‌وه‌ی جودا (المَدُّ الْجَائِزُ) یان (المَدُّ الْمُنْفَصِلُ):

- هۆی ناوانانی به‌ریپیداو (جائز)، چونکه له‌چه‌ند ریوایه‌تییکی تر گونجاوه (ریپیداوه) به‌دوو جوولّه (حرکه) درێژبکریته‌وه، واته: له‌بنه‌په‌تدا (أصل) به‌کورتی (قصر) ده‌خویندریته‌وه، وه‌ك له‌هه‌ندی ریوایه‌تی تر.

- هۆی ناوانانی به‌لێك جودا (منفصل)، چونکه پیته‌کانی (المَدُّ) له‌وشه‌یه‌که‌و (همزة)ش له‌وشه‌یه‌کی تره‌و به‌جودا هاتووه.

- ئه‌ندازه‌ی درێژکردنه‌وه‌ی گونجاوی لێکجودا به‌ئەندازه‌ی (٤ یان ٥) جوولّه (حرکه) درێژده‌کریته‌وه له‌ریگای (الشاطبية) ئه‌وه‌ش ریگای زۆربه‌ی هه‌ره زۆری خه‌لکه‌ له‌م رۆژگارهدا، به‌لام درێژکردنه‌وه به‌ئەندازه‌ی دوو (٢) جوولّه (حرکه) له‌ریگای (طیبة النشر) له‌ ده‌بیئت فیرخواز له‌ده‌م و زاری مامۆستاکی وه‌ری بگریئت و شاره‌زابیئت، بۆیه پیویسته له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی لێکجودا (منفصل) به‌دوو جوولّه (حرکه) ره‌چاوی جیاوازی نیوان ریگای (الشاطبية) و (الطیبة) بکات.

دریژکردنه‌وهی ریپیدراوی جودا له‌رووی نووسین دووبه‌شه:

۱- **الحقیقی:** بریتیه له‌وهی که‌پیتی دریژکراو جیگیره له‌وینه (رسم) و ده‌برین (اللفظ).

نمونه: ﴿قُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ التحريم: ۶.

۲- **الحکمی:** بریتیه له‌وهی که‌پیتی دریژکراو نه‌نووسراوه له‌وینه (رسم)، به‌لام جیگیره له‌ده‌برین (اللفظ).

نمونه: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ التحريم: ۶،

﴿هَآؤُلَآءِ﴾ محمد: ۲۸، ﴿هَآؤُلَآءِ﴾ محمد: ۲۸.

دریژکردنه‌وهی یه‌که‌م له ﴿هَؤُلَاءِ﴾ له‌گه‌ل تیبینی دروست نیه بوه‌ستین له‌سه‌ر به‌شی یه‌که‌می نمونه‌کان وه‌ک وه‌ستان له‌سه‌ر (یا) یان (ها) له‌به‌رئه‌وهی یه‌ک وشه‌یه له‌وینه‌دا (رسم)، جیا‌نا‌کریته‌وه پیتی (یا، ها) له‌وشه‌کان.

تیبینی /

پیتی (هاء) له‌ووته‌ی خوای په‌روه‌ردگار ﴿هَآؤُمْ﴾ الحاقه: ۱۹، له‌بنه‌ره‌تی وشه‌که دایه، بو‌ئا‌گادار‌کردنه‌وه نیه، ئه‌و دریژ‌کردنه‌وهی که‌تیا‌یه‌تی به‌یه‌گه‌یشتوو (المد المتصل) له‌دریژ‌کردنه‌وهی ریپیدراوی جودا (المد المنفصل) نیه.

۳- دريژکردنه وهی گه ياندنی گه ووره (المَدُّ الصَّلَة الكبرى):

ئهم جوړه هه مان گه ياندنی (هَاء) سی بچووکه، به لام به هوکاري (همزة) دريژده کړيته وه که له دواي (هَاء) وه هاتوه، که ده بيته هو ي دريژکردنه وهی (واو - ياء) سی بچووک له کاتي گه ياندن به (همزة)، ئه ندازه ی دريژکردنه وه که ی (٤ - ٥) جووله يه.

نمونه: ﴿رَبِّهِ أَحَدًا﴾ الكهف: ١١٠، ﴿مَالَهُ أَخْلَدُهُ﴾ الهمزة: ٣.

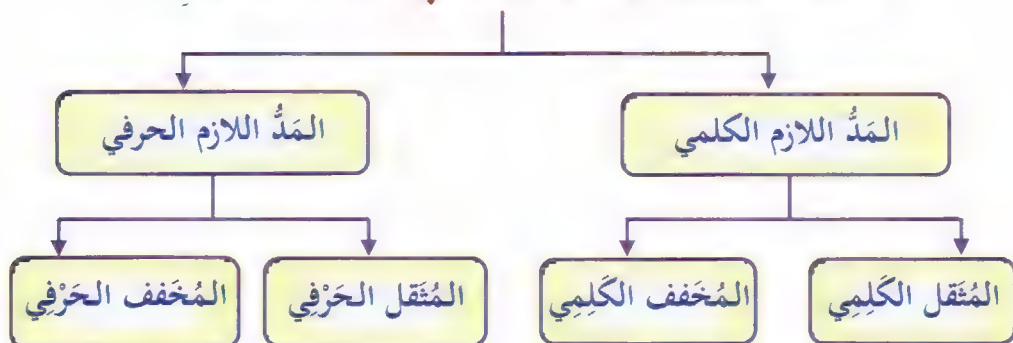
۴- دريژکردنه وهی پيويست (المَدُّ اللازم):

بريتيه له هاتنی (سكون) ^(١) ی بنه پړه تی (اصلي) له دواي پيتي دريژکردنه وهی پيويست (سكون) ه که له کاتي وه ستان و روښتن جيانا بيته وه، ئه ندازه ی ئهم جوړه دريژکردنه وه يه شهش (٦) جووله (حرکه) يه.

(١) ئهو (سكون) يه که پيوسته و گورانکاري به سه رنايه ت له کاتي گه ياندن و وه ستان.

خشته‌ی به‌شەکانی درێژکردنه‌وه‌ی پێویست (المَدُّ اللازِمُ):

به‌شەکانی درێژکردنه‌وه‌ی پێویست (المَدُّ اللازِمُ):

یه‌که‌م/ درێژکردنه‌وه‌ی پێویستی گران‌ی وشه‌یی

(المَدُّ اللازِمُ الْمُثَقَّل الْكَلِمِي):

بریتیه له‌هاتنی پیتی (ساکن)ی تیکه‌ه‌کی‌ش‌راو له‌دوا‌ی پیتی درێژکردنه‌وه (المَدُّ).

وه‌ك: ﴿دَابَّةٌ﴾ الأنعام: ٣٨، ﴿أَتَحْكُمُونِي﴾ الأنعام: ٨٠.

- نموونه‌ی پیتی (ياء) نه‌هاتوه له‌قورئانی مه‌زن.

تێبینی له‌سه‌ر درێژکردنه‌وه‌ی پێویست (المَدُّ اللازِمُ الْمُثَقَّل الْكَلِمِي):

زۆریك له‌خه‌ك ئەندازه‌ی ئەم درێژکردنه‌وه‌ی له (٦) جووله (حركة) زیاتر درێژده‌که‌نه‌وه‌و ده‌یگه‌ینن به (٨) جووله (حركة) به‌هۆی ئاوازی نه‌شان، که ئەم جووره خویندنه‌وه‌یه هه‌له‌یهو ریگه‌پینه‌دراوه، پێویسته فێرخواز ووریا بی‌ت و خۆی لی‌ی پاریزیت.

- بۇ راھىنان فىرخواز پيويسته دەنگى خۇى تۆمار بکات بەم شيويه؛
 (ءا، ءو، عى)، ھەريەك لەم سى پىتە **دوو** جوولە (حرکة)
 دريژدەکريته وه، واتە ئەندازەكە دەکاتە (٦) جوولە (حرکة) جا پاشان
 وشەى ﴿دَابَّةٌ﴾ يا ﴿الضَّالِّينَ﴾ بخوينيته وه توامارى بکاتن پاشان
 گويبىستى بىت ئەوکاتە بەرچا وروون دەبييت لەپيويهى
 دريژکردنە وه کەدا.

- پيويسته فىرخواز دەنگى پىتى شەدەدار کە لەدواى پىتى
 دريژکردنە وه دىت نەشاريته وه بەجوانى دەرى بپريت، چونکە لەم
 کاتەدا پيويستى بەپالەپەستوى دەنگ ھەيە لەپىتە شەدەدارە کە.

روونکردنە وه:

پیت	نمونه	لە بنەرەتدا پیتی یەكەمى دواى (مَدّ)	پیتی دووەم	نوسین و خویندەنە وه
اَ	﴿الصَّاحَّةُ﴾ عبس: ٣٣	خَ	خَ	آ + خَ + خَ = خَّ
و	﴿أَمْحَجُوْنِي﴾ الأنعام: ٨٠	زَ	زَ	و~ + زَ + زَ = زَّ

دوودم / دريژکردنه وهی پيويستی بئ شه ددهی وشهیی

(الْمَدُّ الْاِلَازِمُ الْمُخَفَّفُ الْكَلِمِي)؛

بريتيه له هاتنی پیتی (ساكن) له دواى پیتی دريژکردنه وه (مَدَّ).

وهك: ﴿ءَاٰتَنَّا وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ﴾ يونس: ۵۱،

﴿ءَاٰتَنَّا وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ يونس: ۹۱.

- سييه می نيه له قورئانی مه زن ته نها له م **دوو** شوينه هاتوو.

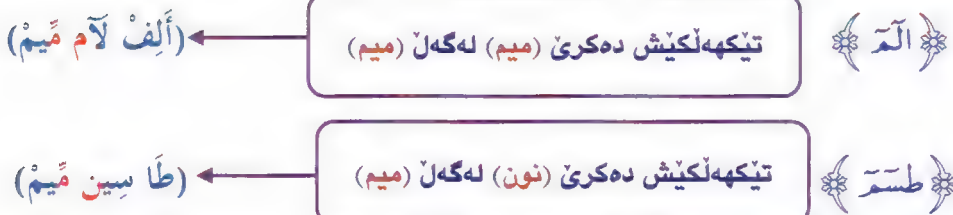
سييه م / دريژکردنه وهی پيويستی گرانی پیتی

(الْمَدُّ الْاِلَازِمُ الْمُثَقَّلُ الْحَرْفِي)؛

بريتيه له هاتنی يه كيک له پيته کانی دريژکردنه وه له سه ره تاي هه نديک
له سوږه ته کانی قورئانی مه زن، ئەم جوړه ش ته نها له پیتی (لام) و (سين)
تيکيه لکيشان دروستده بئت که پیتی سييه م شه دده وهرده گريئت و
ده بئت به دريژکردنه وهی (اللازم المثل الحرفي).

وهك: ﴿الْم﴾ آل عمران: ۵۱، ﴿طسّم﴾ الشعراء: ۱.

روونکردنه وه:

چوارەم / دريژکردنه وهى پيويستى بى شه ددهى پيتى

(الْمَدُّ اللَّازِمُ الْمُخَفَّفُ الْحَرْفِيُّ)؛

بريتيه له هاتنى يه كيک له پيته كانى دريژکردنه وه له سه ره تاي هه نديک له سوږه ته كانى قورئانى مه زن، هه ر پيتيک له پيته كان به سى پيت ده خويندريته وه بى نه وهى تیکه له کيش بکريت له گه ل دواى خوئى به پيچه وانهى (المُثَقَّل).

وهك: ﴿قَ﴾ ق: ١، جوړى خويندنه وه: ﴿قَاف﴾.

له ﴿صَ﴾ ص: ١، جوړى خويندنه وه: ﴿صَاد﴾.

پيتى دريژکردنه وه كه (الف) له كه وتوت ته ناوه راستى سى پيته كه به نه ندازهى شهش (٦) جووله (حركة) دريژده كريته وه.

تيبينى /

پيتى (عَيْن) له سه ره تاي دوو سوږه ت هاتووه له قورئانى مه زن دروسته له ده ربرين به نه ندازهى (٤ - ٦) جووله (حركة) دريژبكريته وه، چونكه پيتى (يا) له (عَيْن) سيفه تى نه رم (اللين) سى هه يه، به لام (٦) جووله (حركة) له پيشتره، وهك ئه م دي ره هوئراو هيه كه شيخ (الجمزوري) ده فهرمووى: (وَعَيْنُ ذُو وَجْهَيْنِ وَالطُّولُ أَخَصُّ).

كه ته نها له (دوو) شوين له قورئاندا هاتووه:

﴿كَهَيْعَصَ﴾ مريم: ١، ﴿حَمَّ﴾ ﴿عَسَقَ﴾ الشورى: ١-٢.

۵- دريژکردنه وهی توشهاتوو به هوی (سکون) وه (المد العارض للسكون):

بریتیه له وه ستانی توشهاتوو له کوتایی وشه به مه رجیک پیتی پییش
کوتایی پیتی دريژکردنه وه بیّت (ا، ـ و، ـ ی).

وهك: ﴿الْعَقَابِ﴾ الأنفال: ۱۳، ﴿يَعْلَمُونَ﴾ التوبة: ۶، ﴿الْعَالَمِينَ﴾ الشعراء: ۷۷.

دريژکردنه وه به هوی (سکون) ی ناسایی دروسته بو قورئانخوین
به ئەندازهی (۲ - ۴ - ۶) جووله پیتەکانی دريژبکاته وه.

تیبینی/

فیرخوازی به ریز ووریا به ئەگەر هاتوو له دهستیکی قورئان خویندن
به یهك لهم جوړه جوولانه (۲ - ۴ - ۶) جووله دهستت پیکرد ئە وه
دهبیّت پابه ندبیّت تا کوتایی قورئان خویندنه که، نابیّت به ئاره زوی
خۆت له نیوان (عارض) هکان کهم و زیاد بکهی له یهك کاتدا وهك (ابن
الجزري) رحمه تي خوی لیبیّت ده فهرموئ:

(وَاللَّفْظُ فِي نَظِيرِهِ كَمِثْلِهِ)

- هوی ناوانانی به (عارض للسكون) له بهرئه وهیه پیتی کوتایی وشه که
له بنچینه دا (سکون) نیه، به لکو به هوکاری وهستان له سه ر پیتی کوتایی
وشه که دهبیّت به (سکون)، به لام له کاتی گه یاندن له گه ل وشه ی دوی
خوی دهبیّت به دريژکردنه وهی (المد) ناسایی.
نمونه:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ له کاتی گه یاندن ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ الفاتحة: ۲ - ۳.

٦- دريژکردنه وهى نه رم (المَدَّ الَلين):

بريتيه له وه ستانى (عارض) له كو تاى وشه به مهرجيك پيتى پيش
كو تاى پيتى (اللين) ييت: (ـ و ، ـ ي) به وهى وه ستان
دريژده كريته وه.

وهك: ﴿نَوْمٌ﴾، ﴿قَرِيشٍ﴾، ﴿وَالصَّيْفِ﴾، ﴿الْبَيْتِ﴾ و ﴿خَوْفٍ﴾.

له كاتى وه ستان دروسته به نه ندازهى (٢ - ٤ - ٦) جووله دريژبكريته وه،

به لام نه گهر هات و نه وه ستاين له سه ر وشهى ﴿نَوْمٌ﴾ گه ياندمان

به دواى خوئى له م كاته وهك خوئى ده خوئندر يتته وه، به بى دريژکردنه وه.

نمونه:

﴿لَا تَأْخُذْهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ﴾ ← له كاتى گه ياندن ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾

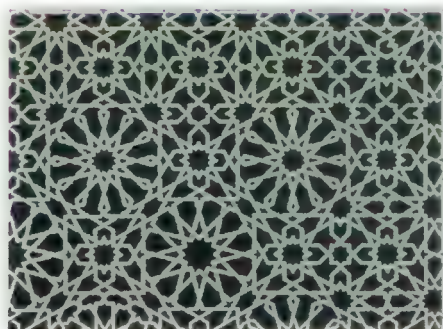

كۆبۈنە ۋە پىتەكانى (مَدُّ الَلين) لەگەل (العارض للسكون):

ئەگەر لەخویندەنە ۋە قورئانى مەزن دريژکردنە ۋە توشەتوو بە ھۆى (سكون) ۋە (عارض للسكون) لەگەل دريژکردنە ۋە نەرم (الَلين) كۆبۈۋە، ئەو پىۋىستە لەسەر قورئانخوین ئەندازەى (مَدُّ الَلين) يەكسان يان كەمتر بىكات لە (المَدُّ الْعَارِضُ لِلْسُكُونِ)، واتە ھىچ كاتىك (مَدُّ الَلين) ئەندازەى زىاتر نىيە لە (المَدُّ الْعَارِضُ لِلْسُكُونِ).

خشتەيەك بۆ گونجان لەنيوان (مَدُّ الَلين و العارض للسكون)

دريژکردنە ۋە نەرم (الَلين)		دريژکردنە ۋە توش ھاتوو (سكون)	
﴿نَوْمٌ﴾	(۲) جوولە	﴿الْعَقَابِ﴾	(۲) جوولە
﴿فَرِيشٍ﴾	(۲ ، ۴) جوولە	﴿يَعْلَمُونَ﴾	(۴) جوولە
﴿الْبَيْتِ﴾	(۲ ، ۴ ، ۶) جوولە	﴿الْعَلَمِينَ﴾	(۶) جوولە

خشته‌ی نه‌اندازی در یزرگردنه و ده‌کان به‌گشتی

ته ودهی سییه م /

ریز به ندی به هیزترینی دوو هوکاره کانی دریژ کردنه وه

(۱) به هیزترینیان (اللازم).

(۲) به یه کگه یشتوو (المتصل).

(۳) تووشهاتوو به (سکون) (العارض للسکون).

(۴) ریپیڈراوی جودا (الجائز المنفصل).

(۵) گوڤاو (البدل).

شیخ (إبراهيم علي شحاعة السمنودي) (رحمتهی خواى لى بیت)
دهفه رموویت:

أَقْوَى الْمَدُودِ: لَازِمٌ فَمَا اتَّصَلَ
فَعَارِضٌ فَذُو انْفِصَالٍ فَبَدَلٌ
وَسَبَبًا مَدٌّ إِذَا مَا وَجِدَا
فَأَنَّ أَقْوَى السَّبَبَيْنِ انْفِرَدَا

شیکرنه وهی جوړه کانی به یه کځه یشتنی دوو هوکاره کان:

۱- کؤبوونه وهی پیو یست (ال لازم) و گوږاو (ال بدل): واته نه گهر پیو یست و گوږاو له سهر پیټیکې دریژکړدنه وه کؤبوونه وه، نه وه کار به (مَدَّ اللّٰزِم) هکه ده کریټ و (مَدَّ الْبَدَل) فه راموښ ده کری، کار به بنچینه ی به هیژترین هوکاره کانی دریژکړدنه وه (المدّ) ده کری.

وهك: ﴿ءَاَلَّذِكَّرَيْنِ﴾ الأنعام: ۱۴۳،

﴿ءَاَلْكَنَ﴾ یونس: ۵۱،

﴿ءَاَللَّهُ﴾ النمل: ۵۹.

نهم سی وشه یه به ناویکی تریش ناسراون له نیو په رتو وک هکانی (تجوید) به دریژکړدنه وهی لیک جیا کړدنه وه (المدّ الفرق)، واته جیا ده کاته وه له نیوان هه وال و جیگای پرسیار.

۲- کؤبوونه وهی به یه کځه یشتو (المتصل) و له جیاتی (ال بدل): واته نه گهر به یه کځه یشتو و گوږاو له سهر پیټیکې دریژکړدنه وه کؤبوویه وه نه وه کار به (المتصل) ده کری و دریژکړدنه وه (بدل) فه راموښ ده کری، کار به بنچینه ی به هیژترینی هوکاره کانی دریژکړدنه وه ده کری.

وهك: ﴿رَبَّنَا۟ اَلنَّاسِ﴾ البقرة: ۲۶۴.

۳- کۆبۈنەۋەى دريژکردنەۋەى رېيپدراۋى جودا (الجائز المنفصل)
 لەگەل گۆراۋ (البدل): واتە ئەگەر كۆبۈۋە دريژکردنەۋەى رېيپدراۋى
 جودا لەگەل (مَدُّ الْبَدَل) لەسەر پىتتىكى دريژکردنەۋە ئەۋە كار بەھۆكارە
 بەھيژەكە دەكرى، بېھيژەكە فەرامۆش دەكرى، ئەگەر ھەردوو كيان
 يەكسان بوون لەرووى ھيژەۋە كار بەھەردوو كيان دەكرىت.

وہك: ﴿وَجَاءَ آبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ﴾ يوسف: ۱۶.

۴- كۆبۈنەۋەى بەيەك گەيشتۈۋ (المتصل) لەگەل (العارض للسكون):
 واتە ئەگەر دريژکردنەۋەى بەيەكگەيشتۈۋ لەگەل (سكون) لەسەر پىتى
 دريژکردنەۋە كۆبۈۋە، ئەۋا كار بەھۆكارە بەھيژەكە دەكرى بېھيژەكە
 فەرامۆش دەكرى، ئەگەر ھەردوو كيان يەكسان بوون لەرووى ھيژەۋە
 كار بەھەردوو كيان دەكرى.

وہك: ﴿الْأَسْمَاءُ﴾ يوسف: ۱۶، ﴿قُرْؤٍ﴾ البقرة: ۲۲۸، ﴿الْمُسَىءُ﴾ غافر: ۵۸.

روونکردنه وه:

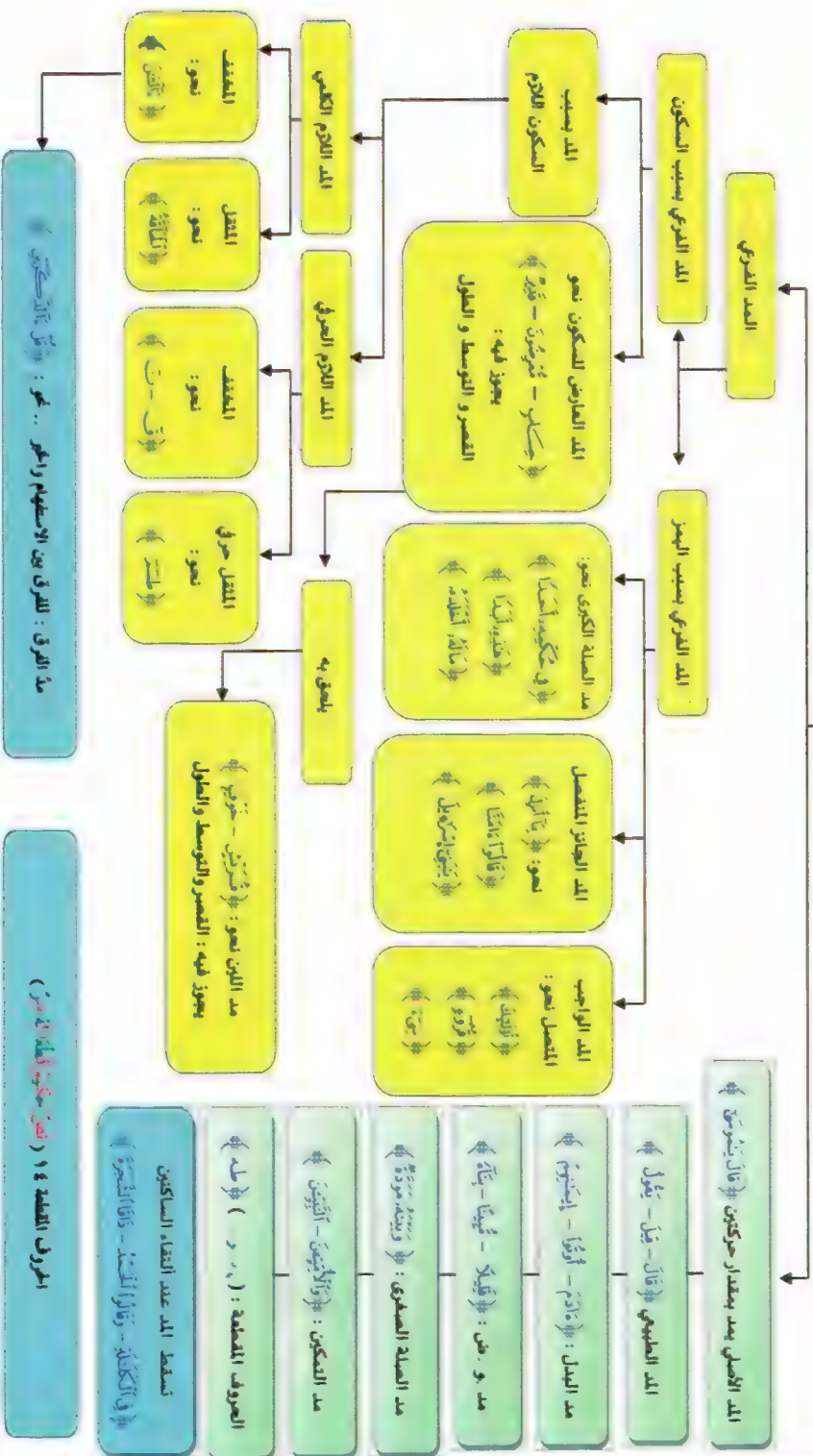
قورئانخوین له ریځای ئەم خشته وه، پێوه ری درێژکردنه وهی تووش هاتوو و به یهك گه یشتوو ی بۆ دهرده كه ویت:

وهستان له سه ر (تووش هاتوو)	جوونه	درێژکردنه وهی به یهك گه یشتوو له كاتی رویشتن	جوونه	درێژکردنه وهی به یهك گه یشتوو له كاتی وهستان	جوونه
﴿السَّيْلَ﴾	٢	﴿يَنْسَاءَ النَّبِيِّ لَسُنْ﴾ ﴿كَأَحَدٍ مِّنَ النَّسَاءِ﴾	٤ — ٥	﴿النِّسَاءِ﴾	٤ ^(١) ٥ ٦
﴿السَّيْلَ﴾	٤	﴿يَنْسَاءَ النَّبِيِّ لَسُنْ﴾ ﴿كَأَحَدٍ مِّنَ النَّسَاءِ﴾	٥	﴿النِّسَاءِ﴾	٥ ٦
﴿السَّيْلَ﴾	٦	﴿يَنْسَاءَ النَّبِيِّ لَسُنْ﴾ ﴿كَأَحَدٍ مِّنَ النَّسَاءِ﴾	٥	﴿النِّسَاءِ﴾	٦

(١) بېوانه په رتووکی (السَّنَسْبِيل الشَّافِي) فِي تَجْوِيدِ الْقُرْآنِ، نَظْمُ وَشَرَحُ (عُثْمَانُ بْنُ سُلَيْمَانَ مَرَادُ)، لاپه ره/ ٧٥.

به شاه کانی در بزرگدین خود به گشتی

به‌شی سییه‌م

نهم بابەتانه له‌هۆده‌گریت:

ته‌وه‌ره‌ی یه‌که‌م / هه‌مزهی گه‌یانندن:

یه‌که‌م: هه‌مزهی گه‌یانندن.

دووه‌م: جوو‌له‌ی هه‌مزه، گه‌یانندن له‌ده‌ستیکی کار.

سییه‌م: هه‌مزهی گه‌یانندن له‌ناو.

چواره‌م: جوو‌له‌ی هه‌مزهی گه‌یانندن له‌ده‌ستیکی ناو.

پینجه‌م: هه‌مزهی گه‌یانندن له‌پیتدا.

ته‌وه‌ره‌ی دووه‌م / هه‌مزهی پچراو:

یه‌که‌م: شیوه‌کانی هه‌مزهی پچراو.

دووه‌م: به‌راوردیک له‌نیوان هه‌مزهی گه‌یانندن و پچراو.

سییه‌م: کو‌بوونه‌وه‌ی هه‌مزهی گه‌یانندن و پچراو.

تهوهزهی یه کهم

یه کهم / هه مزهی گه یانندن (همزة الوصل):

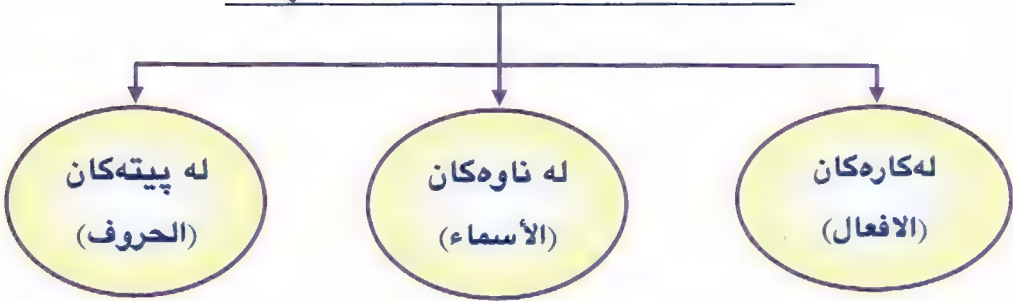
لهم باسه بناغیه کی باو هه یه که ده گوتری: (لا تَبْدَأُ الْعَرَبُ بِسَاكِنٍ، وَلَا تَقِفُ عَلَى مُتَحَرِّكٍ)، واته: عه رب له ده ستيپکا به (ساکن) ده ست پی ناکات، وه له کاتی وه ستانیش به جووله ناوه ستييت له کوتایی وشه.

لهم بابه ته ئه وه وه رده گیریت که سه ره تای هه ر وشه یه کی قورئانی مه زن له ده ستيپکا به (ساکن) نایه ت و نابیت، ئه گه ر وشه یه که له سه ره تا (ساکن) بیت ئه وا عه رب هه مزهی گه یانندن له سه ره تای وشه که داده نیيت بو رزگار کردنی زمان له ده رپرینی وشه که به قورسی، بویه شیخ (خَلِيلُ بْنُ أَحْمَد) ره حمه تی خوی لی بیت ئه م جو ره گه یاننده ناوده بات به په یژه ی رزگار بوونی زمان.

پیناسه ی هه مزهی گه یانندن (همزة الوصل):

بریتیه له وه هه مزه یه ی که زمان رزگار ده کات له ده ستيپکا له (ساکن) وه جیگیر ده بیت له سه ره تای ده رپرینی وشه که، له کاتی گه یانندنیش ناخویندریته وه و نامینی.

به شه کانی (هه مزه ی گه یانندن) له ده ده ستیپیدا

هه مزه ی گه یانندن ده چیته سهر کردار (فعل) له مانه ی خواره وه:

۱- کاری رابردوو پیکهاتوو له پینچ پیت (الفعل الماضي الخماسي)،

وهك: ﴿اعْتَدَى﴾ البقرة: ۱۷۸، ﴿اقْتَرَبْتُ﴾ القمر: ۱، ﴿أَشْرَى﴾ التوبة: ۱۱۱.

۲- کاری رابردوو پیکهاتوو له شهش پیت (الفعل الماضي السداسي)،

وهك: ﴿اسْتَسْقَى﴾ البقرة: ۶۰، ﴿اسْتَكْبَرَ﴾ ص: ۷۴.

۳- کرداری داخوازی پیکهاتوو له سی پیت (الامر من الفعل الثلاثي)،

وهك: ﴿أَضْرِبْ﴾ البقرة: ۶، ﴿انْظُرْ﴾ النساء: ۵۰، ﴿ادْعُ﴾ النحل: ۱۲۵.

۴- کرداری داخوازی پیکهاتوو له پینچ پیت (الامر من الفعل الخماسي)،

وهك: ﴿انْهَوْا﴾ البقرة: ۱۹۲، ﴿انْطَلِقُوا﴾ المرسلات: ۲۹.

۵- کرداری داخوازی پیکهاتوو له شهش پیت (الامر من الفعل السداسي)،

وهك: ﴿اسْتَغْفِرْ﴾ التوبة: ۸۰، ﴿اسْتَجِرْهُ﴾ القصص: ۲۶.

دووهم / جوولهی هه مزه‌ی گه یانندن له ده‌ستپیک‌ی کار (الفعل):

۱- هه مزه‌ی گه یانندن (ضمة) وهرده‌گریت له ده‌ستپیک‌ی کار (فعل)
ئه‌گه‌ر پیتی سییه‌می وشه‌که (ضمة) بوو، وه تووش هاتوو (عارض)^(۱)
نه‌بوو به‌لکو له‌بنه‌په‌تدا هی (فعل) هکه بووه.

وهك: ﴿أَنْظِرْ﴾ النساء: ۵۰، ﴿أَرْكُضْ﴾ ص: ۴۲،

﴿أَدْعُ﴾ النحل: ۱۲۵، ﴿أَجْتِثْ﴾ إبراهيم: ۲۶.

۲- هه مزه‌ی گه یانندن (كسرة) وهرده‌گریت له ده‌ستپیک‌ی کار (الفعل)
ئه‌گه‌ر پیتی سییه‌م:

- (كسرة) بیټ، وهك: ﴿أَكْثِفْ﴾ الدخان: ۱۲.

- (فتحة) بیټ، وهك: ﴿أَسْتَغْفِرْ﴾ آل عمران: ۱۵۹،

﴿أَتَقُوا اللَّهَ﴾ البقرة: ۲۷۸.

- (ضمة) یه‌کی (عارض) بیټ، واتا له‌بنه‌په‌تدا هی (فعل) هکه
نه‌بیټ.

وهك: ﴿أَمْشُوا﴾^(۲) ص: ۶، ﴿أَبْنُوا﴾ الكهف: ۲۱، ﴿أَثْنُوا﴾ الجاثية: ۲۵،

﴿أَقْضُوا﴾ یونس: ۷۱، ﴿وَأَمْضُوا﴾ الحج: ۶۵.

(۱) ئه‌گه‌ر هاتوو (ضمة) هکه (عارض) بوو، هه مزه‌ی گه یانندن له ده‌ستپیک‌کردن به (كسرة)
ده‌خویندریته‌وه.

(۲) هوک‌اری خویندنه‌وه‌ی به (كسرة) له‌بنچینه‌دا پیتی سییه‌می ئه‌م ووشانه (كسرة) بووه، بو
نموونه: ﴿أَمْشُوا﴾ له‌بنچینه‌دا به‌م شیوه‌یه بووه: (مَشُوا) پاشان گوازاوه‌ته‌وه (ضمة) ی یائه‌که‌ی -

سَيِّئِهِمْ / هه مزه‌ی گه یانندن له ناو (همزة الوصل في الأسماء):

هه مزه‌ی گه یانندن بجیته سهر ناو دوو جوړه: (قیاسیه - سماعیه).

- له‌رووی پیوهره‌وه (قیاسی) بریتیه له‌مانه‌ی خواره‌وه:

۱- سهرچاوه‌ی کردار (مصدر الفعل) له پینچ پیتی (الفعل الخماسي).

وهك: ﴿أَنْتِقَامٍ﴾ آل عمران: ۴، ﴿أَخْلَافٍ﴾ یونس: ۶،

﴿أَخْتَلَفُ﴾ المؤمنون: ۸۰، ﴿أَبْتِغَاءَ﴾ البقرة: ۲۰۷.

۲- سهرچاوه‌ی کردار (مصدر الفعل) له شەش پیتی (الفعل السداسي).

وهك: ﴿أَسْتَغْفَارُ﴾ التوبة: ۱۱۴، ﴿أَسْتَعْجَالَهُمْ﴾ یونس: ۱۱،

﴿أَسْتَكْبَارًا﴾ فاطر: ۴۳، نوح: ۷.

- له‌رووی بیستراوه‌وه (السماعية) له‌قورنایی مه‌زن ته‌نھا له حەوت وشە هاتووہ:

۱- (أبن) وهك: ﴿إِنَّ أَبْنِيَّ مِنْ أَهْلِي﴾ هود: ۴۵.

- بۆ پیتی (شین) و پاش لابرډنی جوولہ‌ی پیتی (شین)، له‌دوای ئەم دوو پیتە (ساکن) هه‌که به‌یه‌ک ده‌گن (یاء، واو) پاشان نامینیت، پیتی (یاء) له‌بەر رزگار بوونی له‌ به‌یه‌که‌یشتنی دوو پیتی (ساکن).

۲- (أَبْنَتْ) جیاوازی نیه تَاک بیّت، وهك: ﴿وَمَرْيَمَ ابْنَتْ عِمْرَانَ﴾ التحريم: ۱۲،

یان دووانه بیّت، وهك: ﴿إِحْدَى ابْنَتَيَّ﴾ القصص: ۲۷.

۳- أَمْرُؤًا^(۱) جیاوازی نیه،

(مرفوع) بیّت وهك: ﴿إِنْ أَمْرُؤًا هَلَكَ﴾ النساء: ۱۷۶،

(منصوب) بیّت وهك: ﴿مَا كَانَ أَبُوكَ امْرَأَ سَوْءٍ﴾ مريم: ۲۸،

(مجرور) بیّت وهك: ﴿كُلُّ أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ﴾ الطور: ۲۱.

۴- (أَتَيْنِ) جیاوازی نیه (مرفوع) بیّت وهك: ﴿أَتَيْنَا ذَوَا عَدْلٍ﴾ المائدة: ۱۰،

یان (منصوب) وهك: ﴿وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ إِلَّا هُوَ إِلَهُ الْوَحْدُ﴾

النحل: ۵۱.

۵- (أَمْرَأَةً) جیاوازی نیه (مفرد) بیّت وهك: ﴿وَإِنْ أَمْرَأَةٌ خَافَتْ﴾ النساء: ۱۲۸،

یان (مثنی) وهك: ﴿وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ﴾ القصص: ۲۲.

۶- (أَسْم) وهك: ﴿يَأْتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَخَذُ﴾ الصف: ۶.

۷- (أَتَيْنِ) جیاوازی نیه (مرفوع) بیّت وهك:

﴿فَأَنْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا﴾ البقرة: ۶۰،

یان (منصوب) وهك: ﴿فَإِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثَّلَاثَانِ بِمَا تَرَكَ﴾ النساء: ۱۷۶.

(۱) لهم وشهیه پیتی (راء) وهك جوولہی دواى خوئى ده بیّت وه له ده سٹپیکردنیشی به (کسرة) ده بیّت.

چوارهم / جوولهی هه مزه‌ی گه یانندن له ده‌ستپیکى ناو (اسم):

هه مزه‌ی گه یانندن (همزة الوصل) به‌رده‌وام به (كسرة) ده‌خویندریته‌وه له‌ناوه‌كان (الأسماء).

تیبینی: له‌وته‌ی پیروزی خوای گه‌وره: ﴿بَسَّ الْأَسْمُ﴾ الحجرات: ١١،
دروسته بو‌قورئان خوین له‌ده‌ستپیکردن به‌م وشه‌یه: ﴿الْأَسْمُ﴾
به‌دوو شیوه بخوینیته‌وه:

١- ده‌ستپیکردن به (هه‌مزه‌ی گه‌یانندن) به (فتحة)، وه‌خویندنه‌وه‌ی
پیتی (لام) هه‌کش به (كسرة)، به‌م شیوه‌یه: ﴿الْأَسْمُ﴾.

٢- ده‌ستپیکردن به‌پیتی (لام) به (كسرة) به‌بی (هه‌مزه‌ی گه‌یانندن) به‌م
شیوه‌یه: ﴿لِأَسْمُ﴾.

پینجه‌م / هه‌مزه‌ی گه‌یانندن له‌پیتدا (همزة الوصل في الحرف):

هه‌مزه‌ی گه‌یانندن ده‌چیته‌ سهر یه‌ك پیت كه‌بریتیه له‌ لامی پیناساندن
(لام التعريف) وه‌به‌رده‌وام به (فتحة) ده‌خویندریته‌وه له‌ده‌ستپیکردنا،
وه‌ك: ﴿اللَّهُ﴾ الإخلاص: ١، ﴿الرَّحْمَنُ﴾ الرحمن: ١، ﴿الرَّجِيمُ﴾ الطور: ٢٨.

تیبینی / هه‌مزه‌ی گه‌یانندن (همزة الوصل) نامینی له‌نوسین و
خویندنه‌وه (لفظاً وخطاً) له (أل) ی پیناساندن ئه‌گه‌ر لامی (الجری)
بچیته‌ سهر، وه‌ك: ﴿لِأَشَقَيْنَ﴾ البقرة: ٢.

ته وهری دووهم

هه مزه ی پچراو - پچرینه ر - (همزة القطع):

بریتیه لهو هه مزه یه ی که له ده سستیکی گه یانندن و وه ستان

دهرده پردیّت، وهك: ﴿أَنّٰی﴾ النحل: ۱،

وه هاوشیوه کانی ﴿يُؤْمِنُونَ﴾ البقرة: ۳،

وه هاوشیوه کانی ﴿يَشَاءُ﴾ البقرة: ۹۰.

هاوشیوه کانی هه مزه ی پچراو له (ناو، کردار، پیت) دیّت، وه به هه رسی
جوّره جووله کانیوه له سه ره تای وشه کان، وه به (ساکن، متحرک) دیّت
له ناوه راست و کوّتایی وشه.

یه که م / شیوه کانی هه مزه ی پچراو (صور همزة القطع)

۱- له سه ره تای وشه دیّت، دهنوسریّت له سه ر (ألف) به ته واوی (مطلقاً)
یه کسانه به (فتحة، ضمة، كسرة).

وهك: ﴿أَبْصَرَ﴾ الكهف: ۲۶، ﴿إِخْرَاجَ﴾ البقرة: ۲۴۰، ﴿أُعِيدَهَا﴾ آل عمران: ۳۶،

وه به هه مان شیوه ئه گهر پیّتکی زیاد پیّی بگات.

وهك: ﴿سَاصِرْفُ﴾ الأعراف: ۱۴۶.

۲- هه مزه‌ی پچراو له‌ناوه‌راستی وشه دیت یا به (ساکن) یان به‌بزواو (متحرک):

أ/ هه مزه‌ی ساکن: ئەگەر له‌پیش بزواو (متحرک) بیټ، دهنوسریټ له‌سه‌ر پیته‌که له‌ره‌گه‌زی پیش خوی وهك ئەمانه‌ی خواره‌وه:

- ئەگەر پیشی (فتحة) بیټ، دهنوسری له‌سه‌ر پیټی (الف).

وهك: ﴿أَنشَأْتُمْ﴾ الواقعة: ۷۲.

- ئەگەر پیشی (كسرة) بیټ، دهنوسری له‌سه‌ر پیټی (ياء).

وهك: ﴿جِئْتُمْ﴾ یونس: ۸۱، مریم: ۸۹.

- ئەگەر پیشی (ضممة) بیټ، دهنوسری له‌سه‌ر پیټی (واو).

وهك: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ البقرة: ۲۸۵.

ب/ هه مزه‌ی بزواو (متحرک) له‌ناوه‌راستی وشه: ئەگەر پیش (همزة) هکه (ساکن) بیټ، دهنوسریټ له‌سه‌ر پیټی هه‌مه‌ له‌ره‌گه‌زی جوول‌ه‌ی پیش خوی به‌یه‌کسان ئەگەر (الساکن صحیحاً) یا پیته‌که (علة) بیټ.

وهك: ﴿نِسَاءَكُمْ﴾ البقرة: ۴۹، ﴿قَائِمَةً﴾ آل عمران: ۱۱۳، ﴿هَازُمُ﴾ الحاقة: ۱۹.

ج/ ئەگەر هه‌مه‌که خوی (كسرة) بیټ، (فتحة، ضمة، كسرة) ی پیشی دیت و دهنوسریټ له‌سه‌ر پیټی (ياء).

وهك: ﴿يَسُوءُ﴾ العنكبوت: ۲۳، المتحنة: ۱۳، ﴿سُيِّلَتْ﴾ التکویر: ۸،

﴿بَارِكُمْ﴾ البقرة: ۵۴.

دووهم/ به راوردنیک له نیوان همزه‌ی گه یاندن و پچړاو به چه ند خالیک:

سییه‌م / کۆبوونه‌وی هه‌مزهی گه‌یاندن و پچراو

(اجتماع همزتي الوصل والقطع)

پیشکه‌وتنی هه‌مزهی گه‌یاندن له‌سه‌ر هه‌مزهی (ساکن)ی پچراو،
که‌ته‌نها له‌کار (فعل) رووده‌دات،

وه‌ک: ﴿أَوْثِنَ﴾ البقرة: ۲۸۳، ﴿أَثَوْنِي﴾ یونس: ۷۹،

له‌گه‌ل شوینه‌کانی تریش ﴿أَثَّتْ﴾ یونس: ۱۵، الشعراء: ۱۰.

له‌کاتی ده‌ستپیکردن به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه ده‌بیّت:

له‌ده‌ستپیکردنی هه‌مزهی گه‌یاندن به‌پیی ریزبه‌ندی پیتی سییه‌می کار
(فعل) ده‌بیّت، له‌ده‌ستپیکردن کار (فعل)ی ﴿أَوْثِنَ﴾ به (ضمة)
ده‌ست پیده‌کریت، چونکه پیتی سییه‌م (ضمة)یه‌کی بنه‌ره‌تی
(أصلي)یه، له‌کار (فعل)ی ئەم وشه‌یه‌ش ﴿أَثَرُونِي﴾ له‌ده‌ستپیکا به
(كسرة) ده‌خویندریته‌وه، چونکه پیتی سییه‌م (ضمة)که‌ی تووش
هاتوو (عارض)ه، له‌کار (فعل)ی وشه‌ی سییه‌م ﴿أَثَّتْ﴾
له‌ده‌ستپیکا به (كسرة) ده‌خویندریته‌وه، چونکه پیتی سییه‌م
(كسرة)یه.

پاش ئەوه‌ی کارامه‌و شاره‌زابووین له‌جووله‌ی هه‌مزهی گه‌یاندن بۆمان
ده‌رده‌که‌ویّت یه‌کیک له‌بنچینه‌کانی عه‌ره‌ب که‌ده‌گوتریّت: دوو هه‌مزه
له‌نیوان یه‌کتر کۆنا بنه‌وه که‌دوو هه‌میان (ساکن) بیّت، ئەگه‌ر دامه‌زراو
بوو له‌سه‌ر شیوه‌ی کار (فعل)، وه‌ک: ﴿أَوْثِنَ﴾.

ئەو ھە ئىمە ھەرى دەگىرىن بۇ ۋاۋى بچووك لەسەرەتاي کردار (فعل) بەم
 شىۋەيە: (أَوْتَمِنَ) لەھەردوو کردار (فعل) لەكەى تر بە (ياء) دەست
 پىدەكرىت بەم شىۋەيە: ﴿إِتُونِي﴾، ﴿إِتِ﴾.

پىشكەوتنى ھەمزەى پچراو بۇ پرسیار لەسەر ھەمزەى گەیاندن دوو جوړى ھەيە:

۱- ئەگەر ھەمزەى پچراو پىش كەوت لەسەر ھەمزەى گەیاندن لە كار
 (فعل)، ئەو ھەمزەى گەیاندن نانوسرىت و ناخویندرىتەو.

وہك لەم خستەيە دەردەكەوئیت:

نەوونە لە بنچینەدا	نووسین و خویندەنەوئى قورئانى مەزن
﴿أَتَّخَذْتُمْ﴾	﴿أَتَّخَذْتُمْ﴾ البقرة: ۸۰
﴿أَاطَلَع﴾	﴿أَاطَلَع﴾ مريم: ۷۸
﴿أَاطَطَقِي﴾	﴿أَاطَطَقِي﴾ الصافات: ۱۵۳
﴿أَفْتَرَى﴾	﴿أَفْتَرَى﴾ سبا: ۸
﴿أَاسْتَكْبَرَتْ﴾	﴿أَاسْتَكْبَرَتْ﴾ ص: ۷۵
﴿أَاسْتَغْفَرَتْ﴾	﴿أَاسْتَغْفَرَتْ﴾ المنافقون: ۶
﴿أَتَّخَذْنَاھُمْ﴾	﴿أَتَّخَذْنَاھُمْ﴾ ص: ۶۳

۲- ئەگەر ھاتوو ھەمزەى پچراو پيىش ھەمزەى گەياندن كەوت لە (اَلْ) ناساندن، ئەو ھەرب كاردەكات بە پيچەوانەى بناغەى گشتى لە ھەمزەى گەياندن، بەدوو ريگا :

ا/ گۆرپن (الإبدال): گۆرپنى ھەمزەى گەياندن بە پيىتى (المَدّ) لەم كاتەدا (المَدُّ اللّازِم) دروست دەبيت بە ئەندازەى **شەش** (٦) جوولە (حركة) دريژدەكريتەو، ئەمەش لەقورئانى مەزن لە **سى** وشەو لە (شەش) شويندا ھاتوو كەبريتىن لە :

﴿ اَلذَّكَرَيْنِ ﴾ الأنعام: ١٤٣، الأنعام: ١٤٤.

﴿ اَلْأَنَ ﴾ يونس: ٥١، يونس: ٩١.

﴿ اَللَّهْ ﴾ يونس: ٥٩، النمل: ٥٩.

ب/ ناسانكراو (التسهيل): بريتيە لەدەربەرىنى ھەمزەى ئاسانكراو لەنيوان ھەمزەىەكى ئاشكراو پيىتى (المَدّ)ى ھاورەگەزى لەجوولە (حركة)كەى پيىش خوى، بەشيۆەيەك ھەمزەى ئاسانكراو (تسهيل) دەردەچيىت لەنيوان ھەمزەو پيىتى (اَلِف)، وەك جوۆرى دووھمى خويندەو ھى ئەم **سى** وشەيەى خالى يەكەم، بەلام گۆرپن (الإبدال) لەپيشتەرە (مقدّم) لەم **سى** وشەيەدا.

تەيبينى: تاكە شوين لەقورئانى مەزن كەدوو پيىتى (همزة) بەيەك دەگەن لەريوايەتى (حفص) ھەمزەى بە ئاسانكراو (التسهيل) دەخويندريتەو،

برييتيە لەوشەى: ﴿ اَنعَمِيَّ وَعَرِيَّ ﴾ لەسورەتى (فصلت: ٤٤).

بەشى چوارەم

جۆرهكانى وەستان و دەستپيكردن

تەوهرى يەكەم / وەستان :

يەكەم : پيئاسەى وەستان.

دووهم : جۆرهكانى وەستان.

سييەم : جياوازي نيوان پچران و وەستان و بيدهنگبون.

چوارەم : وەستانى (السنة).

تەوهرى دووهم / دەستپيكردن :

يەكەم : پيئاسەى دەستپيكردن.

دووهم : جۆرهكانى دەستپيكردى ريگه پيدراو.

سييەم : جۆرهكانى دەستپيكردى نارپك و ناشايسته.

تەوهرى سييەم /

حوكمى وەستان لەكوئايى وشە (سكون، رەوم و ئيشمام).

تهوهره یه کهم

پیشه گییه که له سهروهستان و دهستیپکردن

(الوقف والابتداء)

بیگومان خودای گه و ره و به توانا بایه خی داوه به پاراستنی قورئانی مه زن و چه ندین زانای دلسۆز له م بواره شتیان نویسه و سازکردوه بۆ ئه وهی پاسهوانی ئی بکه ن، که له پوری زانسته کانی عوسمانی (الرسم العثماني)^(۱) و زانستی (نحو) و (صرف) زانستی (الوقف والابتداء) بونه ته پاسهوانی دهقه قورئانیه کان له وهی بگۆردرین و واتا پر مانا کانیان گۆرانکارییان به سهردابیت و رسته و دهسته واره کانیان له جیگای خووی بترازیّت، زانیانیش له هه موو زانسته کان زیاتر بایه خیان به زانستی (الوقف والابتداء) داوه، به شیوه یه که هندیکیان فیروونیان به واجب داناوه، له بهر ئه و فه رمایشته ی له پیشه واهه ی (خودا لی رازی بیّت) گیردراوه ته وه کاتی که ده رباره ی ئه و ئایه ته پرسیار ی ئی کرا: ﴿وَرَبِّلَ الْقُرْآنَ تَرْتِلاً﴾ المزمّل: ۴، له وه لامدا فه رمووی: (الترتیل: تجوید الحروف ومعرفة الوقوف) (ترتیل) بریتیه له جوان ده ربړینی پیته کان و شاره زابوون له شوینی وه ستانه کان.

(۱) وینه (الرسم) ئه و شیوازه ی که قورئانی پی نووسراوه ته وه وه: ﴿الْقُرْآنَ الْمُنَادِةَ: ۹﴾ (واو) به که ناخویندریته وه به لام له وینه نووسین وه خو دی ده رده که ویت، به م شیوه یه ی که نووسه رانی سروش (الوحي) له پیغه مبه ر (ﷺ) وه ریان گرتوه و نووسیویانه ته وه له کاتی دابه زینی سروش (الوحي).

ئىبن عومەریش (خودای لی رازی بیئت) دەر مووی: لە راستیدا ماوێهکی زۆرمان بەسەربرد لەژێان هەریهکی لەئێمه پێش قورئان باوهری لەددا جیگیر دەبوو، سوپرەتی قورئانیش بەسەر پیغەمبەری خوادا (ﷺ) دادەبەزی ئینجا ئێمه لەحەرەم و حەلەلەکەیی و فەرمان و قەدەغەکراوەکانی و ئەو جیگایەیی پێویستە لەسەری بوەستین شارەزا دەبووین.^(۱)

(ابن الجزري) له (النشر) دا لهو بارهيه وه دهلي: له فرهمايشتي پيشهوا
عهلي دا (خودا ليلى رازى بيٽ) نه وه به بهلگه وهرده گيرى، كه شاره زابوون
و فيربوونى (وقف) و (ابتداء) واجبه، ووتهى ئيبن عومهر يش (خودا
ليلى رازى بيٽ) بهلگه يه له سهر نه وهى خوشاره زاكردنى نه و زانسته
كوډهنگى هاوه لاني له سهره.

وہستان (الوقف):

له‌فه‌رمووده‌دا هاتوو‌ه: دوو پیاو هاتنه لای پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ)
یه‌کیکیان شایه‌تی داو گوتی: (مَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَشَدَ وَمَنْ يَعْصِهَا،
واتا: هه‌رکه‌سی گوی‌پرایه‌لی خودا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی بکات ئه‌وا سه‌ره‌فران
بووه، هه‌رکه‌سی‌کیش سه‌ره‌پ‌چیان بکات) پاشان وه‌ستا، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)
پیی‌فه‌رموو: (قُمْ بِئْسَ الْخَطِيبُ أَنْتَ، واتا: هه‌سته‌تو خراپ‌ترین
ووتاربیژی) (قُلْ: وَمَنْ يَعْصِهَا فَقَدْ غَوَى، واتا: بلی: (هه‌رکه‌سی

١) قال ابن عمر (رضي الله عنه): (لَقَدْ عَشْنَا بُرْهَةً مِنْ دَهْرِنَا وَإِنْ أَحَدَنَا لَيُؤْتَى الْإِيمَانَ قَبْلَ الْقُرْآنِ، وَتَنْزِيلِ السُّورَةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ) فَتَتَعَلَّمُ حَلَالَهَا وَحَرَامَهَا، وَأَمْرَهَا وَنَهْيَهَا، وَمَا يَنْبَغِي أَنْ يُوقَفَ عِنْدَهُ مِنْهَا) أخرجه الطبراني في الأوسط والحاكم، والبيهقي وقال رجاله رجال الصحيح.

سهرپیچیشیان بکات سهرلیشیواو بووه^(۱)، لهو فهرمودیه به لگه یه کی روون و ئاشکرا هه یه، له سهر ئه وهی ناپه سنده و ناشرینه هه ندی و شه بپری که په یوه سته به و مانایه ی له رسته که دا هه یه.

هه ندی ریوایه ت له و باره یه وه هاتووه، (أم سلمة) (خودا لیی رازی بیّت) ده لی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) خویندنی قورئانی ده بپری و ده یفه رموو: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ پاشان ده وه سته، ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ پاشان ده وه سته، ئه و سا ده یفه رموو: ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾.^(۲)

پیشه و (الدانی)^(۳) ده لی: ئه و فهرمودیه ریگا کانی زوړن و بنچینه یه سه باره ت به و بابه ته.

یه که م: پیناسه ی وه ستان (الوقف):

له زمانه وانیدا: گرتنه وه و ازهیان.

پیشه و (الأشمونی) (رحمه تی خوی لی بیّت) ده فه رمویت: وه ستان بریتیه له ده ست هه لگرتن و ازهیان له ووته و کردار.

(۱) أخرجه أحمد في مسنده ومسلم في صحيحه من حديث عدي بن حاتم.

(۲) حديث غريب أخرجه الترمذي وضعفه الألباني.

(۳) المكتفَى لأبي عمرو الداني ص (۱۴۷).

لهزاراوه دا: پرینی دهنګه لهکوټایي وشه ی قورئانیدا بو ماوه یه ک
هه ناسه ت تیدا هه لمړی به پیی باوی ناو خه ک به مه به سستی
ده سستی کړنه وه ی خویندن نه ک به مه به سستی وازه یان.
پیو یستیش هه له گه ل نه و وه ستانه دا (بسم الله) بخویندری له سه ره تاي
سوره ته کاندا، هه روه ها نه و وه ستانه له سه ر ئایه ته کاندا هه ناسه
بخوړیتته وه.

تییینی:

۱- وه ستان نابیت له ناوهراستی وشه دا یان له سه ر وشه یه ک بیت که
به وشه یه کی تره وه نوساوه، وه کو نه م نمونانه ی خواره وه:
- (من) له فهرمایشتی خوی پهره ردگار:

﴿وَمَا رَزَقْنَهُمْ يُفْقُونَ﴾ البقرة: ۲.

- (یاء) له فهرمایشتی خوی پهره ردگار:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ البقرة: ۱۰۴.

- (هاء) له فهرمایشتی خوی پهره ردگار:

﴿هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ﴾ الإسراء: ۲۰.

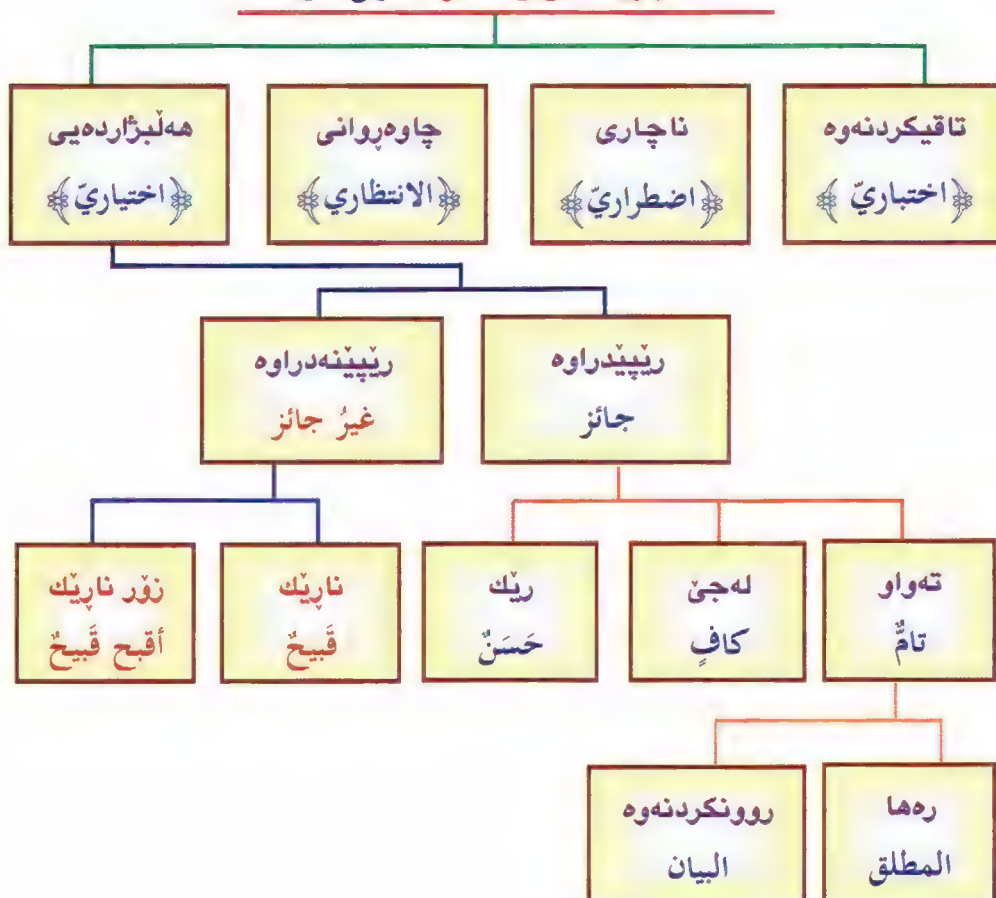
۲- حوکمی شهرعی له سهر (وقف) وهستان: (وقف) دروسته مادام
شتيک نه بیټ واجبی بکات یان قه دهغه ی بکات، (ابن الجزري) بهووته ی
خوی ئاماژهی بۆ ئه وه کردوه:

وَلَيْسَ فِي الْقُرْآنِ مِنْ وَقْفٍ وَجِبٌ وَلَا حَرَامٌ غَيْرُ مَا لَهُ سَبَبٌ

واتا له قورئاندا هیچ وهستانیکی واجب نیه خوینهر به ئه نجامنه دانی
تاوانبار بیټ و، هیچ وهستانیکی (حهرام) یش نیه به ئه نجامدانی
گوناهبار بیټ، به لکو واجب بوونی (وقف) و حهرامبوونی ده گهریته وه
بۆ ئه و شته ی له ده ره نجامی وه ستانه که رووده دات، وه کو
روونکردنه وه ی مانای مه به ست، یان گه یاندنی غهیری مانای مه به ست
که ئه و مانایه گهره ک نیه، جا ئه گهر وه ستانه که مانای گوپی واجبه
له وئ وه ستان نه کری، ئه گه ریش گه یاندن مانای گوپی واجبه له وئ
وه ستان بکری.

خشته‌ی جوړه‌کانی وه‌ستان (أنواع الوقف)

(ابن الجزري) (ره‌حمه‌تی خوی لی بیت) ده‌فه‌رموی:

وَبَعْدَ تَجْوِيدِكَ لِلْحُرُوفِ لَا بُدَّ مِنْ مَعْرِفَةِ الْوُقُوفِ

واته: پاش شاره‌زابوونت له‌سیف‌ه‌ت و ره‌وان ده‌رېړنی پټه‌کان، نه‌وا پټو‌سته لی‌زان و شاره‌زابیت له‌زانی‌نی وه‌ستان و ده‌ستپیکردن.

دوودم: جوړه کانی وېستان (أنواع الوقف):

۱- وېستانی تاقیکړنه وه (الوقف الاختباري):

بریتیه له وېستان له سهر وشه یه که شویڼی وېستان نیه، به لکو به مه به ستی تاقیکړنه وه یان فیربوون ماموستان داوا له قوتابی دهکات له سهری بودستیت.

وهک ئه م وشانه: ﴿لَنَكْنَأَ﴾ الکف: ۲۸، ﴿ءَاتَنِ﴾ النمل: ۳۶.

۲- وېستانی ناچاری (الوقف الاضطراري):

بریتیه له وېستان له سهر وشه یه که به هوئی هه ناسه نه مان یان پشمین یاخود هه رشتیک که له ده سه لاتی قورئانخویندا نه بیت.

۳- وېستانی چاوه پروانی (الوقف الانتظاري):

بریتیه له وېستان له سهر وشه یه که بو دیاریکړنی شیوه ی یاخود جوړی خویندنه وه که.

وهک وېستان له سهر وشه ی: ﴿وَالْآخِرَةَ﴾ النساء: ۱۳۴.

۴- وېستانی هه لېزارده یی (الوقف الاختباري):

بریتیه له وېستان له سهر وشه یه کی هه لېزاردراو، وه ئه م جوړه په یوه ندی به یاسا کانی (أحكام) ی وېستان هه یه.

به شه کانی وهستانی هه ئبژاردیی

جوړی یه کهم / وهستانی تهواو (الوقف التام): بریتیه له وهستان له سهه
 وشه یه که ماناکه ی تهواو بیته له رووی (إعراب) و (واتاوه) به تهواو
 ناسراوه له بهر نه وهی رسته که یا خود وشه که واتای تهواوه پښو یستی
 به وشه ی دوا ی خو ی نیه بو تهواو کردنی ماناکه ی، یا خود (إعراب) ه که ی.
 وهک وهستان له سهه ئه م وشانه:

- ﴿أَوَلَمْ يَنْفَكُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جَنَّةٍ إِنَّ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ الأعراف: ۱۸۴.

- ﴿أَوَلَمْ يَنْفَكُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ
 وَأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ الروم: ۸.

- ﴿أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خَمَلٍ ذَرْبٍ وَفُردَى ثَمَّ نَفَكُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جَنَّةٍ﴾
 سبأ: ۴۸.

ئهم سئ شوینه لای پی شهوا (الدانی) وهستانی تهواو (تام) ه، هه روهها
 وهستان له سهه وشه ی: ﴿الْمُفْلِحُونَ﴾ البقرة: ۵ تهواوه، وه له چه ند
 به شیک پیکدیت وهک:

- وهستانی تهواوی رها (الوقف التام المطلق).

- وهستانی روونی تهواو (وقف البيان التام - اللازم).

روونگردنه‌وه / وهستانی ته‌واو له‌م خالانه‌ی خواره‌وه روون ده‌بیته‌وه:

- له‌کو‌تایی (إستعاذه) وهستان ته‌واوه.
- له‌کو‌تایی (بسملة) وهستان ته‌واو.
- له‌کو‌تایی هه‌موو سو‌ره‌تیک وهستان ته‌واوه.
- له‌کو‌تایی هه‌موو چی‌روکه قورئانیه‌کان وهستان ته‌واوه.
- له‌کو‌تایی هه‌موو بر‌گه‌یه‌کی ره‌حمه‌ت که له‌بر‌گه‌ی سزا جیا‌بکاته‌وه وهستان ته‌واوه.

وهك: وهستان له‌سه‌ر وشه‌ی ﴿فَضْلِهِ﴾ له‌ئایه‌تی:

﴿وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ﴾ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿الشورى: ۲۶﴾

- له‌کو‌تایی هه‌موو ئایه‌تیک که‌ئایه‌تی سزا له‌ره‌حمه‌ت جیا‌بکاته‌وه وهستانی ته‌واوه.

وهك: وهستان له‌سه‌ر ﴿أَعَدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾ جیا‌کراو له‌ئایه‌تی ره‌حمه‌ت:

﴿وَبَشِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ البقرة: ۲۵

۱- وهستانی ته‌واوی - ره‌ها (الوقف التام المطلق):

- وهستانی په‌یوه‌ست بوونی وشه‌یی (التعلق اللفظي): واتا ئه‌و وشه‌یه‌ی له‌دواوه‌ دیت په‌یوه‌ندی به‌وشه‌که‌ی پێش خۆی هه‌بیت له‌لایه‌نی شیکردنه‌وه (إعراب).

- وهستانی په‌یوه‌ست بوونی واتایی (هه‌لواسراوی واتایی) (التعلق المعنوي): واتا ئه‌و وشه‌یه‌ی که له‌دواوه‌ دیت په‌یوه‌ندی به‌وشه‌که‌ی پێش خۆی هه‌یه له‌رووی واتاوه، واتا پاش وه‌ستان له‌سه‌ری و دوا‌ی ده‌ستی‌کردن به‌وشه‌که‌ی دوا‌ی ئه‌و، ده‌توانی بی‌گه‌ینی به‌وشه‌ی دوا‌ی خۆی له‌به‌رئه‌وه‌ی به‌گه‌یاندنی دوو وشه‌که به‌یه‌کتر واتایه‌که نا‌گۆڕی.
وه‌ك: گه‌یاندنی وشه‌ی ﴿نَسَعْتُ﴾ به‌ ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾.

۲- وهستانی روونی ته‌واو (وقف البیان التام -اللازم):

بریتیه له‌وه‌ستان له‌سه‌ر وشه‌یه‌ك، وه‌ ده‌ستی‌کردن به‌وشه‌که‌ی دوا‌ی ئه‌و، چونکه ئه‌گه‌ر یه‌ک‌بگرن مانایه ته‌واوه‌که نادات و واتا‌که‌ی ده‌گۆڕیت، وه‌ك وه‌ستان له‌سه‌ر ئه‌م وشانه:

﴿يَسْمَعُونَ﴾ له‌ئایه‌تی: ﴿إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾

الأنعام: ۳۶

﴿قَوْلُهُمْ﴾ له‌ئایه‌تی: ﴿فَلَا يَخْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ﴾ يس: ۷۶،

﴿عَنْهُمْ﴾ له‌ئایه‌تی: ﴿فَقَوْلَ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعُ إِلَى شَيْءٍ نُكْرٍ﴾ القمر: ۶.

جوړی دووهم/ وهستانی له جی (الوقف کافی): پچړاندنی دهنګه له سهر رسته یه که واتیاه کی دروست ببه خشیت، واتیاه کی په یوه ست بیت به دواي خوږییه وه نه وه که له رووی دهر پرینه وه (لفظ) پیی دهگوتری وهستانی ناسایی، له بهر نه وهی وهستانی که له جیگای خوږیته و پیویستی به دواوهی نیه، چونکه له رووی دهر پرینه وه په یوه ست نیه به دواوه وهکو:

- وهستان له سهر نه و شانه ی خواره وه: ﴿أَمْرٍ﴾ ﴿سَلَفٍ﴾ ﴿مِنْهُ﴾
له فهرمايشتی خوی گه وره: ﴿أَوْ عَدَلْ ذَلِكَ صِيَامًا لِّذَوْقٍ وَبَالَ أَمْرٍ﴾ عَفَا اللَّهُ
عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْقِمِ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْقَامٍ ﴿المائدة: ٩٥﴾

- وهستان له سهر و شهي: ﴿الشَّيْطَانِ﴾ له فهرمايشتی خوی په روه ردگار: ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ البقرة: ١٦٨

وهستان له شويانه بنچينه به (الوقف کافی) له لای پی شه و (الداني)، وهك:

- ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ - ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ﴾ البقرة: ٢٠٨
- ﴿فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ﴾ - ﴿إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا﴾ النساء: ٧٦
- ﴿كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ - ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ﴾ الأنعام: ١٤٢

- ﴿قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ﴾ - ﴿إِنَّهُ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾ القصص: ١٥.
- ﴿أَلَمْ آغْهَدْ إِلَيْكُمْ بَنِيَّ آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ﴾ - ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾ يس: ٦٠.
- ﴿وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ﴾ - ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾ الزخرف: ٦٢.

جوړی سییه/ وهستانى ريك (الوقف الحسن): وهستان لهسهر وشهیهك كهتهواوه لهخوودی خوۍ، بهلام پهيوهندی بهدواى خوۍ ههیه لهرووی دهربرین و وقاتاوه وه پیى دهوتریت ريك (الحسن)، چونكه بهوهستان لهسهر ئهم شوینه مانایهكى ريك دهبهخشیت، ئهم جوړه زیاتر لهکوټایى نایهت دهییت، ههروهكو (ابن الجزري) دهفهرمویت:

(إِلَّا زُؤُوسَ الْآيِ جَوْزُ فَالْحَسَنُ)

- ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ الفاتحة: ٢-٢.
- ﴿فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى﴾ ﴿جَنَّتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ طه: ٧٥ - ٧٦.

- ﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ﴾ ﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ الماعون: ٤ - ٥.

وهستان لهسهر وشهۍ: ﴿لِلْمُصَلِّينَ﴾ بهستراوه بهرستهكهۍ دواى خوۍ بهشيويهكهۍ زور بههيز لهرووی ماناو دهربرينهوه، جا زانايان راي جياوازيان ههیه دهربارهۍ وهستان لهسهرۍ.

حوكمى وەستان لەكۆتايى ئايەت

راى زانايان لەسى بۆچووندا كۆدەكەينەو:

بۆچوونى يەكەم:

وەستان لەكۆتايى ھەموو ئايەتيك، پاشان دەستپيكردن بەئايەتى دواى خوئى، بئى رەچاوكردنى بوون يان نەبوونى پەيوەندى دوو ئايەتەكە بەيەكترييەو ياخود بەھەلەتيگەيشتن لەواتاي ئايەت، بەلگەى ئەمانيش فەرمودەى ئوموموسەلەمەى دايكى ئيماندارانە كەدەفەرمويت: كاتيک پيغەمبەر (ﷺ) سورەتى (الفاتحة)ى دەخويند، خويندەوئەكەى دەپچراند ئايەت بەئايەت، دەيفەرموو: (الحمد لله رب العالمين) دەوستان، پاشان دەيفەرموو: (الرحمن الرحيم).

بۆچوونى دووهم:

حوكمى وەستان لەكۆتايى ئايەتەكان وەك حوكمى وەستانە لەشوينەكانى تر كەسەرە ئايەت نين، لەرووى وەستانەو وەستانى تەواو (تام) يان ريک (الحسن).

وەك: ﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۖ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ الماعون: ۴ - ۵.

واتە: (سزا بۆ نوێژخوینان، ئەوانەى لەنوێژەكانیان بێئاگان)، لیڕەدا گەياندن (وصل) كردن لەپیشترە لەبەر روونى پەيوەستى نیوان دووئايەتەكە.

بۆچۈنى سىيەم:

كۆكردنەۋەيە لەنئىۋانى ھەردوو رېپرەۋى پېشوو، بۆيە ئەگەر پەيۋەندىيان ھەبى بەيەكتەر قورئانخوین دەۋەستى لەكۆتايى ئايەتەكە پاشان دووبارە بەيەكەۋە دەيان خوینىتەۋە، ۋەك:

﴿أَلَا إِنَّهُمْ مِّنْ إِفْكِهِمْ لَقَوْلُوكَ ۖ وَدَلَّاهُ وَلِأَنَّهُمْ لَكَذِبُونَ﴾

الصافات: ۱۵۱ - ۱۵۲.

ۋاتە: (ئەۋە نىيە ئەۋان لەدرۆى خۇيان دەللىن، خۇدا كۆرى بوۋە، ۋە بەپراستى ئەۋان درۆدەكەن)، ۋەئەگەر تىكچوۋنى ۋاتا ھەبىت ئەۋە ھوكمى بەردەۋامبوۋنە.

ۋەك: ﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۖ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ الماعون: ۴ - ۵.

ۋەخاۋەن بۆچۈنى **دوۋەم** و **سىيەم** پشتيان بەۋە بەستۋە كە لەفەرموۋدەكەى (أم سلمة) دا بەلگەيەك نىيە كەپپەمبەر (ﷺ) بۆ ھەموو قورئان و بەبەردەۋامى ۋاى خویندىيىتەۋە^(۱)، بەلكو فەرموۋدە ھەيە كەئەۋەى تايبەت بوۋە بەسۈرەتى (الفاتحة) ۋەئەۋەش دەخاتەپروو كەئەۋ فەرموۋدەيە بۆ دروستى راۋەستانە لەسەر ئايەتەكان نەك بۆ پىۋىستى (الوجوب).

تېبىنى: ئەۋەى پىۋى دەۋترىت: (الوقف القبيح) بۆ كۆتايى ھىنانە بەخویندەۋە، نەك ھەناسەدان (والله أعلم).

(۱) ۋادىارە ئەۋ فەرموۋدەيە بۆ فاتىھەى ناۋ نويزە (والله أعلم).

جۆرى چوارەم / وەستانى نارىك (الوقف القبيح):

وەستان لەسەر و تەيهەكە كە تەواونىە لەخودى خووى و بەستراوە بەرستەى دواى خووى بەشيۆهەيكى زۆر بەهيز لەرووى مانا و دەرپرینەو، ئەگەر هاتوو لەسەرى وەستای مانایەكى جیاوازان لەمانا بنەرەتەكە دەبەخشیت كەرەنگە نارىك بێت و هەر لەبەرئەو هەش پێى دەوتریت وەستانى نارىك، چونكە مانایەكەى لەكاتى وەستان لەسەرى ناشرین دەبێت، وەك وەستان لەسەر ئەم شويانە:

- وەستان لەسەر وشەى: ﴿لَا يَعْلَمُهَا﴾ لەئایەتى:

﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾ الأنعام: ۵۹.

- وەستان لەسەر وشەى: ﴿الصَّلَاةَ﴾ لەئایەتى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾ النساء: ۴۳.

- وەستان لەسەر وشەى: ﴿لَا يَغْفِرُ﴾ لەئایەتى:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾ النساء: ۴۸.

- وەستان لەسەر وشەى: ﴿فَأَكَلَهُ﴾ لەئایەتى:

﴿وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتْعِنَا فَاكَلَهُ الذِّبُّ﴾ يوسف: ۱۷.

- وەستان لەسەر وشەى: ﴿وَالظَّالِمِينَ﴾ لەئایەتى:

﴿يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ الإنسان: ۳۱.

پیشہوا (الأشموني) رحمہتی خوی لی بیت دہفہ رمویت: لہ سورہتی
 (الفاحة) سیزدہ شوین ناریک و ناشرینہ قورئانخوین تیایدا بوہستی و
 دہستییک بہوشہکھی دوا یئو بکات: ﴿الْحَمْدُ / رَبِّ / مَلِكٍ / يَوْمَ /
 إِيَّاكَ / أَهْدِنَا / الصِّرَاطَ / صِرَاطَ / الَّذِينَ / غَيْرِ / الْمَغْضُوبِ / عَلَيْهِمْ / دُوهُمُ﴾

جوری پیئجہم / وہستانی زور ناریک (أَقْبَحُ الْقَبِيحِ):

وہستان لہسہر وشہیہکی قورئانی ماناکھی بگوری کہ ماناکہ شیاونیہ
 بو خوی پەرودر دگار، تیگہ یشتنہکھی پیچہوانہی بیرباوہرہ (العقيدة)،
 وەك (إبن الجزري) دہفہ رمویت:

﴿وَعِزُّ مَا تَمَّ قَبِيحٌ وَلَهُ الْوَقْفُ مُضْطَرًا وَيُبْدَأُ قَبْلَهُ﴾

وہك ئەم نموونانہی خواروہ:

- وہستان لہسہر وشہی: ﴿لَا يَسْتَحْيِ﴾ لہئایہتی:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِ﴾ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةٌ فَمَأْفُوقَهَا ﴿البقرة: ۲۶.

- وہستان لہسہر وشہی: ﴿وَاللَّهُ﴾ لہئایہتی:

﴿فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ﴿البقرة: ۲۵۸.

- وہستان لہسہر وشہی: ﴿وَلِلَّهِ﴾ لہئایہتی:

﴿لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى﴾ ﴿النحل: ۶۰.

- وهستان لهسه و شهی: ﴿لَا يَهْدِي﴾ له نایه تی:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ﴾ الزمر: ۳.

- وهستان لهسه و شهی: ﴿إِلَهِ﴾ له نایه تی:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِنِّ إِلَهِ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ ص: ۶۵.

- وهستان لهسه و شهی: ﴿أَرْسَلْنَاكَ﴾ له نایه تی:

﴿وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ الإسراء: ۱۰۵.

- وهستان لهسه و شهی: ﴿وَالْإِنْسَ﴾ له نایه تی:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ الذاریات: ۵۶.

پیشهوا (الدانی) دهر رموی: ههر خوینهریک هه وای نه فه سی بیچریت
لهسه ر ئهم جوړه وشانه پیویسته بگهریته وه بو رسته ی پیش خو ی،
وته ی په روه ردگار هندیکی بگهینی بهه ندیك بهدروستی، خوینهر
ئه گهر وای نه کرد گونا هبار ده بیټ، جا ئه مهش هه له یه کی گه وره یه و
ههر که سیك بهمه بهستی ئه نقه ست و ابکات ئه وه له نایینی
ئیسلام دهر ده چیټ، خوا په نامان بدات.

سییهه: جیاوازی نیوان پچران و وهستان و بیدهنگبئون:

۱/ **پچران (القطع):** بریتیه له پچرانی دهنگ له سهه وشهیه کی قورئانی مهزن و وهرگرتنی هه ناسه به نیازی کوئایی هیئانی خویندنه وه، جا له نویژخویندن بیټ یان له دهره وهی نویژ بیټ.

پیویسته فیرخوان لهه شوینانه خویندنه وهی قورئان نه پچرینیت که به شیویه کی زور به هیژ له رووی ماناو دهر برینه وه به ستراره بهرسته که ی دوای خوئی، واتا په یوهندی به دوای خوئی هیه.

وهك:

• ﴿كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ﴾ چونکه په یوهندی

به دوای خوئی هیه: ﴿فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ البقرة: ۲۲۰.

• ﴿خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ﴾ پچران لهه

شوینه دهرگای تهوبه داده خات به رووی تاوانباران: ﴿إِلَّا الَّذِينَ

تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ آل عمران: ۸۹.

• ﴿وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ﴾ چونکه په یوهندی به دوای خوئی هیه:

﴿ثُمَّ أَجْنَبَهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ﴾ طه: ۱۲۲.

• ﴿أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ إِفْكِهُمْ لَيَقُولُونَ﴾ چونکه په یوهندی به دوای خوئی

هیه: ﴿وَلَدَّ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ الصافات: ۱۵۱ - ۱۵۲.

۲/ **وہستان (الوقف)**: پچرانی دہنگہ لہ سہر کوٹایی وشہیہ کی قورئانی مہزن لہ گہل ہہناسہ وەرگرتن و پشودان بہ نیازو مہ بہستی دەستی کردنہ وە قورئان خویندن، بہ لام بہ مہرجیک ئەم شوینہی کہ خوینەر دەستی دەکات گونجاو و ریك بیت لہرووی واتاوہ.

وہك: ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ يَقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ﴾ دواي پشودان لہ ہہناسہ دەستی بہ: ﴿وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِّنْ وَّالٍ﴾ **الرعد: ۱۱.**

۳/ **بی دەنگبون (السکت)**: بریتیہ لہ پچرانی دہنگ لہ سہر وشہیہ کی قورئانی مہزن بہ بی ہہناسہ وەرگرتن بو ماوہیہ کی کہم بہ مہ بہستی بہردہ وامبوون لہ خویندنہ وە قورئانی مہزن، ئەم جوړہ بی دەنگبونہ لہ چوار (۴) جیگا و شوین ہاتووہ کہ پیویستہ **(واجبہ)** لہ خویندنہ وە پیشہوا **(عاصم)** وە لہ گیرانہ وە **(حفص)** و لہ ریگای **(الشاطبية)** یہ وە.

۱- بی دەنگبون لہ سہر پیتی **(ألف)** لہ وشہی: ﴿عَوَجًا﴾ **الکھف: ۱،**

لہ کاتی گہ یاندنی بہ: ﴿فَيَمَّا﴾ **الکھف: ۲.**

۲- بی دەنگبون لہ سہر پیتی **(ألف)** لہ وشہی: ﴿مَرَقِدًا﴾،

لہ کاتی گہ یاندنی بہ: ﴿هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ﴾ **یس: ۵۲.**

۳- بی دەنگبون لہ سہر پیتی **(نون)** لہ وشہی: ﴿وَقِيلَ مَنْ﴾،

لہ کاتی گہ یاندنی بہ: ﴿رَاقٍ﴾ **القیامہ: ۲۷.**

۴- بی دەنگبون لہ سہر پیتی **(لام)** لہ وشہی: ﴿كَلَّا بَلَّ﴾،

لہ کاتی گہ یاندنی بہ: ﴿رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ﴾ **المطففين: ۱۴.**

روونکردنه وه:

- وهستان لهسه ر: ﴿عَوَجًا﴾ له گهل هه ناسه وه رگرتن، وهستان لهسه رى
روونکردنه وه يه كه ﴿قِيَمًا﴾ په يوه ست نيه به نايه تى پيش خوى
له روى (إعراب) ه وه، به لكو (منصوب) ه به (فعل مضمَر تقديره)
﴿أَنْزَلَهُ قِيَمًا﴾.

- وهستان لهسه ر: ﴿مَرَقِدْنًا﴾ ته واو (التام) ه كو تا يى قسه ي
بيا وه پرانه، ده ستيك به: ﴿هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ﴾ قسه ي ئه وان نيه
به لكو ووته ي فريشته يه يان با وه ردارانه.

- بيه ده نگبوون لهسه ر: ﴿وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ﴾ له گهل: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ﴾
روونکردنه وه يه، تي كه ه لكيشان نابيت، چونكه مانا كه تيك ده دات.

جگه لهو چوار شوینهی رابردوو دوو شوینی تریش هه ن له قورنانی مهزن

ریگه پیدراوه قورنان خوین (السکت) بکات:

۱- (السکت) له کوّتایی سوپه تی (الأنفال) خوینه ر دهنگ بیچرینی به بی هه ناسه دان به مه بهستی بهرده وامبوون له خویندنه وهی قورنان، بهم شیوازه دهرده بردری:

﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾، (السکت) له سه ر وشه ی ﴿عَلِيمٌ﴾ ده بیّت پاشان خویندنی ﴿بَرَاءَةٌٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُم مِّنَ الْمُشْرِكِينَ﴾.

۲- (السکت) له نایه تی: ﴿مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِي﴾ (٢٨) هَلَك عَنِّي سُلْطَانِيَّة ﴿الحاقّة: ٢٨-٢٩﴾ له کاتی گه یاندنی: ﴿مَالِي﴾ ← هَلَك.

به ناشکرا کردنی پیتی (هَاء) له کاتی گه یاندنی وشه ی ﴿مَالِي﴾ به ﴿هَلَك﴾ بهم جوّره ده خویندریته وه: ﴿مَالِي﴾ وهستان به بی مه ناسه هَلَك خوینه ر بیدهنگ ده بیّت له سه ر پیتی (هَاء) ی ﴿مَالِي﴾.

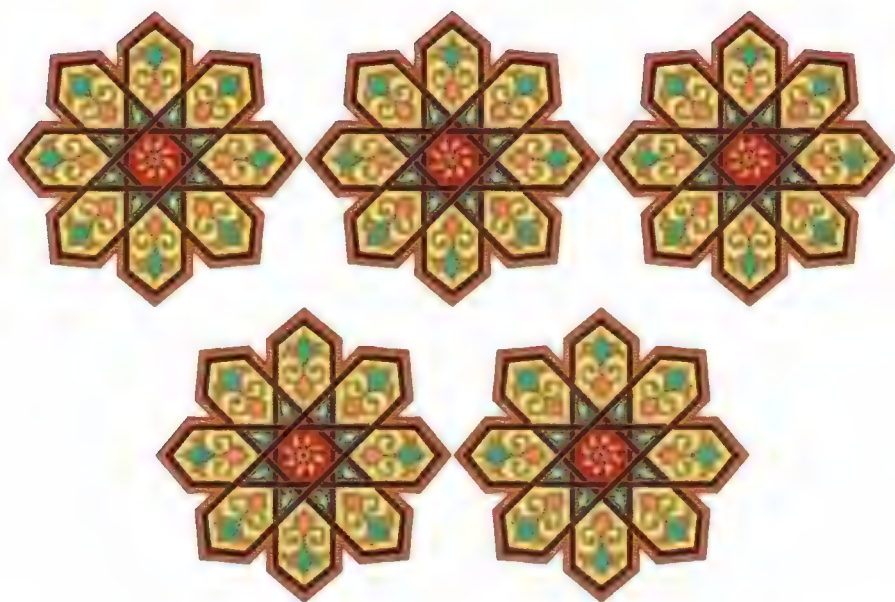
تییینی:

- وریابوون له رویشتنی هه وای هه ناسه له کاتی بیدهنگبوون (السکت).
- وریابوون له دروستبوونی پیتی (همزة) له کاتی بیدهنگبوون (السکت).

- هیماو نیشانه ی (السکت) له قورنانی مهزن له شیوه ی پیتی (س) ینیکی بچووک دانراوه.

- حوکمی شاردنه وه له سهه: ﴿عَوَجًا﴾ جیبه جی نابیت پیتی (جیم) بهبی ته نوین نوسراوه.

- حوکمی تیکهه لکیشان له سهه پیتی (راء) له: ﴿مَنْ رَاقٍ﴾ و ﴿بَلَّ رَانَ﴾ جیبه جی نابیت پیتی (راء) بهبی شه دده نوسراوه.

چوارهم: وهستاني (السنة):

پيى دهوتریت وهستاني (جبریل علیه السلام)، یان وهستاني شوین
کهوتن (الإتباع) واته لهم شوینانهی (جبریل علیه السلام) وهستاه
پیغه مبه ریش (ﷺ) له دواى ئهو وهستاه، هاوه لانیس بهم شیویه
وهریانگرتووه و خویندوو یانه ته وه، ئه مهش له ده (۱۰)^(۱) شوین هاتووه
له قورئانی مهزن:

- شوینی یه کهم و دووهم: ﴿فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ﴾ البقرة: ۱۴۸، المائدة: ۴۸.
- شوینی سییه م: ﴿قُلْ صَدَقَ اللَّهُ﴾ آل عمران: ۹۵.
- شوینی چوارهم: ﴿قَالَ سُبْحَنكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ﴾ المائدة: ۱۱۶.
- شوینی پینجه م: ﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ﴾ يوسف: ۱۰۸.
- شوینی شه شه م: ﴿كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾ الرعد: ۱۷.
- شوینی حه وه ته م: ﴿وَالْأَنْعَمَ خَلَقَهَا﴾ النحل: ۵.
- شوینی هه شه ته م: ﴿أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ﴾ السجدة: ۱۸.
- شوینی نوویه م: ﴿فَحْشَرْ﴾ النازعات: ۲۳.
- شوینی دهیه م: ﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ القدر: ۳.

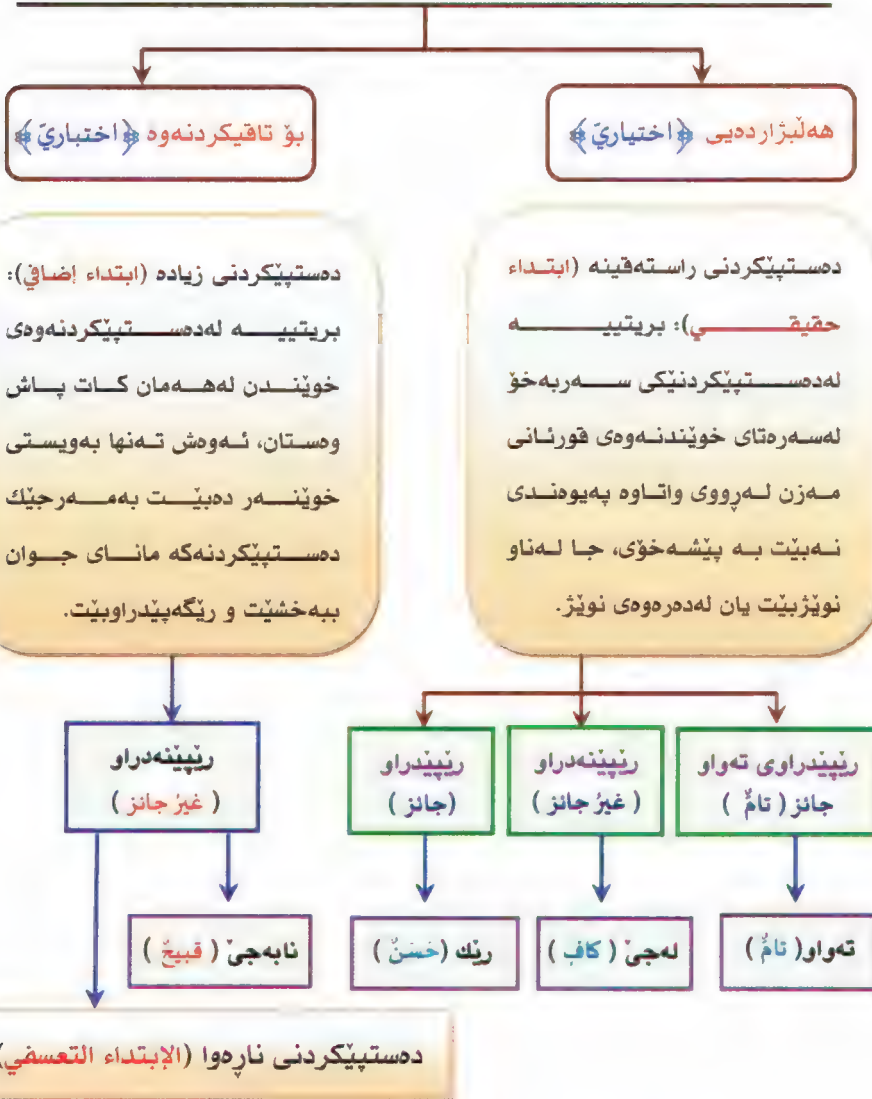
(۱) ئه م ده (۱۰) شوینه یه شیخ (أحمد بن عبد الكريم الأشموني) باسی کردووه له په رتووکی
(منار الهدی فی بیان الوقف والابتداء) گواستیتییه وه له شیخ (السخاوي).

وهه نديك له پهرتووكه كانى زانستى (ته جويد) **حهوت** (۷) شويى
 تريان زياد كردووه كه نه مانهن:

- شويى يه كه م: ﴿أَنْ أُنْذِرَ النَّاسَ﴾ يونس: ۲.
- شويى دووهم: ﴿وَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ﴾ يونس: ۶۵.
- شويى سييه م: ﴿إِنَّمَا يَعْلَمُهُ بَشَرٌ﴾ النحل: ۱۰۳.
- شويى چوارهم: ﴿يَبْنَىٰ لَا تُشْرِكُ بِاللَّهِ﴾ لقمان: ۱۳.
- شويى پينجه م: ﴿أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ﴾ غافر: ۶.
- شويى شه شه م: ﴿مِنْ كُلِّ أَمْرِ﴾ القدر: ۴.
- شويى هه وه م: ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَأَسْتَغْفِرْهُ﴾ النصر: ۳.

به لام هه نديك له زانايان رايان وايه ئهم (۱۷) وه ستانه به لگه ي له سهر نيه
 وه كو شيخ (محمود الخليل الحصري) (رحمه تي خواي لى بيت)
 ده فهرموي: وه ستان له م **حه قده** (۱۷) شويانه پيى ده ليى وه ستانى
 (السنة)، وه وه ستانى (جبريل عليه السلام)، وه وه ستانى شويى كه وه تن
 (الاتباع)، له بهرئه وه ي پيغه مبه ر (ﷺ) له م شويانه ئه وه ستا به بهر ده وامي
 وايان ووتووه، به لام له گه ل به دوا داچوون به چپرى و گه ران له هه موو
 لايه كه وه وه به جياوازي سهر چاوه ي كتيبه كان له زانستى قورئان و راقه و
 سوننه وه وه له هه موو ئه سهره كانيش، هيچ شويى پييه كي راست يان لاواز
 نابيى نري ئامارته به م جوړه وه ستانه بكات له هه موو ئه وه شويانه يان
 له هه نديك سووننه ته كردارييه كان و ووتيه يه كان، له وانه يه پاش ئه مه
 توژيك له دل هه پراوكييه كه كه م بكات و ويژدان ئاسووده بكات.

جوړه کانی دهسټپيکړدن (الابتداء) له خویندنه وهی قورنانی مهزن

ته وهردی دووهم

دهستپيکردن (الابتداء)

یه کهم / پیناسه‌ی دهستپيکردن:

له زمانه وانیدا: سهره‌تای دهستپيکردن به‌شتیک، واته دهستپيکردن و دهستبه‌کاربوون.

له زاراوه‌دا: چوونه ناو قورئان خویندنه‌وه پاش پچران یان وه‌ستان، ئه‌وه‌ش ته‌نھا به‌ویستی خوینهر ده‌بیٚت به‌مه‌رجیک دهستپيکردنه‌که مانای جوان ببه‌خشیت و په‌یوه‌ندی نه‌بیٚت به‌ئایه‌تی پيش خوی.

دووهم / جوهره‌کانی دهستپيکردنی ریگه پیدراو:

دهستپيکردنی ریگه پیدراو: واته دهستکردن به‌قسه‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆ که‌ویستی خوی گه‌وره (الله) تیایدا روون ده‌بیٚته‌وه.

۱- دهستپيکردنی ته‌واو (الابتداء التام):

واته په‌یوه‌ست نه‌بیٚت به‌و رسته‌ی پيش خوی نه‌له‌رووی خویندنه‌وه، نه‌له‌رووی مانا.

وه‌کو: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

البقرة: ۶.

روونکردنه وه:

- دهستیځکردن به: ﴿أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ ته واوه.
- دهستیځکردن به: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ الفاتحة: ۱، ته واوه.
- دهستیځکردن له سهره تای هه موو سوږه تیځ ته واوه.
- دهستیځکردن له سهره تای هه موو چیرۆکه قورئانیه کان ته واوه.

۲- دهستیځکردنی له جی (الابتداء الكافي):

واته په یوه سته بهرسته ی پيش خوی ته نها له رووی ماناوه، ئه م جوړه دهستیځکردنه به دواى وه ستانی له جی (الوقف الكافي) دا دیت.

وهكو: ﴿خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشْوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ البقرة: ۷.

- دهستیځکردن به: ﴿وَكَفَى﴾ له نایه تی: ﴿فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا﴾ النساء: ۶.

- دهستیځکردن به: ﴿وَكَفَى﴾ له نایه تی: ﴿أَنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَى بِهِ إِثْمًا مُبِينًا﴾ النساء: ۵۰.

- دهستیځکردن به: ﴿وَكَانَ﴾ له نایه تی: ﴿فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا﴾ النساء: ۹۹.

- ده‌ستی‌کردن به: ﴿وَكَانَ﴾ له‌نایه‌تی: ﴿وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ

فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ﴾ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿الفرقان: ۲۰.

- ده‌ستی‌کردن به: ﴿وَاللَّهُ﴾ له‌نایه‌تی: ﴿يَجْعَلُونَ أَصْبَعَهُمْ فِيْٓ أَفْئَانِهِمْ مِنْ

الضَّوْعِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ﴾ البقرة: ۱۹.

۴- ده‌ستی‌کردنی رِیِّ (الابتداء الحسن):

ئهو ده‌ستی‌کردنه‌یه که له‌دوای وه‌ستان له‌جی‌گای ته‌واوو ئاسایی ده‌ستی‌بکریته‌وه، ئهو جوړه‌یان چاک نیه که له‌دوای وه‌ستان له‌جی‌گای چاک یاخود ناریک ده‌ستی‌ده‌کریته‌وه، مه‌گه‌ر له‌سه‌ره‌تای ئایه‌ته‌وه نه‌بیټ، له‌و کاته‌دا زۆربه‌ی زانایانی قورئانخوین ده‌ستی‌کردنه‌وه‌یان هه‌ل‌براردووه.

وه‌ستان و ده‌ستی‌کردن (الوقف والابتداء):

- وه‌ستان له‌سه‌ر ئایه‌تی: ﴿لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ﴾ و

ده‌ستی‌کردن به: ﴿فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ البقرة: ۲۱۹ - ۲۲۰.

- وه‌ستان له‌سه‌ر ئایه‌تی: ﴿وَإِنَّكُمْ لَنُؤْمِنُ عَنْهُمْ مَصْبِحِينَ﴾ و

ده‌ستی‌کردن به: ﴿وَبِأَيِّلٍ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ الصافات: ۱۳۷ - ۱۳۸.

۴- ده‌ستپی‌کردن بو تاقیکردنه‌وه (الاختباري):

ئه‌وه ده‌ستپی‌کردنه بو فی‌رکردن به‌کار دی‌ت، وه‌ك ئه‌م نموونه‌ی خواره‌وه:

وشه شیوه‌ی خویندنه‌وه له‌ده‌ستپی‌کردن

﴿أَوْثِنَ﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه‌ ده‌خویندریته‌وه: ﴿أَوْثِنَ﴾ البقرة: ۲۸۳.

﴿قُلِ اللَّهُمَّ﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه ده‌خویندریته‌وه: ﴿أَللَّهُمَّ﴾ آل عمران: ۲۶.

﴿إِنْ أَمْرًا﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه ده‌خویندریته‌وه: ﴿إِنْ أَمْرًا﴾ النساء: ۱۷۶.

﴿ثُمَّ أَقْضُوا﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه ده‌خویندریته‌وه: ﴿ثُمَّ أَقْضُوا﴾ یونس: ۷۱.

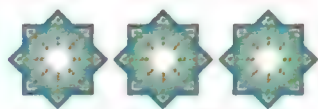
﴿فَقَالُوا أَبْنَاءُ﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه ده‌خویندریته‌وه: ﴿فَقَالُوا أَبْنَاءُ﴾ الکهف: ۲۱.

﴿ثُمَّ لَيَقَطَعَنَّ﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه ده‌خویندریته‌وه: ﴿ثُمَّ لَيَقَطَعَنَّ﴾ الحج: ۱۵.

﴿أَنْ أَمْشُوا﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه ده‌خویندریته‌وه: ﴿أَنْ أَمْشُوا﴾ ص: ۶.

﴿وَأَصْحَابُ لَيْكَةِ﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه ده‌خویندریته‌وه: ﴿وَأَصْحَابُ لَيْكَةِ﴾ ص: ۱۳.

﴿فِي السَّمَوَاتِ أَتْنُونِي﴾ له‌ده‌ستپی‌کدا به‌م شیوه‌یه ده‌خویندریته‌وه: ﴿فِي السَّمَوَاتِ أَتْنُونِي﴾ الأحقاف: ۴.

سپییهم / جوړه کانی دهستیځکړدنی ناریک و ناشایسته :

۱- دهستیځکړدنی ناریک و ناشایسته (الابتداء القبیح) :

ئهو دهستیځکړدنه په که مانا که ټیځ ته دات یان مانایه که ده به خشیټ که ویستی خوی گه وره (الله) ی له سهرنیه. وهک ئهم نموونانه :

- دهستیځکړدن به وشه ی: ﴿إِنَّ اللَّهَ﴾ له نایه تی :

﴿لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ﴾ آل عمران: ۸۱.

- دهستیځکړدن به وشه ی: ﴿يَدُ اللَّهِ﴾ له نایه تی :

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ﴾ المائدة: ۶۴.

- دهستیځکړدن به وشه ی: ﴿عَزِيزٌ أَبْنُ﴾ یان

دهستیځکړدن به وشه ی: ﴿الْمَسِيحُ أَبْنُ﴾ له نایه تی :

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ عَزِيزٌ أَبْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ أَبْنُ اللَّهِ﴾
ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ ﴿التوبة: ۳۰.

- دهستیځکړدن به وشه ی: ﴿اللَّهُ﴾ له نایه تی :

﴿وَلَا يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا﴾ الأحزاب: ۱۲.

- دهستیځکړدن به وشه ی: ﴿لَا أَعْبُدُ﴾ له نایه تی :

﴿وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ یس: ۲۲.

۲- دەستپيكردى زۆر لەخۆكردن، ناپەوا (الابتداء التعسفي):

ئەو دەستپيكرىدەيە كەھەندى زامانەوان خورتى ^(۱) تىدادەكەن يان قورئان خوينەكان بەخۆماندوكرىدنىكەو دەيكەن يان ئارەزووبازەكان ماناكەي لىك ئەدەنەو بەدەستپيكرىدنىك كەنابى بەئەنقەست دەستپيكرىت، بەلكو دەبى بەتەواوەتى بەدواي ماناكەيدا بگەپىت و تىايدا بوەستىت. وەك:

- وەستان لەسەر ﴿أَمْ لَمْ تُنذِرْ﴾ و دەستپيكرىد بە ﴿هُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ البقرە: ۶.

- وەستان لەسەر ﴿لَا تُشْرِكْ﴾ و دەستپيكرىد بە ﴿بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ لقمان: ۱۳، ئەو ناپەوايە.

(۱) زۆر لەخۆكردن.

تەۋەردى سېيەم

حۈكۈمى ۋەستان لەكۆتايى وشە

يەكەم / سكونى تەۋاۋ:

بريتيە لەدارىنى سى جۆرە جوولەكان ﴿ (َ) ، (̣) ، (̤) ﴾ ،
 ﴿ ̣ ، ̤ ، ̥ ﴾ لەكاتى ۋەستان لەسەر پىتى كۆتايى وشە بەمەبەستى
 پشۋودان و ۋەرگرتنى ھەۋاى ھەناسە ئەمەش بنچىنەيە لەكاتى
 ۋەستان، چونكە ەرەب بەجوولە ناۋەستىت لەكۆتايى وشە.

دوۋەم / رەوم:

بريتيە لەھىنان و دەرپرېنى بەشىكى جوولە بەدەنگىكى نزم،
 بەمەرجىك جوولەكە (مرفوع، مضموم، مجرور، مكسور) بىت.

- نمونەى (مرفوع): ﴿ نَتَعِبُ ﴾ الفاتحة: ۵.

- نمونەى (مضموم): ﴿ يَشْعَبُ ﴾ هود: ۸۷.

- نمونەى (مجرور): ﴿ الرِّجِمِ ﴾ الفاتحة: ۳.

- نمونەى (مكسور): ﴿ هَؤُلَاءِ ﴾ النساء: ۱۴۳.

هه‌ندی روونکردنه‌وه ده‌بارە (رهوم):

- به‌شیوه‌یه‌ك زۆربه‌ی ده‌نگ تیايدا ده‌روات و نزم ده‌بیّت.
- كه‌سی چاوساغ و نابینا له‌نزیكه‌وه هه‌ستی پێده‌كات.
- له‌سێ به‌شی جووله (حرکه) دوو به‌شی ده‌روات و به‌شی‌کی ده‌میّن.
- له‌ناوه‌راست و كو‌تایی وشه‌ دیّت، له‌ریوايه‌تی (حفص) نموونه‌ی ناوه‌راست ته‌نها له‌یه‌ك شوین هاتووه: ﴿تَأْمَنَّا﴾ یوسف: ۱۱.
- رهوم حوكمی وه‌ك حوكمی گه‌یاندن (وصل) وایه.
- ئە‌گەر پیتی پیش كو‌تایی پیته‌كانی (الم‌) بوون، ئە‌وه ته‌نها به‌دوو جووله درێژده‌كریته‌وه.
- فیرخواز له‌رووی كرداری له‌ده‌م و زاری مامۆستای شاره‌زاو لی‌زان فیرده‌بیّت، واته‌ به‌بێ بوونی مامۆستای شاره‌زا فیربوونی ئە‌سته‌مه.

سییه م / ئیشام :

بریتیه له خرکردنی دوو لیوه کان له دوای به (ساکن) کردنی پیتی (مرفوع، مضموم) به دهربرینیکی بیدهنگ کهسی چاوساغ دهیبینیّت و ههستی پیدهکات، به لام نابینا ناییبینیّت و ههستی پیّناکات، نمونه:

﴿نَسَعِیْتُ﴾ الفاتحة: ۵، ئه گهر بمانه وی بوهستین به (ئیشام) پیتی (نون) دهکین به (سکون) ئینجا دوولیوه کانمان خردهکین.

جوړهکانی ئیشام:

- لولکردنی ههردوو لیوه کان له دوای به (ساکن) کردنی پیتی (مرفوع، مضموم) به دهربرینیکی بیدهنگ.
- شاردنه وهی جووله له کاتی به (ساکن) کردنی له نیوان جووله وه، نمونه: ﴿تَأْمَنَّا﴾ له بنچینه دا دوو (نون) ی جووله داره بهم شیویه: ﴿لَا تَأْمَنُنَا﴾.
- تیکه لکردنی پیتی که به پیتیکی تر وهک تیکه لکردنی پیتی (زای) به (صاد) له خویندنه وهی پی شه و (حمزة) له وشه ی: ﴿الْصَّرَطُ﴾ الفاتحة: ۶.
- تیکه لکردنی جووله به جووله یه کی تر وهک تیکه لکردنی (کسرة) به (ضمة) له خویندنه وهی پی شه و (الکسائی) و (هشام)، نمونه: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ﴾ البقرة: ۱۱.

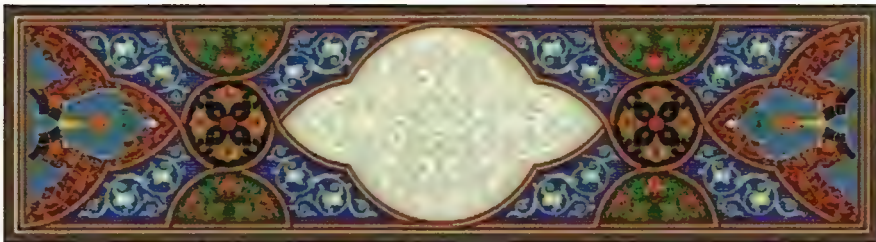
تېببىنى دەر بارەى (ئىشمام):

- بۇ فىرکردنى كەسى نابىنا ئەوا مامۇستا لەرىگای ھەستى دەستەوہ فىرى دەكات.
- پېشەوہى لىوہكان لەكاتى ئىشمام خېر (لوول) دەكرى، وەك لەم وینەيە دەر دەكەوئت:

سوودى رەوم و ئىشمام:

بریتىيە لەئاشكراکردنى جوولەى بنەپەرتى پىتى كۆتايى، بەمەش جىگىردەبىت لەكاتى گەياندىنى پىتى وەستاو لەسەرى بۇ ئەوہى كەسى گوى بىست لەكاتى رەوم بوى دەر كەوئت كە جوولەى پىتى كۆتايى چ جوولەيەك بوو، وە بۇ كەسى بىنەرىش لەكاتى ئىشمام دا دەر كەوئت كە جوولەى پىتى كۆتايى چ جوولەيەك بوو.

بنچینه‌ی رهوم:

ئه‌وپیتته‌ی که‌خوینهر له‌سه‌ری ده‌وه‌ستیی به‌ **رهوم** له‌رووی قه‌له‌وو لاواز
وه‌ک باری گه‌یاندن مامه‌له‌ی له‌گه‌ل ده‌کری، نمونه:

﴿فَيَغْفِرُ﴾ له‌ کاتی گه‌یاندن ← پیتی (راء) قه‌له‌وه.

﴿فَيَغْفِرُ﴾ له‌ کاتی وه‌ستان به‌ **رهوم** ← پیتی (راء) قه‌له‌وه.

﴿فَيَغْفِرُ﴾ له‌ کاتی وه‌ستان به‌ **سکون** ← پیتی (راء) ناسک (لاوازه).

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ له‌ کاتی وه‌ستان به‌ **رهوم** ← پیتی (راء) ناسک (لاوازه).

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ له‌ کاتی وه‌ستان به‌ **سکون** ← پیتی (راء) قه‌له‌وه.

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ له‌ کاتی گه‌یاندن ← پیتی (راء) ناسک (لاوازه).

بنچینه‌ی ئیشمام:

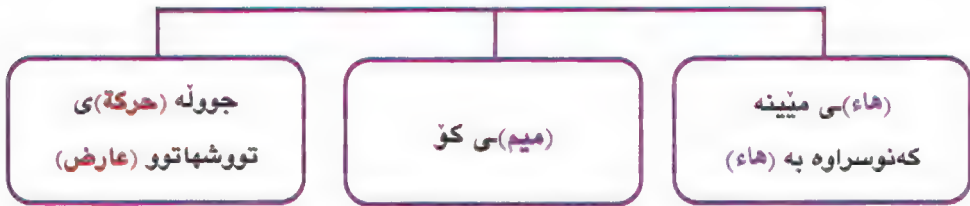
ئه‌و پیتته‌ی که‌خوینهر له‌سه‌ری ده‌وه‌ستیی به‌ **ئیشمام** له‌رووی قه‌له‌وو
لاوازکردندا وه‌ک باری وه‌ستان کاری له‌گه‌ل ده‌کری، نمونه:

﴿فَيَغْفِرُ﴾ له‌ کاتی وه‌ستان به‌ **سکون** ← پیتی (راء) ناسک (لاواز).

﴿فَيَغْفِرُ﴾ له‌ کاتی وه‌ستان به‌ **ئیشمام** ← پیتی (راء) ناسک (لاواز).

﴿فَيَغْفِرُ﴾ له‌ کاتی گه‌یاندن ← پیتی (راء) قه‌له‌وه.

له سى حالت ئىشمام و رەوم روونادات:

(هە)ى مېنە برىتيە لەو (هە)ى كە لكاوہ بە كۆتايى ناوہ كان
وہ بە لگەيە لە سەر مېنىتى، لە كاتى گەياندن بە (تە) دەخويندريتەوہ،
وہ لە كاتى وەستان بە (هە) خوینەر دەوہستى.

وہك: ﴿وَهْدَىٰ وَرَحْمَةً﴾ الأنعام: ١٥٧.

چوارەم / شىكردنەوہى جۆرەكانى وەستان لە كۆتايى وشە:

جۆرى يەكەم:

پىتى كۆتايى وشەكە (ساكن) بىت بە (سكون) يكى بنەرەتى. وەك:
﴿فَحَرِّثْ﴾ الضحى: ١١، ﴿فَأَنْصَبْ﴾ الشرح: ٧، حوكمى وەستان و گەياندن
يەكسانە بە (سكون) يكى تەواو (محض).

جۆرى دووہم:

پىتى كۆتايى وشەكە جوولاًوبىت بە يەككە لە سى جۆرە (جوولەكان):
بە مەرج دانراوہ پىتى كۆتايى (هە)ى راناو (ضمير) و (هە)ى مېنە
(تأنيث) و جوولەى تووش هاتوو (عارض) نەبىت لە كاتى گەياندن، وە
لە پيشىيەوہ پىتى دريژكراو و نەرم (اللين) نەبىت.

- ئەگەر پىتى كۆتايى جوولابوو بە (فتحة)، ئەو تەنھا بە (سكون) سى تەواو خوينەر بۆى ھەيە بوەستى لەسەرى.

وہك: ﴿ هُنَالِكَ ﴾ آل عمران: ۲۸، ﴿ الْكَوْثَرِ ﴾ الكوثر: ۱.

- ئەگەر پىتى كۆتايى وشەكە جوولابوو بە (ضمة) و تەنوين (ضمة)، ئەو دروستە بۆ خوينەر لەكاتى وەستان بەسى شىوہو جۆر بخوينىت.

وہك: ﴿ وَلَهُ الْحَمْدُ ﴾ التغابن: ۱، ﴿ عَدُوٌّ ﴾ البقرة: ۳۶، ﴿ وَمِنْ بَعْدُ ﴾ الروم: ۴.

- ئەگەر ھاتوو پىتى كۆتايى وشەكە جوولابوو بە (كسرة) و تەنوين (كسرة)، ئەو دروستە بۆ خوينەر لەكاتى وەستان بەدوو شىوہو جۆر بخوينىت.

وہك: ﴿ وَالْعَصْرِ ﴾ العصر: ۱، ﴿ مِنْ مُدْكِرٍ ﴾ القمر: ۱۵.

جۆرى سېيەم:

۱- ئەگەر ھاتوو پېشى پىتى كۆتايى پىتى دريژكردنەوھو نەرم (اللين) بوو، پىتى كۆتايىيەكە جوولاًو بوو بە (فتحة)، لەم كاتەدا دروستە بو خوينەر بەسى شيوە بخوينىت لەكاتى وەستان.

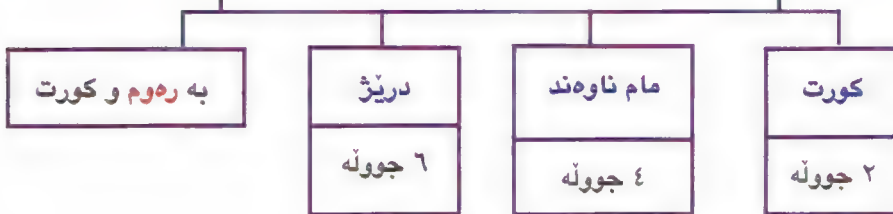
وەك: ﴿إِلَى بَعْضِ الْقَوْلِ﴾ سبأ: ۳۱.

۲- ئەگەر پىتى كۆتايى (كسرة) بوو، ئەوھ لەكاتى وەستان بو خوينەر دروستە بە چوار شيوە بخوينىت.

وەك:

﴿يَوْمِ الدِّينِ﴾ الحجر: ۳۵، ﴿إِلَّا أَحَدَى الْحُسَيْنَيْنِ﴾ التوبة: ۵۲.

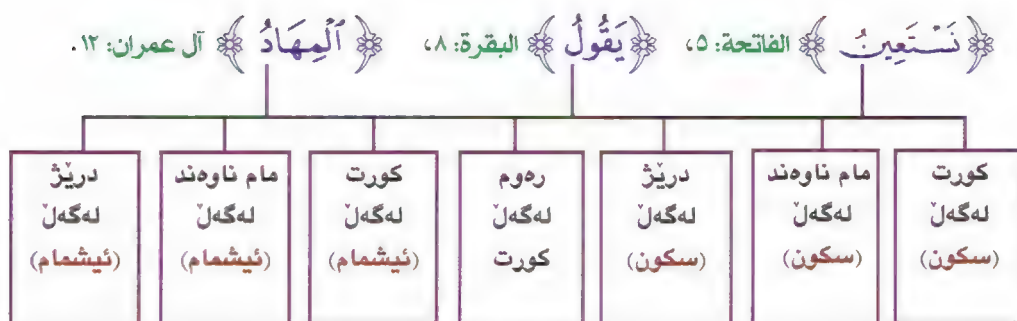

تېيىنى: پىتى نەرم (اللين) لەكاتى وەستان بە رھوم دريژناكريتەوھ بەھيچ شيوەيەك، ھوكمى وەك گەياندن وايە، بەپيچەوانەى پىتى

دريژكردنەوھ (المد). وەك: ﴿نَوْمٌ﴾ البقرة: ۲۵۵، ﴿قَوْمٌ﴾ التوبة: ۶.

۳- ئەگەر ھاتوو پیتی كۆتايى (ضمة) بوو، ئەو ھەكاتى وەستان بۇ خوينەر دروستە بە **ھەوت** شيوہ بخوينيت.

وہك:

جۆرى چوارەم:

ئەگەر پیتی كۆتايى تەنوينى (فتحة) بوو، ئەو ھەگۆرى بۇ پیتی (الف) ھەكاتى وەستان، وەكو ئەو ھى باسماں كورد لە (مدّ العوض).

وہك: ﴿حَكِيمًا﴾ النساء: ۱۱،

﴿خَيْرًا﴾ النساء: ۳۵،

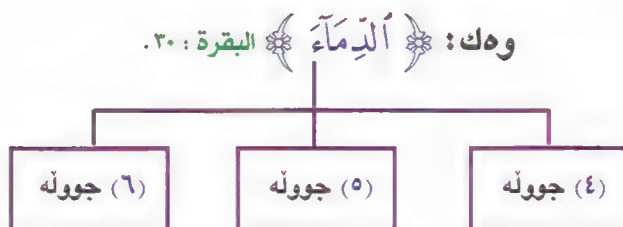
﴿وَنِسَاءً﴾ النساء: ۱،

﴿جُفَاءً﴾ الرعد: ۱۷.

جوری یینجه‌م :

ئەگەر پىتى كۆتايى (همزة) يەكى جوولاً و بوو، لەپىشى پىتى
 دريژكردنه و هاتبوو، ئەم جوړه دريژكردنه و هى بهيه كگه يشتووى پى
 دهوتريت.

- ئەگەر (همزة) كە جوولاًو بوو بە (فتحة)، ئەو دەروستە بۆ خوینەر بە (سكون) سی تەواو بوەستی بە سی شیۆە بخوینیّت، واتە: رەوم و ئیشمام نابگریتەو.

- **ئەگەر (همزة) که جوولەدار (متحرک) بوو بە (کسرة)، دروستە بۆ خوينەر بە جوار شیوه بخوینیت لەکاتی وەستان.**

وهك: ﴿الدُّعَاءُ﴾ آل عمران: ٣٨.

- **ئەگەر (همزة) که جوولەدار (متحرك) بوو بە (ضمة)، دروستە بۆ خوينەر بەهەشت شیۆه بخوینیت لەکاتی وەستان.**

وهك: ﴿يَشَاءُ﴾ البقرة: ٢٨٤.

جوړی شه شه م:

ئەگەر پیتی کوټایی شه دده بوو له پيشی پيته کانی دريژکردنه وه هات،
ئەمەيان پيی دهوتریت دريژکردنه وهی په یوه ست (اللازم).

• له کاتی به (فتحة) بوون خوینەر تەنها به (سکون) يکی تەواو
دهووستی، وهك: ﴿صَوَافٍ﴾.

• له کاتی به (كسرة) بوون به دوو شیوه (وقف) دهکریت له سهری،
وهك: ﴿الدَّوَابِّ﴾.

• له کاتی به (ضمة) بوون به سی شیوه (وقف) دهکریت له سهری،
وهك: ﴿وَالدَّوَابِّ﴾.

جوړی هه وته م:

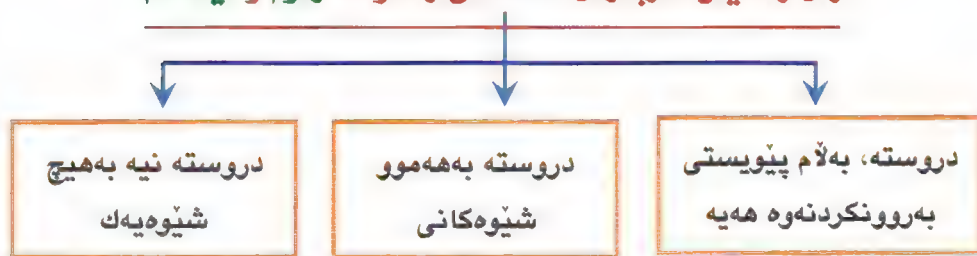
ئەگەر پیتی کوټایی وشه که (هـاء) ی (کنایه) بوو، ئەوه رای زانایان
له پيپیدان به رهوم و ئیشمام سی خال له خۆده گریت:

۱- هەندیک له زانایان ریگه یان داوه، به لام پیویستی بهروونکردنه وه هیه.

۲- هەندیک له زانایان ریگه یان به رهوم و ئیشمام نه داوه له هه موو
کاته کان، چونکه (هـاء) ی کنایه هاوشیوهی (هـاء) ی مینه یه، ئیشمام و
رهومیش ناچیته سهر (هـاء) ی مینه له کاتی وهستان.

۳- هەندیک له زانایان ریگه یان به رهوم و ئیشمام داوه به هه موو
جوړه کانی.

رای زانیان دهرباره‌ی (هـاء) سی راناو له رهوم و ئیشمام

روونکردنه‌وه‌ی (هـاء) سی راناو له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی

به رهوم و ئیشمام:

۱- ئەگەر له‌پیش پیتی (هـاء) سی راناو پیتی (واو) یان (ضمة) هاتبوو. وهك: ﴿قُلُوهُ﴾ النساء: ۵۷، ﴿يَرْفَعُهُ﴾ فاطر: ۱۰، رهوم و ئیشمام نابیت، چونکه دهربرینه‌که قورسه، خوینەر ته‌ن‌ها به (سکون) ده‌وه‌ستیت له‌سه‌ر پیتی (هـاء).

۲- ئەگەر له‌پیش پیتی (هـاء) سی راناو پیتی (یاء) سی ساکن یان (مکسور) هاتبوو، وه (هـاء) هه‌که‌ش خو‌ی (کسرة) بوو، ئەوه رهوم نابیت. وهك: ﴿بِوَالِدَيْهِ﴾ الأحقاف: ۱۵، ﴿فَضَّلَهُ﴾ فاطر: ۲۰، چونکه دهربرینه‌که قورسه، خوینەر ته‌ن‌ها به (سکون) ده‌وه‌ستیت له‌سه‌ر پیتی (هـاء)، به‌لام ئەگەر جووله‌ی پیتی (هـاء) هه‌که جیاواز بوو له‌گه‌ل جووله‌ی پیتی پیش خو‌ی ئەوه دروسته بوو خوینەر به رهوم و ئیشمام بخوینیت، ئەمه‌ش له‌گیرانه‌وه‌ی (حفص) له‌دوو جی‌گاو شوین هاتوو.

وهك: ﴿أَنسَيْنِيهُ﴾ الكهف: ۶۳، ﴿عَلَيْهِ اللَّهُ﴾ الفتح: ۱۰.

۳- ئەگەر لەپیش پیتی (هـاء) پیتی (الف) یان (فتحة) یان (سكون) یکى بنه‌په‌تی هاتبوو، ئەوه دروسته بو‌ خوینه‌ر به‌ ره‌وم و ئیشمام بخوینیت و پاریزگاری له‌جووله‌ی (هـاء) له‌که‌ بکات له‌کاتی ده‌رخستن، چونکه‌ ده‌رپینه‌که‌ قورس نیه‌.

وهك: ﴿فَلْيَصْطَمْ﴾ البقرة: ۷۵، ﴿عَلِمَتْهُ﴾ المائدة: ۱۱۶، ﴿أَجَبَتْهُ﴾ النحل: ۱۲۱.

تیبینی له‌سه‌ر (هـاء) ی گه‌یه‌ندراو و جووله‌ی تووشه‌اتوو:

۱- پێویسته‌ له‌ده‌رپینی پیتی (هـاء) ی گه‌یه‌ندراو (صلة) به‌ ره‌وم نه‌کریت، چونکه‌ حوکمی وه‌ك وه‌ستان له‌سه‌ری وایه‌، به‌لام له‌ (هـاء - کنایه) له‌کاتی گه‌ياندن و وه‌ستان هه‌ر به‌ (ساکن) ده‌خویندریته‌وه‌و ره‌وم و ئیشمامیش ناچیتته‌ سه‌ری.

وهك: ﴿أَرْجِهْ﴾ الأعراف: ۱۱۱، ﴿أَذْهَبَ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقَاهُ إِلَيْهِمْ﴾ النمل: ۲۸.

۲- ره‌وم و ئیشمام ناچیتته‌ سه‌ر پیتیک جوولاوبییت به‌جووله‌یه‌کی تووشه‌اتوو.

وهك: ﴿وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ﴾ آل عمران: ۱۳۹، ﴿أَنْ أَنْذِرَ النَّاسَ﴾ یونس: ۲.

خشته‌ی شیکردنه‌وه‌ی جوړه‌کانی وده‌ستان به‌هه‌رسی شیواز:

ژماره‌ی شیوه‌کان له‌کاتی وده‌ستان له‌سه‌ری	نمونه	جوړه‌ی پیتی کوتایی	جوړ	ژ
سکونی ته‌واو.	﴿وَالْإِنِّ رَبِّكَ فَارْعَبْ﴾ الشرح: ۸	سکون	له‌بنه‌په‌تدا سکونه	۱
سکونی ته‌واو.	﴿هُنَالِكَ﴾ آل عمران: ۲	فتحه	بزواو له‌کاتی گه‌یاندن، به‌لام له‌پیشی پیتی دریژکړدنه‌وه و نه‌رم (المد، اللین) نه‌بیټ	۲
۱- سکونی ته‌واو، ۲- ره‌وم.	﴿رَبِّكَ﴾ آل عمران: ۴۲	کسرة		
۱- سکونی ته‌واو، ۲- ره‌وم، ۳- ئیشمام.	﴿وَلَهُ الْحَمْدُ﴾ التغابن: ۱	ضممة		
۱- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل کورت (قصر)، ۲- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل مام ناوه‌ند (توسط)، ۳- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل دریژ (طول).	﴿الْمَاعُونِ﴾ الماعون: ۷ ﴿مَنْ أَمَرَ الْقَوْلَ﴾ الرعد: ۱۰	فتحه	دریژکړدنه‌وه‌ی سکونی توشه‌اتوو یان دریژکړدنه‌وه‌ی نه‌رم (المد العارض للسکون، مد اللین).	۳
۱- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل کورت (قصر)، ۲- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل مام ناوه‌ند (توسط)، ۳- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل دریژ (طول)، ۴- ره‌وم له‌گه‌ل کورت.	﴿الْحِسَابِ﴾ النور: ۲۹ ﴿الْحُسَيْنَيْنِ﴾ التوبة: ۵۲	کسرة		

۳	دريژکردنه وهی سکونی توشهاتوو یان دريژکردنه وهی نهرم (المد العارض للسكون، مد اللين).	ضمة	﴿نَسَمِتُ﴾ الفاتحة: ۵ ﴿نَوْمٌ﴾ البقرة: ۲۵۵	۱- سکونی تهواو لهگهڼ کورت (قص)، ۲- سکونی تهواو لهگهڼ مام ناوهند (توسط)، ۳- سکونی تهواو لهگهڼ دريژکردنه وه (طول)، ۴- رهوم لهگهڼ کورت (قص)، ۵- نیشمام لهگهڼ کورت (قص)، ۶- نیشمام لهگهڼ مام ناوهند (توسط)، ۷- نیشمام لهگهڼ دريژکردنه وه (طول).
۴		فتحة	﴿رَقِيبًا﴾ النساء: ۱	گوږين به (الف)
		کسرة	﴿تَكْذِيبٍ﴾ البروج: ۱۹	۱- سکونی تهواو لهگهڼ کورت (قص)، ۲- سکونی تهواو لهگهڼ مام ناوهند (توسط)، ۳- سکونی تهواو لهگهڼ دريژ (طول)، ۴- رهوم لهگهڼ کورت (قص).
۴	سڼ جوړه ته نوينه که له کاتي وستان (هـ)، (ـهـ)، (ـهـ)	ضمة	﴿عَظِيمٌ﴾ البقرة: ۷	۱- سکونی تهواو لهگهڼ کورت (قص)، ۲- سکونی تهواو لهگهڼ مام ناوهند (توسط)، ۳- سکونی تهواو لهگهڼ دريژ (طول)، ۴- رهوم لهگهڼ کورت (قص)، ۵- نیشمام لهگهڼ کورت (قص)، ۶- نیشمام لهگهڼ مام ناوهند (توسط)، ۷- نیشمام لهگهڼ دريژکردنه وه (طول).

<p>۱- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل مام ناوه‌ند (توسط)، ۲- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل پینج جووله، ۳- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل دريژ (طول).</p>	<p>﴿الذِّمَاءُ﴾ البقرة: ۳۰</p>	<p>فتحة</p>
<p>۱- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل مام ناوه‌ند (توسط)، ۲- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل پینج جووله، ۳- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل دريژ (طول)، ۴- ره‌وم له‌گه‌ل مامناوه‌ند (توسط)، ۵- ره‌وم له‌گه‌ل دریژکردنه‌وه پینج جووله.</p>	<p>﴿الدَّعَاءُ﴾ آل عمران: ۳۸</p>	<p>کسرة</p>
<p>۱- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل مامناوه‌ند (توسط)، ۲- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل پینج جووله، ۳- سکونی ته‌واو له‌گه‌ل دريژ (طول)، ۴- ره‌وم له‌گه‌ل مامناوه‌ند (توسط)، ۵- ره‌وم له‌گه‌ل دریژکردنه‌وه پینج جووله، ۶- نیشام له‌گه‌ل مامناوه‌ند (توسط)، ۷- نیشام له‌گه‌ل دریژکردنه‌وه پینج جووله، ۸- نیشام له‌گه‌ل دريژ (طول).</p>	<p>﴿يَشَاءُ﴾ البقرة: ۲۸۴</p>	<p>ضممة</p>

دریژکردنه‌وه‌ی

به‌یه‌ك گه‌یشته‌وو

(الْمَدُّ الْوَاجِبُ الْمُتَّصِلُ)

۶	دریژ کردن نه وهی په یوه ست (المَدُّ اللّازِمُ المُخَفَّفُ الْكَلِمِي)	فتحة	﴿صَوَافٍ﴾ الحج: ۳۶	سكون له گه ل دریژ (طول).
		كسرة	﴿الدَّوَابِّ﴾ الأنفال: ۲۲	۱- سكون له گه ل دریژ (طول)، ۲- رهم له گه ل دریژ (طول).
		ضمة	﴿وَالْدَّوَابِّ﴾ الحج: ۷۸	۱- سكون له گه ل دریژ (طول)، ۲- رهم له گه ل دریژ (طول)، ۳- ئیشمام له گه ل دریژ (طول).
۷	(هَاءِ ي رانواو هَاءِ الْكِنَايَةِ)		﴿تَرْفَعُهُ﴾ فاطر: ۱۰	سكونی تهواو.
			﴿فَضْلِهِ﴾ فاطر: ۳۰	سكونی تهواو.
			﴿قَتْلُوهُ﴾ النساء: ۱۵۷	۱- سكونی تهواو له گه ل کورت (قصر)، ۲- سكونی تهواو له گه ل مامناوهند (التوسط)، ۳- سكونی تهواو له گه ل دریژ (طول).
			﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ﴾ الملك: ۲۷	
			﴿فَاَلْقَيْهِ﴾ القصص: ۷	۱- سكونی تهواو له گه ل کورت (قصر)، ۲- سكونی تهواو له گه ل مامناوهند (التوسط)، ۳- سكونی تهواو له گه ل دریژ (طول).
			﴿يُولَدِي﴾ الأحقاف: ۱۵	
			﴿فَلْيَضْحَكُوا﴾ البقرة: ۱۸۵	۱- سكونی تهواو، ۲- رهم، ۳- ئیشمام.
			﴿مِنْهُ﴾ النساء: ۱۵۷	
			﴿عَلِمَتْهُ﴾ المائدة: ۱۱۶	۱- سكونی تهواو. ۲- رهم. ۳- ئیشمام.
			﴿دَلُّوهُ﴾ يوسف: ۱۹	

٧	(هَاء) ي رانـاو (هـاء الكناية)		١- سكونى تهـواو لهـگهـل کورت (قصر)، ٢- سكونى تهـواو لهـگهـل مامناوهـند (التوسط)، ٣- سكونى تهـواو لهـگهـل دريژ، ٤- رهم لهـگهـل کورت (قصر)، ٥- ئيشمام لهـگهـل کورت (قصر)، ٦- ئيشمام لهـگهـل مامناوهـند (التوسط)، ٧- ئيشمام لهـگهـل دريژ (طول).	﴿أَجَبْنَهُ﴾ النحل: ١٢١
٨	(هـاء) ي ميينه (التانيث)	فتحة	گويـين (وهستان به (هـاء) ي ساکن).	﴿غُلْظَةً﴾ التوبة: ١٢٣ ﴿مَرَّةً﴾ التوبة: ١٢ ﴿إِخْوَةً﴾ الحجرات: ١٠
			سكونى تهـواو.	﴿يُعَمَّتْ﴾ إبراهيم: ٢٤
		کسرة	١- سكونى تهـواو، ٢- رهم.	﴿وَمَعْصِيَتٍ﴾ المجادلة: ٨
		ضمـة	١- سكونى تهـواو، ٢- رهم، ٣- ئيشمام.	﴿وَرَحِمَتْ﴾ الزخرف: ٣٢
٩	توشهاتوي شيوه (شکل)	سى جووله	سكونى تهـواو بهـي رهم و ئيشمام.	﴿وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ﴾ آل عمران: ١٣٩ ﴿أَنْ أَنْذِرَ النَّاسَ﴾ يونس: ٢

خویندنه وهی سورتهی (الفاتحه)

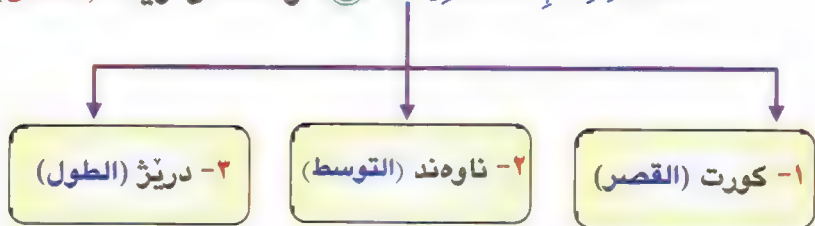
بۆ هه لهینجانی جوکهه کانی وهستان به

(سگونی تهواو (محض)، روم، ئیشمام):

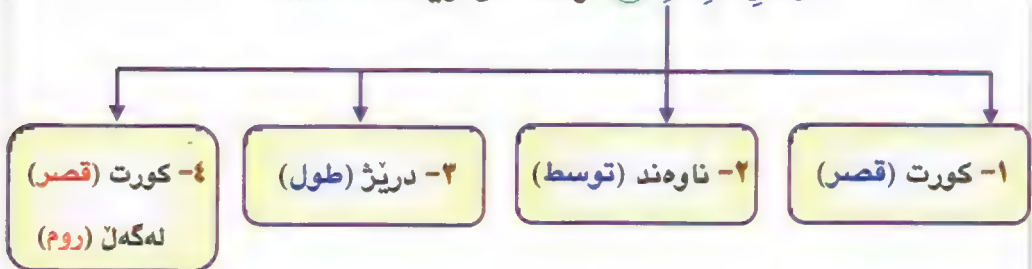
أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وهستان تهواو (تام)ه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وهستان تهواو (تام)ه.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وهستان ریک (حسن)ه.

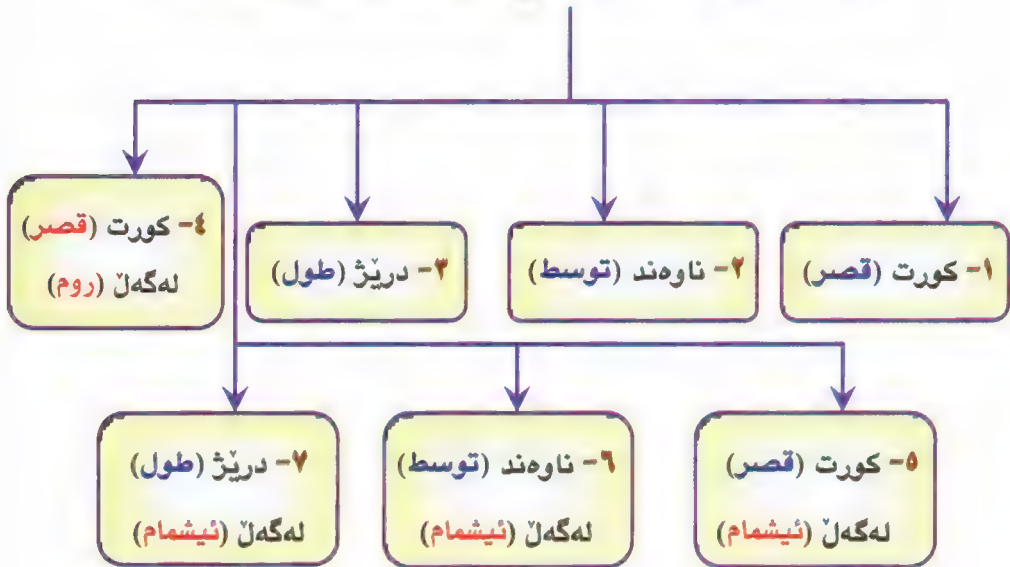

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وهستان ریک (حسن)ه.

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ وهستان تهواو (تام)ه.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ وەستان تەواو (تام) ٥.

أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ وەستان لەجی (کافی) ٦.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ وَهستان ریک (حسن) ٦، بەلام چاک وایە بگەیندریت.

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾ وەستان تەواو (تام) ٧.

تییینی؛ شیوەو وینەهی لیوەکان لەکاتی (نیشمام)؛

بهشی دووهم

٦٧	پیناسه و جوړه کانی دریژکړدنه وه
٦٨	تهومره ی په کهم/ دریژکړدنه وه ی ناسایی
٦٨	١- دریژکړدنه وه ی ناسایی (مد الطبیعی)
٧٠	٢- دریژکړدنه وه ی گوړاو (مد البدل)
٧١	٣- دریژکړدنه وه ی له پری، قهره بوو (مد العوض)
٧٣	٤- دریژکړدنه وه ی گه یانندن (مد الصلة)
٧٦	٥- دریژکړدنه وه ی جیگیر (مد التمكن)
٧٦	٦- دریژکړدنه وه ی ناسایی له پیته پچراوه کان (الحروف المقطعة)
٨٠	پوخته و کورته ی به شه کانی دریژکړدنه وه ی ناسایی
٨١	تهومره ی دووهم/ جوړه کانی دریژکړدنه وه ی نا ناسایی (المد الفرعي)
٨١	١- دریژکړدنه وه ی به یه ک گه یشتوو (المد الواجب المتصل)
٨٣	٢- دریژکړدنه وه ی جودا (المد الجائز) یان (المد المنفصل)
٨٦	٣- دریژکړدنه وه ی گه یانندن گه ووره (المد الصلة الكبرى)
٨٦	٤- دریژکړدنه وه ی پیو یست (المد اللازم)
٨٧	خشته ی به شه کانی دریژکړدنه وه ی پیو یست (المد اللازم)
٨٧	په کهم/ دریژکړدنه وه ی پیو یستی گرانی وشه یی
٨٩	دووهم/ دریژکړدنه وه ی پیو یستی بی شه دده ی وشه یی
٨٩	سییه م/ دریژکړدنه وه ی پیو یستی گرانی پیتی
٩٠	چواره م/ دریژکړدنه وه ی پیو یستی بی شه دده ی پیتی
٩١	٥- دریژکړدنه وه ی توشه اتوو به هو ی (سکون) ه وه (المد العارض للسكون)
٩٢	٦- دریژکړدنه وه ی نه رم (المد اللین)
٩٤	خشته ی نه ندازه ی دریژکړدنه وه کان به گشتی
٩٥	تهومره ی سییه م/ ریزه بندی به هیژترینی دوو هو کاره کانی دریژکړدنه وه
٩٦	شیکړدنه وه ی جوړه کانی به یه گه یشتنی دوو هو کاره کان
٩٩	به شه کانی دریژکړدنه وه به گشتی

بەشى سىيەم

۱۰۳	تەۋەردى يەكەم/ ھەمزە گەياندىن (ھەزە الوصل)
۱۰۳	يەكەم/ ھەمزە گەياندىن (ھەزە الوصل)
۱۰۵	دوۋەم/ جۈۋلەي ھەمزە گەياندىن لەدەستپىكى كار (الفاعل)
۱۰۶	سىيەم/ ھەمزە گەياندىن لە ناو (ھەزە الوصل في الأسماء)
۱۰۸	جۋارەم/ جۈۋلەي ھەمزە گەياندىن لەدەستپىكى ناو (اسم)
۱۰۸	پىنچەم/ ھەمزە گەياندىن لە پىتدا (ھەزە الوصل في الحرف)
۱۰۹	تەۋەردى دوۋەم/ ھەمزە پچراۋ پچرپنەر- (ھەزە القطع)
۱۰۹	يەكەم/ شىۋەكانى ھەمزە پچراۋ (صور ھەزە القطع)
۱۱۱	دوۋەم/ بەراۋردىك لەنىۋان ھەمزە گەياندىن و پچراۋ
۱۱۲	سىيەم/ كۆۋۈنەۋەي ھەمزە گەياندىن و پچراۋ

بەشى چۋارەم

۱۱۷	تەۋەردى يەكەم/ پېشەكپىيەكەك لەسەر ۋەستان و دەستپىكردن
۱۱۸	ۋەستان (الوقف)
۱۱۹	يەكەم/ پىناسەي ۋەستان
۱۲۲	خستەي جۆرەكانى ۋەستان (أنواع الوقف)
۱۲۳	دوۋەم/ جۆرەكانى ۋەستان (أنواع الوقف)
۱۲۴	بەشەكانى ۋەستانى ھەئىزاردەيى
۱۲۴	جۆرى يەكەم/ ۋەستانى تەۋاۋ (الوقف التام)
۱۲۷	جۆرى دوۋەم/ ۋەستانى لەجى (الوقف الكافي)
۱۲۸	جۆرى سىيەم/ ۋەستانى رىك (الوقف الحسن)
۱۲۹	حۈكمى ۋەستان لەكۆتايى ئايەت
۱۳۱	جۆرى چۋارەم/ ۋەستانى نارپىك (الوقف القبيح)
۱۳۲	جۆرى پىنچەم/ ۋەستانى زۆر نارپىك (أقبح القبيح)
۱۳۴	سىيەم/ جىاۋازى نىۋان پچران و ۋەستان و بىدەنگىۋون
۱۳۹	چۋارەم/ ۋەستان (السنة)

۱۴۱	جۆرهكانى دەستپيكردن (الإبتداء) لەخويندنهوهى قورئانى مەزن
۱۴۲	تەومەردى دووهم/ دەستپيكردن (الإبتداء)
۱۴۲	يەكەم/ پيئاسەى دەستپيكردن
۱۴۲	دووهم/ جۆرهكانى دەستپيكردى رىگەپي دراو
۱۴۲	۱- دەستپيكردى تەواو (الإبتداء التام)
۱۴۳	۲- دەستپيكردى لەجى (الإبتداء الكافي)
۱۴۴	۳- دەستپيكردى ريك (الإبتداء الحسن)
۱۴۵	۴- دەستپيكردن بۆ تاقىكردنهوه (الإختبارى)
۱۴۶	سييەم/ جۆرهكانى دەستپيكردى نارىك و ناشايستە
۱۴۶	۱- دەستپيكردى نارىك و ناشايستە (الإبتداء القبيح)
۱۴۷	۲- دەستپيكردى زۆر لەخۆكردن، نارموا (الإبتداء التعسفي)
۱۴۸	تەومەردى سييەم/ حوكمى وەستان لەكۆتايى وشە
۱۴۸	يەكەم/ سكونى تەواو
۱۴۸	دووهم/ رەوم
۱۵۰	سييەم/ ئيشمام
۱۵۰	جۆرهكانى ئيشمام
۱۵۱	سوودى رەوم و ئيشمام
۱۵۲	بنچينەى رەوم
۱۵۲	بنچينەى ئيشمام
۱۵۳	لەسى حالت ئيشمام و رەوم روونادات
۱۵۳	جوارەم/ شيكردنهوهى جۆرهكانى وەستان لەكۆتايى وشە
۱۵۹	راى زانايان دەربارەى (هە)ى راناو لە رەوم و ئيشمام
۱۶۱	خشتەى شيكردنهوهى جۆرهكانى وەستان بەهەرسى شيواز
۱۶۶	خويندنهوهى سورەتى (الفاتحة) بۆ هەلەينجانى حوكمەكانى وەستان
۱۶۸	ناوەرۆك
۱۷۲	ليستى سەرچاوەكان

ليستی سه رچاوه كان :

- ۱- مصحف المدينة .
- ۲- أحكام قراءة القرآن الكريم: الشيخ محمود خليل الحصري ، دار (البشائر الاسلامية) ، ط (۸) ، ۱۴۲۷هـ - ۲۰۰۶م .
- ۳- الاصول النيرات في القراءات: أ. أماني بنت محمد عاشور ، ط (۲) ، ۱۴۳۰هـ - ۲۰۰۹م .
- ۴- بغية المريد من أحكام التجويد: الدكتور المهدي محمد يوسف الحرازي ، دار (البشائر الاسلامية) ، ط (۲) ، ۱۴۲۷هـ - ۲۰۰۶م .
- ۵- التبيين في أحكام تلاوة الكتاب المبين: الشيخ عبداللطيف فايز دريان ، دار (المعرفة) ، ط (۱) ، ۱۴۲۰هـ - ۱۹۹۹م .
- ۶- التجويد المصور: د. أيمن رشدي سويد ، مكتبة (إبن الجزري) ، ط (۱) ، ۱۴۳۲هـ - ۲۰۱۱م .
- ۷- ته فسيرى ئاسان: برهان محمد أمين ، بلاو كراوه كانى كتيبخانه ي (روشنير) .
- ۸- تيسير الرحمن في تجويد القرآن: د. سعاد عبدالحميد ، دار (التقوى) ، ط (۱) ، ۱۴۳۰هـ - ۲۰۰۹م .
- ۹- تيسير علم التجويد: الشيخ أحمد بن احمد محمد عبدالله ، دار (إبن خزيمة) ، ط (۲) ، ۱۴۲۳هـ - ۲۰۰۲م .
- ۱۰- جداول أحكام التلاوة والتجويد: مديحة صالح مهدي ، دار (طيبة الخضرا) ، ط (۲) ، ۱۴۳۳هـ - ۲۰۱۲م .
- ۱۱- حلية التلاوة في تجويد القرآن: د. رحاب محمد مفيد شقيقي ، مكتبة (روائع المملكة) ، ط (۴) ، ۱۴۳۱هـ - ۲۰۱۰م .
- ۱۲- الدرر البهية في التعريفات التجويدية: هشام عبدالباري محمد راجح ، دار (العالمية) ، ط (۱) ، ۱۴۳۱هـ - ۲۰۱۰م .
- ۱۳- شرح السلسيل الشافي في تجويد القرآن: عثمان بن سليمان مراد ، مكتبة (اولاد الشيخ للتراث) ، ط (۱) ، ۱۴۲۹هـ - ۲۰۰۸م .

- ١٤- علم التجويد (المستوى الثاني): د. يحيى عبدالرزاق الغوثاني . دار الغوثاني للدراسات القرآنية، ط (٤)، ١٤٢٥هـ-٢٠٠٤م.
- ١٥- فوائد وتصويبات للمجازين والمجازات: محمد احمد البدور محمد ناقد صطوف، ط (٣)، ١٤٣٠هـ-٢٠٠٩.
- ١٦- المبتكر المفيد في علم لتجويد: حياة بنت خليل بن محمد بن حسين، دار (الغوثاني للدراسات القرآنية)، ط (٣)، ١٤٣٨هـ-٢٠١٧م.
- ١٧- المختصر الوافي من هداية القاري الى تجويد كلام الباري: الشيخ عبدالفتاح المرصفي، دار (الغوثاني للدراسات القرآنية)، ط (١)، ١٤٣١هـ-٢٠١٠م.
- ١٨- المذكرة في التجويد: د. محمد نبهان بن حسين مصري، دار (محوي٢)، ط (٥٤)، ١٤٣٠هـ-٢٠٠٩م.
- ١٩- معالم الاهتداء إلى معرفة الوقوف والابتداء: الشيخ محمود خليل الحصري، دار (الغوثاني للدراسات القرآنية)، ط (١)، ١٤٣٢هـ-٢٠١١م.
- ٢٠- المنار في رواية حفص من طريق طيبة النشر: د. عمر يوسف حماد، ط (٢)، ١٤٣٢هـ-٢٠١١م.
- ٢١- المنير في أحكام التجويد: جمعية المحافظة على القرآن الكريم، ط (١٨)، ١٤٣١هـ-٢٠١٠م، ط (٢٢)، ١٤٣٤هـ-٢٠١٣م.
- ٢٢- الواضح في أحكام التجويد: الدكتور محمد عصام مفلح القضاة، دار (النفائس)، ط (٤)، ١٤٢٤هـ-٢٠٠٣م.

مُؤَسَّسَةُ نُورِ الْحِكْمَةِ لِلتَّرْبِيَةِ وَالثَّقَافَةِ